עיצוב: לילי ראבי

נקודת מבט

חשבונאות | מיסים | שוק ההון

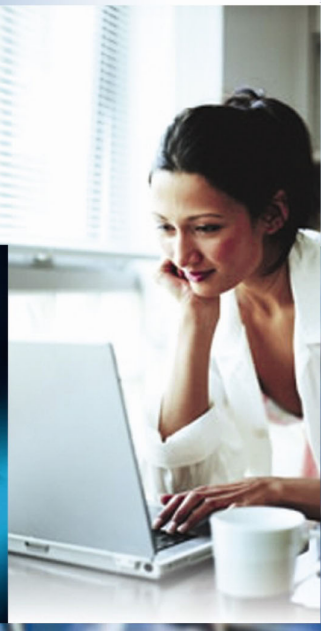

מאי 2008

סוראיה ושות'
רואי חשבון

מ א י 2008

לקוחות וידידים יקרים,

הננו שמחים להגיש לכם את מהדורת "**נ ק ו ד ת מ ב ט**" לחודש מאי 2008 ובה לקט עדכונים וחידושים בתחום החקיקה, הפסיקה והחשבונאות, וכן מאמרים נבחרים מפרי עטם של שותפי המשרד.

מאז המהדורה הקודמת התרחשו אירועים רבים בתחום המיסוי והתקינה החשבונאית בישראל ובעולם. בדיני המס, התבשרנו, בין היתר, על ביטול חוק התיאומים, העלאת שווי שימוש בגין רכב פרטי הצמוד לעובד, ביטול מס מכירה, הפחתת מס רכישה על דירות מגורים ועוד. כמו כן, בתקופה הנ"ל התפרסמו מספר פסקי דין משמעותיים, וביניהם, פס"ד פרי, פס"ד גופר, פס"ד פי גלילות ופס"ד ויסברוט להם עשויות להיות השלכות משמעותיות על הציבור הרחב. הנושאים הנ"ל, כמו גם מאמרים, עדכונים מהותיים אחרים ופסיקה בתחום המיסוי נכללו כולם במהדורה זו.

בתקינה החשבונאית בישראל, נמשכת היערכות החברות הציבוריות לקראת אימוץ גורף של התקינה הבינלאומית, שנכנסה לתוקף ביום 1 בינואר 2008. במטרה לסייע לחברות המדווחות פרסמו, המוסד הישראלי לתקינה ורשות ניירות ערך חוזרים מקצועיים וניירות עמדה. הפרסומים הנ"ל, עדכונים מהותיים אחרים ופרסומים עיקריים של רשות ניירות ערך נכללו כולם במהדורה זו.

לפרטים נוספים והבהרות:

אמיר סוראיה, טל: 9413912 (03). דוא"ל: amir@soraya.co.il

בכבוד רב,

סוראיה ושות'
רואי חשבון

חוברת זו נועדה למסירת מידע כללי בלבד. אין לראות בחומר המתפרסם בחוברת זו משום ייעוץ או חוות דעת כלשהי. לפני נקיטת צעדים כלשהם אנו ממליצים על קבלת ייעוץ מקצועי.

תוכן עניינים

פרק א': מיסים

<u>מאמרים, עדכונים וחידושים</u>

1. ביטול חוק התאומים ותיקונים נלווים..... 3
2. פס"ד פרי: ניכוי הוצאות בגין השגחת ילדים..... 8
3. הפחתת מס רכישה, ביטול מס מכירה, העלאת שיעורי המס על נכסים היסטוריים..... 10
4. ניכוי מס במקור משירותים או נכסים..... 12
5. הפחתת שיעורי המס ליחידים..... 18
6. פנסיה חובה..... 20
7. שווי שימוש וניכוי הוצאות רכב פרטי..... 22
8. פס"ד פי גלילות: ניכוי הוצאות מימון בגין הלוואה שניטלה לצורך חלוקת דיבידנד..... 24
9. פס"ד שרון טופז: דמי ביטוח לאומי בגין אופציות לעובדים..... 26
10. פס"ד גופר: המועד להחזר מס ששולם ביתר..... 28
11. תיקון 103 לחוק הביטוח הלאומי..... 29
12. תיקונים נוספים לחוק מיסוי מקרקעין..... 33
13. תמצית פרסומי רשות המסים
א. טופס 1213 בדבר פעולות שהן תכנון מס החייב בדיווח..... 34
ב. הגדלת שיעור הפחת לרכב המשמש ללימודי נהיגה..... 34
ג. המועד להגשת דיווחים על נאמנויות..... 34
ד. מחירי העברה- תחולת סעיף 85א לפקודה..... 35

<u>שאלות ותשובות בענייני מס</u>

1. קיזוז הפסדים מעסקאות במט"ח..... 36
2. מס מופחת לגמלאים על הכנסות ריבית..... 37
3. קיזוז הפסדי אדם מהכנסות בן זוגו..... 38

<u>פסיקה</u> - <u>מס הכנסה</u>

1. חובות אבודים 39
2. ניכוי הוצאות מימון..... 40
3. כיבוס דיבידנדים..... 41
4. ניכוי הוצאות בגין תשלום שוחד..... 42
5. לימודים אקדמאיים הממומנים על ידי המעביד..... 43
6. עסקה מלאכותית..... 44
7. שערוך מקדמות בגין עודפות ששולמו לפני שנת 1999 45
8. ניהול ספרי חשבונות על ידי סוחר בני"ע..... 46
9. סיווג הכנסות מהשכרת מקרקעין 47
10. מעמד אמנה למניעת כפל מס..... 48

תוכן עניינים

פרק א': מיסים (המשך)

פסיקה - מס ערך מוסף

1. החייב בתשלום מע"מ בהעדר התייחסות בחוזה..... 49
2. מחיר עסקה..... 50

פסיקה - מיסוי מקרקעין

1. חלוקה של שבח מקרקעין על בסיס כלכלי..... 51
2. הנחה ממס שבח לפי סעיף 48א לחוק מיסוי מקרקעין..... 52

פסיקה – ביטוח לאומי

הגדרת תושב ישראל..... 53

פרק ב': חשבונאות ושוק ההון

חשבונאות - מאמרים, עדכונים וחידושים

1. נגזרים משובצים- זיהוי, הפרדה וסוגיות מיוחדות..... 57
2. ביטול הפסד מירידת ערך השקעה בחברה כלולה בעת אימוץ התקינה הבינלאומית..... 63
3. סיווג אג"ח להמרה כהתחייבות שוטפת או התחייבות לזמן ארוך..... 65
4. מדידה של נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן..... 67
5. הצגת מניות בכורה הניתנות לפדיון בנסיבות מוגדרות ומניות בכורה שיחס ההמרה שלהן למניות רגילות משתנה בתנאים מסויימים..... 70
6. ירידת ערך של השקעות המסווגות כנכסים פיננסים זמינים למכירה..... 73

שוק ההון - מאמרים, עדכונים וחידושים

1. באורים וגילויים בדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2008 ע"י תאגידים המיישמים את תקני ה-IFRS לראשונה..... 74
2. הצגת דוחות כספיים נפרדים (סולו) בדוחות כספיים לפי ה- IFRS 75
3. גילוי בדבר חשיפה של תאגיד להשפעת שינויים במטבע חוץ 76
4. שינוי תנאי כתבי אופציה ואג"ח להמרה לאור ה- IFRS (SLB)..... 77
5. שחרור מחסימה לאור רפורמת החיתום (SLB)..... 79
6. תמצית חוזרים נבחרים בקשר עם מנהלי קרנות נאמנות
   א. סוגיות שונות בקשר עם נטילת אשראי עבור הקרן..... 80
   ב. העסקת מנהלי השקעות חיצוניים על ידי מנהל קרן והפיקוח עליהם..... 81
   ג. מתן שרותי קידום מכירות למנהלי קרנות בידי בנקים..... 82
7. הצעה לתקנות לאימוץ מרבית המלצותיה של ועדת גושן..... 83

פרק א:

מיסים

מאמרים, עדכונים וחידושים

ביטול חוק התאומים ותיקונים נלווים

בחודש מארס 2008 פורסם תיקון מס' 20 לחוק התיאומים (להלן: "התיקון"). בהתאם לתיקון, יבוטל חוק התיאומים (בכפוף להוראות המעבר) החל משנת 2008. במקביל, בין היתר, תוקן סעיף 3(ט) וסעיף 3(י) לפקודה המתייחסים בעיקר להלוואות בין צדדים קשורים. כמו כן, תוקן חוק מע"מ ביחס למיסוי מוסדות כספיים.

לתיקונים הנ"ל עשויה להיות השפעה מהותית על חבות המס ועל תכנון המבנה המימוני של הפעילות העסקית.

א. רקע

חוק התיאומים (להלן: "**החוק**") פורסם בשנות ה- 80, שנים בהן שיעורי האינפלציה במשק היו מאות אחוזים. תכלית חוק התיאומים הייתה למסות את ההכנסה הריאלית של הנישום (הכנסה לאחר נטרול השפעת האינפלציה). בשנים האחרונות שיעורי האינפלציה בישראל נמוכים וצפוי כי יישארו נמוכים גם בעתיד. במצב זה, אין הצדקה, מהיבט של עלות-תועלת, ליישם את הוראות חוק התיאומים.

כמו כן, כאשר שיעור האינפלציה נמוך, פוחתת ההתאמה בין שיעור האינפלציה לבין עליית המחירים בענפים שונים. כלומר, יישום חוק התיאומים כיום אינו בהכרח מביא למיסוי ריאלי (זאת בניגוד למצב בו שיעורי האינפלציה גבוהים).

ב. ביטול חוק התיאומים

בהתאם לתיקון, שתחילתו מיום 1.1.2008 ואילך (אלא אם כן נקבע במפורש אחרת), חוק התיאומים יבוטל החל משנת 2008, בכפוף להוראות המעבר שעיקרן כדלהלן:

1. **הגדרות, תחולת החוק והתוספות** – סעיפים 1, 2, 15, ו-24 לחוק והתוספות לחוק ימשיכו להיות בתוקף גם בשנת 2008 ואילך, ככל שהם מתייחסים להוראות החוק הממשיכים לחול גם למן ביטול החוק. הסעיפים הנ"ל, ככלל, הינם סעיפים כלליים המתייחסים להגדרות ולתחולה.

2. **ניכוי נוסף בשל פחת** - סעיף 3(ב) עד (ה) לחוק, המתייחס לניכוי נוסף בשל פחת, ימשיך לחול לגבי נכסים קבועים שהיו נכסים קבועים בידי הנישום לפחות באחת משנות המס 2002-2007. אולם, שיערוך הפחת (פחת מתואם) יבוצע עד תום שנת 2007.

כמו כן, התקנות לפי סעיף 3(א) לחוק תמשכנה לחול. דהיינו, תקנות מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (שיעורי פחת), התשמ"ו-1986, במסגרתן ניתן, בין היתר, שיעור פחת מוגדל לחברה תעשייתית תמשכנה לחול.

3. **ניכוי בשל אינפלציה מועבר משנת 2007** – יתרת הניכוי בשל אינפלציה, בהתאם לסעיף 7(ב) לחוק, שלא נוכתה בשנת 2007, תנוכה בשנת 2008. הפסד שנוצר מניכוי כאמור ייראה כהפסד מעסק.

לגבי קבלנים, ניכוי בשל אינפלציה שהוון, לפי סעיף 7(ה), ליחידת עבודה או קרקע שהן מלאי עסקי יתואם עד תום שנת 2007 (במקום עד יום המכירה) וינוכה מההכנסה ממכירתן של יחידות העבודה או הקרקע בשנת המס בה דווחה ההכנסה.

4. **הפסד ריאלי -** סעיף 9(ג) לחוק מתיר הפסד ריאלי במכירת נכס קבוע בר-פחת (שאינו רכב פרטי) ובמכירת נכס קבוע שהוא נייר-ערך. סעיף 9(ג) ימשיך לחול לגבי נכסים כאמור שהיו בידי הנישום בתום שנת המס 2007. אולם, ההפסד הריאלי יחושב על-ידי תיאום עד תום שנת המס 2007, במקום עד ליום המכירה.

5. **הוצאות מימון בגין נכס קבוע שטרם החל לשמש בייצור הכנסה -** סעיף 11(א) לחוק קובע כי הוצאות ריבית על הון ששימש לרכישת נכס קבוע, לפני שהנכס החל לשמש בייצור הכנסה יותרו בניכוי, למרות הוראות סעיף 17 לפקודה (בכפוף למגבלות מסוימות). סעיף 11(ב) לחוק קובע כי הוצאות המימון הנ"ל לא יתווספו למחיר המקורי של הנכס לצורך חישוב פחת או רווח הון (בכדי למנוע כפל הטבה). בהתאם להוראות המעבר, סעיף 11(ב) ימשיך לחול לגבי ריבית שהותרה בניכוי עד תום שנת המס 2007.

6. **הגשת דוח תיאום אינפלציוני -** סעיף 25(א) לחוק הקובע הוראות לעניין הגשת דוח תיאום אינפלציוני ימשיך לחול. יצוין כי קיימת כוונה לקבוע טופס מקוצר.

7. **אי תחולת החוק -** סעיף 27 לחוק אשר קובע הוראות בדבר אי תחולת החוק על נישומים מסוימים ימשיך לחול. אולם, בשנת המס 2008 נישומים אשר זכאים להחיל את הוראות התקנות הדולריות יוכלו להודיע על כך תוך 90 יום מתחילת שנת המס, במקום 30 יום.

דגשים והערות:

- ✓ ביטול חוק התיאומים מחייב בחינה מחודשת של מבנה המימון של העסק.
- ✓ למן שנת 2008 נישומים אשר פרק ב' לחוק התיאומים אינו חל עליהם, רשאים לדרוש בניכוי לצורכי מס את מלוא הוצאות המימון (במקום 80%), בכפוף להוראות סעיף 17 לפקודה.

ג. תיקון סעיף 3(ט) וסעיף 3(י) לפקודה

במסגרת תיקון 20 לחוק, פורסם תיקון 164 לפקודת מס הכנסה במסגרתו, בין היתר, תוקנו סעיף 3(ט) וסעיף 3(י) לפקודת מס הכנסה אשר עוסקים בעיקר בהלוואות בין צדדים קשורים.

1. סעיף 3 (ט)

סעיף 3(ט) לפקודה קובע הוראות לגבי **קבלת הלוואה** בריבית נמוכה מהשיעור שנקבע ע"י שר האוצר (ככלל, צמוד למדד בתוספת 4% לשנה). בהתאם לסעיף 3(ט) הפרש הריבית במקרים כאמור חייב במס.

טרם התיקון, בהתאם להוראות סעיף 3(ט)(4) לפקודה, סעיף 3(ט) לא חל על הלוואה שלפי חוק התיאומים נחשבה ל"נכס קבוע" בידי המלווה (כגון; שטר הון ללא ריבית או הצמדה). במסגרת התיקון לחוק, בוטל סעיף 3(ט)(4), **כך שלמן שנת 2008 סעיף 3(ט) עשוי לחול על שטרי הון כאמור.**

2. סעיף 3 (י)

סעיף 3(י) לפקודה קובע כי הפרש ריבית (לרבות הפרשי הצמדה), בגין הלוואה שניתנה ללא ריבית או בריבית נמוכה משיעור שנקבע בתקנות, **חייב במס בידי נותן ההלוואה,** בשיעור 40%, ללא זכות לפטור, לניכוי או לקיזוז כלשהם בשל המס.

שיעור הריבית שנקבע בתקנות, לעניין סעיף 3(י) הינו כדלהלן:

א. אם על מקבל ההלוואה חל פרק ב' לחוק התיאומים – שיעור עליית המדד.

ב. אם על מקבל ההלוואה לא חל פרק ב' לחוק התיאומים – שיעור עליית המדד בתוספת ריבית בשיעור של 4% לשנה.

במסגרת התיקון, הוחלף סעיף 3(י) לפקודה. להלן עיקרי השינויים שחלו בסעיף:

א. טרם התיקון, סעיף 3(י) חל על כל אדם (לרבות חבר בני אדם) שנתן הלוואה שנרשמה בפנקסי חשבונות שנוהלו לגבי הכנסה שלגביה היו חייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה או שהוראות פרק ב' לחוק התיאומים חלים בקביעתה. במסגרת התיקון, הושמטה ההתייחסות לחוק התיאומים. כמו כן, למן התיקון סעיף 3(י) חל על כל חבר בני אדם (גם אם אינו מנהל חשבונות בהתאם לשיטה הכפולה).

ב. טרם התיקון, כאמור, הפרש הריבית נחשב להכנסה מיוחדת החייבת במס בשיעור של 40% (ללא זכות לפטור, לניכוי או לקיזוז כלשהם). במסגרת התיקון, נקבע כי הפרש הריבית ייחשב כהכנסה רגילה (לפי סעיף 2(4) לפקודה) ויחול הדין הכללי (הסנקציות בוטלו).

ג. בוטל הסייג לפיו הסעיף לא יחול על הלוואה שלפי חוק התיאומים נחשבה ל"נכס קבוע" בידי המלווה.

ד. כמו כן, נקבע במסגרת התיקון, כי סעיף 3(י) לא יחול גם על הלוואות כדלהלן:

- הלוואה שהיא עסקה בינלאומית כמשמעותה בסעיף 85א לפקודה;
- הלוואה שאינה צמודה למדד כלשהו ואינה נושאת ריבית או תשואה כלשהי, שנתן חבר בני אדם שבשליטתו (לעניין זה שליטה, ככלל, החזקה של 25%) כנגד שטר הון שהונפק לתקופה של 5 שנים לפחות, ובלבד שההלוואה אינה ניתנת לפירעון לפני תום התקופה האמורה והפירעון נדחה בפני התחייבויות אחרות וקודם רק לחלוקת עודפי הרכוש בפירוק;
- שטרי הון ואיגרות חוב שהנפיק חבר בני אדם אחר והינם לתקופה של שנה אחת לפחות והריבית השנתית עליהם אינה עולה על 30% משיעור עליית המדד בשנת המס ושהיו נכס קבוע בידי המלווה נכון לתום שנת 2007.

דגשים והערות:

- ✓ סעיף 3(י) המחודש מחייב בחינה מחודשת של מבנה המימון בקבוצת חברות.
- ✓ טרם התיקון, שיעור הריבית על הלוואות שניתנו למי שחל עליו חוק התיאומים היה הצמדה למדד בלבד (ללא ריבית). למן התיקון, על הלוואות כאמור יחול סעיף 3(י) לגבי הפרש ריבית בשיעור של 4%.
- ✓ טרם התיקון שטר הון בין חברתי (ללא ריבית או הצמדה), בכפוף לתנאים מסוימים, לא היה בתחולת סעיף 3(י). למן התיקון, בכדי להימנע מתחולת סעיף 3(י), יש לשנות את תנאי ההלוואות כך שהן תהיינה צמודות למדד בתוספת ריבית שנתית בשיעור של 4%.
- ✓ ניתן להימנע משינוי שיעור הריבית על הלוואות ושטרי הון כאמור על ידי תכנון מוקדם, כגון, החלת החריגים לתחולת סעיף 3(י). כך לדוגמה, יש לבחון המרת הלוואות בין חברתיות לשטרי הון לתקופה של 5 שנים (לפחות) בתנאים לעיל.
- ✓ לדעתנו, שיעור הריבית שנקבע לעניין סעיף 3(י) וסעיף 3(ט) לפקודה חל רק במקרים בהם תנאי ההלוואה שנקבעו בין הצדדים אינם תואמים לתנאי השוק. במקרים אחרים, לדעתנו, אין להחיל את הסעיפים הנ"ל.

ד. תיקון 35 לחוק מס ערך מוסף

במסגרת תיקון 20 לחוק התיאומים פורסם תיקון 35 לחוק מע"מ. תחילת התיקון הינה מדורגת, כמפורט להלן.

במסגרת התיקון, שונתה ההגדרה של "ריווח" בסעיף 1 לחוק מע"מ, כך שהרווח, המשמש לצורך קביעת החבות במס רווח של מוסדות כספיים, הינו לאחר ניכוי המס על שכר. המשמעות הינה התרה בניכוי של מס שכר לצורך חישוב מס רווח.

כמו כן, תוקנה ההגדרה של שכר (לצורך חישוב מס השכר של מוסד כספי) כך שהשכר לצורך חישוב מס השכר הינו לאחר ניכוי דמי ביטוח לאומי ששילם מעביד בעד עובדו ובניכוי דמי הביטוח שהמעביד ניכה משכר עובדו לפי הוראות סעיף 342(ג) לחוק הביטוח הלאומי.

תחילת התיקון הינה מיום 1 בינואר 2009. יחד עם זאת, נקבעה הוראת מעבר לשנת 2008 לפיה בחישוב הרווח בשנת 2008 יותר בניכוי מחצית מס השכר. כמו כן, בחישוב השכר, תובא בחשבון מחצית מסכום תשלום דמי ביטוח לאומי ששילם מעביד בעד עובדו, בניכוי מחצית מדמי הביטוח שהמעביד ניכה משכר עובדו, כאמור לעיל.

פס"ד פרי: ניכוי הוצאות בגין השגחת ילדים

לאחרונה פורסם פס"ד ורד פרי אשר קובע כי הוצאות בגין השגחה על ילדים הן גם הכרחיות וגם כרוכות בייצור הכנסה, ולכן תותרנה בניכוי (באופן חלקי כמפורט להלן).

בחודש אפריל 2008 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי פס"ד בעניין ורד פרי (עמ"ה 1213/04 ורד פרי נ' פקיד שומה גוש דן) (להלן: "**פס"ד**"). פס"ד דן בסוגיה האם הוצאות בגין השגחת ילדים הינן בגדר הוצאה עסקית (המותרת בניכוי) או הוצאה פרטית.

להלן עיקרי פסק הדין:

א. עובדות המקרה

המערערת (עו"ד ורד פרי) הינה אם לשני ילדים ועובדת כעצמאית. המערערת ביקשה לנכות כהוצאה בייצור הכנסתה הוצאות ששולמו למעון בגין ילדיה. פקיד השומה לא התיר את ההוצאות הנ"ל בניכוי והוגש ערעור לבית המשפט המחוזי.

לטענת המערערת הוצאות בגין השגחת ילדים אינן הוצאות פרטיות שכן שירותי ההשגחה נשכרו שלא על מנת לספק את צורכי חייה הפרטיים אלא משיקולים עסקיים גרידא, ועל כן לא נצמחה לה כל טובת הנאה אישית. ולכן, מדובר בהוצאה שהינה הכרחית לצורך ייצור ההכנסה, ללא ההשגחה, אחד מבני הזוג לא יוכל לצאת לעבוד.

לטענת פקיד השומה (המשיב), לא מדובר בהוצאה הכרחית ובוודאי לא בהוצאה שהוצאה לצורך ייצור הכנסה. לחלופין טען פקיד השומה כי להוצאה הנ"ל מרכיב פרטי מהותי (לטענתו, בין היתר, ההוצאה נדרשת לשם התפתחות הילד).

ב. החלטת בית המשפט

סעיף 17 לפקודה קובע כי הוצאה תותר בניכוי לצרכי מס רק אם שימשה לצורך ייצור ההכנסה באותה שנה.

בהתאם לפס"ד, הוצאות בגין טיפול בילדים הן על פי רוב בגדר הוצאה מעורבת, הכוללת מרכיב השגחה ומרכיב אישי. מרכיב ההשגחה בהוצאה (עלות כוח האדם, עלות אחזקת המבנה וכדומה) הן גם הכרחיות וגם משמשות בייצור ההכנסה, ולכן מותרות בניכוי. לעומת זאת, חלק המרכיב האישי (מרכיב ההעשרה) בהוצאה אינו מותר בניכוי. כגון, הוצאות בגין ארוחות, חוגים, מדריכים מקצועיים וכדומה אינו מותר בניכוי.

המרכיב העסקי בהוצאה מעורבת ניתן לניכוי במידה והוא ניתן להפרדה.

בית המשפט קבע כי ניתן לערוך תחשיב המסווג את רכיב ההשגחה והרכיב האישי ובכך להכיר רק בעלות ההשגחה כהוצאה. במקרה דנן קבע בית המשפט כי במוסדות בהן לא ניתנו ארוחות (להבדיל מכבוד קל), או התשלום בגין ארוחות הילדים מבוצע בנפרד, שני שלישים (2/3) מההוצאות יותרו בניכוי (השליש אשר אינו מותר בניכוי, למעשה, מייצג את מרכיב ההעשרה). במוסדות בהן ניתנות ארוחות תותר בניכוי מחצית מההוצאה.

הערות ודגשים:

- ✓ *מומלץ להגיש דוחות להחזר מס (שש שנים אחורה) או דוח מתקן, לפי העניין.*
- ✓ *הוצאות בגין לימודי חובה וחוגים אינן מותרות בניכוי (חלק ניכר מההוצאה הינו בגין העשרה ולא השגחה). בהערת אגב מציין בית המשפט כי קייטנה הינה קרובה יותר לפעילות המהווה העשרה אישית, ולכן עלויות בגין קייטנה לכאורה אינן מותרת בניכוי. לדעתנו, אין הדבר כך בהכרח.*
- ✓ *אין נפקא מינה למעמד הנישום, כעצמאי או כשכיר, לעניין התרת ההוצאה.*
- ✓ *לצורך דרישת ההוצאה בניכוי יש לשמור אסמכתאות נאותות. כגון, קבלות, צילום אמצעי התשלום וכדומה. יודגש כי לצורך ניכוי ההוצאה לצורכי מס הכנסה אין חובה להציג קבלה או חשבונית.*
- ✓ *יש לבחון דיווח תשלום ההוצאה באמצעות המעביד. כך לא יידרש העובד להגיש דוח להחזר מס.*
- ✓ *לאור פסיקת בית המשפט, לדעתנו, ניתן לדרוש גם החזר מע"מ בגין הוצאות השגחה כאמור (במידה והנישום הינו עוסק מורשה ובכפוף לעקרונות הכללים לניכוי מס תשומות).*
- ✓ *לדעתנו, ניתן לייחס חלק מהוצאות השגחה לבן הזוג, ובהתאם לנכות אותן מהכנסותיו.*
- ✓ *למיטב ידיעתנו, בכוונת רשות המסים לערער על החלטה זו של בית המשפט המחוזי. כמו כן, עד להחלטת בית המשפט, למיטב ידיעתנו בכוונת רשות המיסים לא לבצע החזרי מס בגין הוצאות השגחה.*

הפחתת מס רכישה, ביטול מס מכירה והעלאת שיעורי המס על נכסים היסטוריים

במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2008, ותיקונים נלווים, אושרו מספר תיקונים לחוק מיסוי מקרקעין ("החוק"), וביניהם, תיקון מס' 59 לחוק בנושא הפחתת מס רכישה על דירת מגורים יחידה, תיקון מס' 60 לחוק בנושא העלאת שיעור מס השבח המוטל על מקרקעין היסטוריים ותיקון מס' 61 לחוק בנושא ביטול רטרואקטיבי של מס המכירה מיום 1 באוגוסט 2007.

א. הפחתת מס רכישה על דירת מגורים יחידה

מס רכישה, בדומה למס מכירה, הינו מס "מחזור". במסגרת תיקון מס' 59 הוענקו הקלות במס רכישה לגבי רכישת דירת מגורים יחידה שתבוצע החל מיום 1 באוגוסט 2007, כדלהלן:

- ✓ פטור ממס רכישה על חלק השווי עד 850 אלפי ש"ח (החל מיום 1.11.07 – 925 אלפי ש"ח), וזאת במקום כ- 600 אלפי ש"ח טרם התיקון.
- ✓ הרחבת מדרגת המס השנייה, מס בשיעור של 3.5%, משווי רכישה בסך של 850 אלפי ש"ח (925 אלפי ש"ח החל מיום 1.11.07) עד 1,300 אלפי ש"ח (על יתרת השווי יחול מס רכישה בשיעור של 5%).

כמו כן, נקבע כי לאור רמת האינפלציה הנמוכה כיום, עדכון סכומי המדרגות על שווי הרכישה יהיה אחת לשנה, במקום אחת לרבעון.

ב. ביטול מס מכירה

לאחרונה אושר חוק מיסוי מקרקעין (שבח, מכירה ורכישה) (תיקון מס' 61), התשס"ח-2008, במסגרתו בוטל מס המכירה. תחילת הביטול הינה רטרואקטיבית, לגבי מכירות שבוצעו מיום 1 באוגוסט 2007 ואילך.

להרחבה ראה גם חוזר מיסים 10.07.

ג. ביטול הדרגתי של שיעורי מס היסטוריים

בגין מקרקעין שנרכשו עד ליום 31 למרס 1961 זכאי המוכר לשיעורי מס מופחתים. מס שבח בשיעור של 12% לנכס שנרכש עד וכולל שנת המס 1948 ותוספת מס בשיעור של 1% לכל שנה עד מקסימום 24% לנכסים שנרכשו לאחר מכן. לדוגמה, אם יום הרכישה הינו בשנת המס 1952, שיעור מס השבח לא יעלה על 16%.

במסגרת תיקון 147 לפקודה (רפורמת המס השלישית) נקבעה העלאה הדרגתית של שיעורי המס ההיסטוריים לגבי מכירת זכות במקרקעין בידי חברה שהכנסתה מעסק ובידי יחיד שקיבל את המקרקעין במסגרת פירוק חברה כאמור, כדלהלן: החל בשנת המס 2005, ייוסף לשיעור המס דלעיל, 1% לכל שנת מס, או חלק ממנה, ובלבד ששיעור המס לא יעלה על שיעור המס ה"רגיל" (בשנת 2008 - 27% לגבי חברה ו- 20% לגבי יחיד).

לאחרונה פורסם ברשומות חוק מיסוי מקרקעין (שבח, מכירה ורכישה) (תיקון מס' 60), התשס"ח-2008 ("**תיקון 60**") במסגרתו נקבעה העלאה הדרגתית של שיעורי המס ההיסטוריים גם לגבי נישומים אחרים, כדלהלן: **החל משנת 2011 יועלה שיעור המס באחוז אחד כל שנה, והחל משנת 2013 בשני אחוזים נוספים בכל שנה, עד מקסימום של 25% לגבי חברה ו- 20% לגבי יחיד**.

יצוין כי תיקון 60 אינו תואם להצעה המקורית, במסגרתה נקבעה העלאה הדרגתית החל משנת 2009 (**ראה חוזר מיסים 10.07**).

ניכוי מס במקור משירותים או נכסים

ניכוי מס במקור הינו אמצעי גבייה ומהווה כלי משמעותי לאכיפת חוקי המס. אי ניכוי מס במקור כחוק עשוי לגרור סנקציות כספיות ואחרות, לרבות קנסות ואי התרת הוצאות למשלם. בחוזר זה נפרט את החייבים בניכוי מס במקור מתשלומים בעד שירותים ונכסים ואת האפשרות ליציאה מתחולת חובה זו.

חובת ניכוי מס במקור משירותים ונכסים (להלן גם: "**ניכוי מס במקור**") מוסדרת בתקנות וצו מס הכנסה*. לא כל אדם חייב בניכוי מס במקור משירותים ונכסים. **חברה**, ככלל, חייבת בניכוי מס במקור משירותים ונכסים במידה והיקף הכנסותיה (כולל מע"מ) עולה על 4.5 מיליון ש"ח או שהיא חייבת בניהול מערכת חשבונות כפולה בהתאם להוראות ניהול פנקסים. **יחיד**, ככלל, חייב בניכוי מס במקור משירותים ונכסים במידה ועליו לנהל מערכת חשבונות כפולה בהתאם להוראות ניהול פנקסים.

כמו כן, תשלומים בעד נכסים ושירותים ששווים אינו עולה על 4,200 ש"ח (לא כולל מע"מ) אינם חייבים בניכוי מס במקור. בהתאם לעמדת רשות המיסים, הפטור הנ"ל יחול רק על תשלומים חד פעמיים לספק או נותן שירותים שאין לו חשבון חו"ז אצל המשלם.

להלן פירוט החייבים בניכוי מס במקור משירותים ונכסים.

החייבים בניכוי במקור משירותים ונכסים, ללא תלות בהיקף פעילותם:

(1) המדינה, גופים שדינם כדין המדינה, חברות ממשלתיות וחברות בנות ממשלתיות.

(2) מוסדות כספיים כמשמעותם בחוק מע"מ, כגון; מנהל קרנות נאמנות, בנקים, חברות ביטוח.

(3) בתי חולים, קופות חולים ומוסדות להשכלה גבוהה.

(4) חבר בני אדם שקיבל זיכיונות בקשר עם נפט, מחצבים, חשמל, מים ועריכת הגרלות או הימורים.

* תקנות מס הכנסה (ניכוי מתשלומים בעד שירותים או נכסים), התשל"ז-1977; צו מס הכנסה (קביעת תשלומים בעד שירותים או נכסים אחרים), התשל"ז-1977.

החייבים בניכוי במקור משירותים ונכסים, בהתייחס להיקף הפעילות:

(1) **חברה בתוך קבוצת חברות** (חברה האם וחברות הבנות שלה, לרבות אגודה שיתופית או חברות בנות שלה), אם מחזור עסקיהן ביחד, של החברה האם והחברות הבנות, או של כל אחת מהן לחוד, עלה על הסכום המצוין **בטור א' שבנספח א' להלן**. חובת הניכוי לא תחול על חברה בת אשר מחזורה נמוך מהסכום **שבטור ב' שבנספח א' להלן.** דהיינו, ייתכן כי חברה אם תידרש לנכות מס במקור הואיל ומחזור הכנסותיה ביחד עם חברה בת גבוה מהסכום בטור א' שבטבלה א' להלן ואילו החברה הבת לא תידרש לנכות מס במקור הואיל ומחזור הכנסותיה נמוך מהסכום בטור ב' שבנספח א'.

(2) **נישום** אשר חייב בניהול מערכת חשבונות כפולה בהתאם להוראות ניהול ספרים **(ראה נספח ב' להלן).**

(3) **שותפות**, אם אחד או יותר מהשותפים הוא חבר בני אדם החייב בניכוי במקור.

(4) **יחיד, שותפות וכל התאגדות אחרת**, אם מחזור עסקיהם בשנת המס 1988 או לאחר מכן עלה על הסכום המצוין בטור א' שבנספח א' להלן.

אפשרות ליציאה מחובת ניכוי מס במקור, במידה והמחזור ירד

לנישום שהיה חייב בעבר בניכוי במקור כתוצאה מגובה מחזור הכנסותיו בעבר וכעת חלה ירידה בגובה המחזור, קיימת אפשרות **ליציאה אוטומטית** מחובת הניכוי במקור, בכפוף לתנאים מסויימים אשר יפורטו להלן.

האפשרות הנ"ל נבחנת בעיקר בהתייחס למחזור בשלוש שנות המס שקדמו לשנת המס שלפני שנת המס שבה משתלם התשלום (להלן: "**השנים הרלוונטיות**"). לדוגמה, לגבי תשלום בשנת 2008, השנים הרלוונטיות הן 2004, 2005 ו- 2006.

להלן עיקר התנאים:

(1) יחיד, שותפות של יחידים וחברה שאינה חברה אם או חברה בת:

נישום כאמור אשר <u>חייב</u> בניהול מערכת חשבונות כפולה בשנת התשלום, אינו חייב בניכוי מס במקור משירותים ונכסים במידה ומתקיימים שני התנאים הבאים: (א) בשנים הרלוונטיות לא עלה מחזור הכנסותיו של הנישום הנ"ל על הסכום שבטור א' שבנספח א', ו- (ב) בשנים הרלוונטיות לא נדרש הנישום הנ"ל בניהול מערכת חשבונות כפולה.

נישום כאמור אשר <u>אינו חייב</u> בניהול מערכת חשבונות כפולה בשנת התשלום, אינו חייב בניכוי מס במקור משירותים ונכסים במידה ובשנים הרלוונטיות לא עלה מחזור הכנסותיו של הנישום הנ"ל על הסכום שבטור א' שבנספח א'.

(2) חברה שהיא חברה אם או חברה בת:

חברה כאמור אשר חייבת בניהול מערכת חשבונות כפולה בשנת התשלום, אינה חייבת בניכוי מס במקור משירותים ונכסים במידה ומתקיימים שני התנאים הבאים: (א) בשנים הרלוונטיות לא עלה מחזור הכנסותיה של החברה ביחד עם הכנסות החברה האם או החברה הבת (לפי העניין) על הסכום שבטור א' שבנספח א', ו- (ב) בשנים הרלוונטיות לא נדרשה החברה המשלמת בניהול מערכת חשבונות כפולה.

חברה כאמור אשר אינה חייבת בניהול מערכת חשבונות כפולה בשנת התשלום, אינה חייבת בניכוי מס במקור משירותים ונכסים במידה ובשנים הרלוונטיות לא עלה מחזור הכנסותיה של החברה ביחד עם הכנסות החברה האם או החברה הבת (לפי העניין) על הסכום שבטור א' שבנספח א'.

(3) מוסד ציבורי

מוסד ציבורי אינו חייב בניכוי מס במקור משירותים ונכסים במידה ובשנים הרלוונטיות לא עלה מחזור הכנסותיו של המוסד הנ"ל על הסכום שבטור ג' שבנספח א', אלא אם כן בשנים הרלוונטיות למוסד 10 מועסקים ומעלה.

(4) אישור בכתב מפקיד השומה

לא תחול חובת ניכוי מס במקור על יחידים או שותפות של יחידים שפקיד השומה אישר בכתב כי חלה ירידה בהיקף עסקיהם.

הערות ודגשים:

- ✓ אין לראות כתשלומים בעד "נכסים או שירותים" תשלומים לגביהם נקבעה חובה ספציפית לניכוי מס במקור, כגון, שכר עבודה, שכר סופרים, שכר דירקטורים, שכר מעניקי שירותי משרד, שכר דירה ועוד.
- ✓ מחזור הינו סכום המכירות וסכום התמורה בעד שירותים, כולל מע"מ, ולרבות תקבולים שהתקבלו בשביל אדם אחר. לגבי עורך דין, לצורך קביעת המחזור, לא יובאו בחשבון סכומים שקיבל כפיקדונות הרשומים בספרי העסק ככאלה, ומופקדים בחשבון בנק נפרד שבו מופקדים רק כספי פיקדונות.
- ✓ לגבי יחידים, שותפות של יחידים ומוסד ציבורי (כהגדרתו בסעיף 9(2) לפקודה), לצורך קביעת המחזור, לא יובאו בחשבון תקבולים שפקיד השומה אישר בכתב כי הם הכנסה חד-פעמית בידי המקבל.
- ✓ חובת הניכוי הינה בעת התשלום, לרבות מקדמה ותשלום על חשבון.
- ✓ גם תשלום בשווה כסף נחשב כתשלום החייב בניכוי.

- ✓ יש לנכות מס מהתשלום הכולל, לרבות מהחזר הוצאות ומע"מ, אלא אם מדובר בנותן שירותים שהמע"מ בגינו משתלם על ידי מקבל השירותים (חשבונית עצמית), כי אז לא ינוכה מס במקור ממרכיב המע"מ.
- ✓ שיעור הניכוי הינו 30%, במידה והמקבל אינו מציג אישור מפקיד השומה. במידה ומציג המקבל אישור מפקיד השומה על שיעור אחר או פטור מלא, בהתאם לאישור. באתר האינטרנט של רשות המיסים ניתן למצוא מידע בדבר שיעורי הניכוי שאישר פקיד השומה לספקים.
- ✓ כאמור, תשלומים בעד שירותים או נכסים אשר שווים אינו עולה על 4,200 ש"ח (לפני מע"מ) לא חייבים בניכוי מס במקור.
- ✓ החל משנת המס 2004 חלה חובה להגיש דוחות באמצעות מערכת **ממוכנת** לגבי מקבלי תשלומים ופרטיהם (טפסים 851 ו-856), לגבי המשלמים שלהלן: (א) מי שחלה לגביו חובת ניהול מערכת חשבונות כפולה, (ב) מי שמעסיק 10 עובדים או יותר ו-(ג) מי שעורך את חישוב התשלומים בעד שירותים או נכסים ואת הניכויים באמצעות מיכון.

רצ"ב הנספחים הבאים:

נספח א - מחזור באלפי ש"ח לעניין קביעת החבות בניכוי מס במקור.

נספח ב - תמצית התנאים לחובת ניהול מערכת חשבונות כפולה.

נספח ג - תרשים בדיקה בדבר החבות לניכוי מס במקור.

נספח א - מחזור באלפי ש"ח לעניין קביעת החבות בניכוי מס במקור				
שנת המס	מחזור של חברה או חברות בנות שלה, ביחד או לחוד	מחזור של חברה בת בלבד	מחזור של מוסד ציבורי	המועד שבו חלה לראשונה חובת הניכוי
	טור א'	טור ב'	טור ג'	
2006	4,500	890	2,800	מ-1.1.08
2005	4,400	880	2,700	מ-1.1.07
2004	4,300	860	2,700	מ-1.1.06
2003	4,300	840	2,600	מ-1.1.05
2002	4,300	840	2,600	מ-1.1.04
2001	4,300	850	2,700	מ-1.1.03
2000	4,100	800	2,500	מ-1.1.02

נספח ב – תמצית התנאים לחובת ניהול מערכת חשבונות כפולה (*)		
תוספת להוראות ניהול ספרים	**פעילות**	**תנאים לחיוב בניהול מערכת חשבונות כפולה (**)**
א	יצרנים	מחזור מעל 3 מיליון ש"ח או 18 מועסקים ומעלה.
ב	סיטונאים	מחזור מעל 3 מיליון ש"ח או 4 מועסקים ומעלה.
ג	קמעונאים	מחזור מעל 3 מיליון ש"ח או 7 מועסקים ומעלה.
ד	קבלנים	עלות בניה או מחזור מעל 3 מיליון ש"ח.
ז	בתי ספר לנהיגה	הפעלת 5 כלי רכב ללימוד נהיגה או יותר.
ח	בתי ספר	מספר התלמידים הממוצע עולה על 150.
ט	סוחרי מקרקעין	מחזור בתוספת עלות מלאי לסוף שנה מעל 9 מיליון ש"ח.
ט	מתווכי מקרקעין	עמלה שנתית מעל 490 אלפי ש"ח.
י	סוחרי רכב	מחזור מעל 9 מיליון ש"ח.
י	מתווכי רכב	עמלה שנתית מעל 370 אלפי ש"ח.
יא	נותני שירותים ואחרים	מחזור מעל 1.7 מיליון ש"ח.
יא	מוסכים	מחזור מעל 2.35 מיליון ש"ח.
יב	חקלאים	מחזור מעל 4.1 מיליון ש"ח או שטח כולל של נטיעות העולה על 375 דונם.
יד	תחנות דלק	מי שעוסק במכירת דלק ומתן שירותי סיכה או רחיצה או, מי שעוסק במכירת דלק בלבד.
טו	סוכנות ביטוח	סוכן של חברת ביטוח המורשה להדפסת פוליסות ביטוח.
טז	יהלומן	כל יהלומן, למעט אם עיקר עיסוקו עיבוד יהלומים מחומר גלם של אחרים או תיווך ביהלומים.

(*) מחזור, ככלל, סכום המכירות (כולל מע"מ) בשנת המס הקודמת. מי שהייתה לו פעילות רק בחלק משנת המס נדרש להתאים את סכום המחזור בשנה הקודמת באופן יחסי, בהתאם לחודשי הפעילות.

(**) מוסד כהגדרתו בסעיף 130(א)(4) לפקודה נדרש לנהל מערכת חשבונות כפולה במידה ומחזורו עולה על 500 אלפי ש"ח או שהוא מעסיק מעל 10 עובדים.

נספח ג – תרשים בדבר חובת ניכוי מס במקור משירותים ונכסים (*)

1. האם המשלם חייב בשנת המס הנוכחית לנהל מערכת חשבונות כפולה?

2. האם היה חייב בניהול מערכת חשבונות כפולה באחת מ- 3 השנים שלפני השנה שקדמה לתשלום?

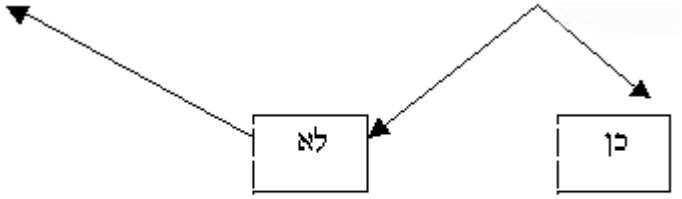

חייב לנכות מס במקור מתשלום עבור שירותים ונכסים.

חזרה למבחנים הקיימים של גוף המנוי בצו או בשל מחזור גבוה בכפוף לסייג לפי סעיף 2א' לצו.

(*) מבוסס על חוזר נציבות מס הכנסה מחודש אפריל 2000 בדבר שינויים נוספים במערך הניכויים לשנת המס 2000.

הפחתת שיעורי המס ליחידים

בחודש דצמבר 2007 פורסם חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 160 והוראת שעה), התשס"ח-2007 (להלן: "תיקון מס' 160"). בהתאם לחוק, יופחתו באופן הדרגתי שיעורי המס החלים על יחידים, החל משנת 2008 ועד שנת 2010.

כידוע, במסגרת רפורמת המס השלישית (תיקון מס' 147 לפקודה) הוחלט על הפחתה הדרגתית של שיעורי המס החלים על יחידים במהלך שנות המס 2006 עד 2010. לאחרונה פורסם תיקון מס' 160 לפקודה במסגרתו נקבעה הפחתה הדרגתית נוספת בשיעורי המס החלים על יחידים, במהלך השנים 2008 עד 2010. ההפחתה מתמקדת בשכבות הביניים ומקזזת באופן חלקי את תוספת המס בגין העלאת שווי השימוש לרכב צמוד **(להרחבה ראה גם חוזר מיסים 1.08).**

להלן ריכוז מדרגות מס הכנסה ליחידים על <u>הכנסה מיגיעה אישית</u>, החל משנת המס 2007:

<u>מדרגות המס לשנת 2007</u>

הכנסה		שיעור מס	מס בכל שלב	הכנסה מצטברת	מס מצטבר
עד	51,240	10%	5,124	51,240	5,124
הבאים	39,960	21%	8,392	91,200	13,516
הבאים	45,720	29%	13,259	136,920	26,775
הבאים	59,640	35%	20,874	196,560	47,649
הבאים	226,680	36%	81,605	423,240	129,254
מעל	423,240	48%			

<u>מדרגות המס לשנת 2008</u>

הכנסה		שיעור מס	מס בכל שלב	הכנסה מצטברת	מס מצטבר
עד	52,680	10%	5,268	52,680	5,268
הבאים	41,040	16%	6,566	93,720	11,834
הבאים	46,920	26%	12,199	140,640	24,033
הבאים	61,440	33%	20,275	202,080	44,308
הבאים	233,040	35%	81,564	435,120	125,872
מעל	435,120	47%			

מדרגות המס לשנת 2009

הכנסה		שיעור מס	מס בכל שלב	הכנסה מצטברת	מס מצטבר
עד	52,680	10%	5,268	52,680	5,268
41,040	הבאים	15%	6,156	93,720	11,424
46,920	הבאים	23%	10,792	140,640	22,216
61,440	הבאים	30%	18,432	202,080	40,648
233,040	הבאים	34%	79,234	435,120	119,882
מעל	435,120	46%			

מדרגות המס לשנת 2010 ואילך

הכנסה		שיעור מס	מס בכל שלב	הכנסה מצטברת	מס מצטבר
עד	52,680	10%	5,268	52,680	5,268
41,040	הבאים	14%	5,746	93,720	11,014
46,920	הבאים	21%	9,853	140,640	20,867
61,440	הבאים	28%	17,203	202,080	38,070
233,040	הבאים	32%	74,573	435,120	112,643
מעל	435,120	44%			

הערות ודגשים:

- ✓ שלושת מדרגות המס הראשונות חלות על הכנסה חייבת מיגיעה אישית (כגון, הכנסה מעסק או שכר עבודה) ועל הכנסה חייבת של יחיד שמלאו לו 60. אחרת, שיעור המס שיחול בשלושת המדרגות הראשונות הינו 30% (למעט אם נקבע להכנסה מס מוגבל).
- ✓ שלושת מדרגות המס הראשונות לא יחולו אם לא נוהלו ספרי חשבונות קבילים.
- ✓ הכנסה מיגיעה אישית כוללת גם סכום המתקבל בידי אדם, או בידי מי שהיה בן זוגו בעת פטירתו, מדמי שכירות מהשכרת נכס ששימש בידיו להפקת הכנסה מיגיעה אישית מעסק או ממשלח יד, במשך 10 שנים לפחות לפני תחילת ההשכרה.

פנסיה חובה

בחודש דצמבר 2007 נחתם צו הרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק ("הצו"). תחילת הצו מיום 1 בינואר 2008 והוא מחייב כל מעסיק במשק להפריש עבור עובדיו לפנסיה, בכפוף לצבירת ותק מינימאלי ע"י העובד, כמפורט להלן.

להלן עיקרי הצו:

א. זכאות לפנסיה

הצו חל על כל עובד, שאין לו הסדר פנסיוני מיטיב, למעט:

1. מי שטרם מלאו לו 20 שנים (באישה) ו-21 שנים (בגבר).
2. עובד המבוטח או שמעבידו מחויב לבטחו מכוח הסכם לביטוח פנסיוני, שמתקיימים לגביו התנאים המפורטים בצו.
3. עובד שפרש מעבודתו בגיל פרישת חובה ומקבל קצבה.

ב. תקופת המתנה

הפרשות המעביד לפנסיה (לרבות קופת גמל לקצבה) נדרשות רק לאחר שהעובד השלים תקופת עבודה מינימאלית ("**תקופת המתנה**"), כדלהלן:

1. החל מיום 1.1.2008 ועד ליום 31.12.2008 תקופת ההמתנה הינה 9 חודשים. עובד שבתקופה הנ"ל צבר ותק של 9 חודשים ומעלה במקום העבודה זכאי להפרשות לפנסיה. כך לדוגמה, עובד שביום 1 בפברואר 2008 השלים 9 חודשי עבודה, זכאי להפרשות לפנסיה החל ממועד זה ואילך.
2. מיום 1 בינואר 2009 תקופת ההמתנה הינה 6 חודשים. כך לדוגמה, עובד שביום 1 לפברואר 2009 השלים 6 חודשי עבודה זכאי לפנסיה, החל ממועד זה.
3. עובד שיתקבל לעבודה כשהוא מבוטח בביטוח פנסיוני כלשהו, יהיה זכאי לביצוע ההפרשות החל מהיום הראשון לעבודתו. ההפרשות יבוצעו לאחר 3 חודשי עבודה או בתום שנת המס, לפי המוקדם מביניהם, רטרואקטיבית ליום תחילת עבודתו אצל המעסיק. דהיינו, זכאות עובד כאמור אינה כפופה לתקופת המתנה.
4. עובד אשר לאחר תחילתו של הצו הגיע לגיל הזכאות (אישה – 20, גבר – 21), עבודתו טרם הגיעו לגיל האמור תיכלל בעת מנין הוותק לעניין תקופת ההמתנה.

ג. השכר להפרשה

חובת הביטוח הפנסיוני תחול על השכר הקובע, בהתאם לחוק פיצויי פיטורים ותקנותיו (ככלל, שכר יסוד ותוספות קבועות), או השכר הממוצע במשק, כנמוך שבהם.

ד. שיעור ההפרשות

במסגרת הצו נקבעה העלאה הדרגתית בשיעור ההפרשות לפנסיה, עד לשנת 2013, כדלהלן:

תקופה	הפרשות מעביד	הפרשות עובד	הפרשות המעביד לפיצויים	סה"כ
מיום 1.1.08	0.833%	0.833%	0.834%	2.50%
מיום 1.1.09	1.66%	1.66%	1.68%	5.00%
מיום 1.1.10	2.50%	2.50%	2.50%	7.50%
מיום 1.1.11	3.33%	3.33%	3.34%	10.00%
מיום 1.1.12	4.16%	4.16%	4.18%	12.50%
מיום 1.1.13	5.00%	5.00%	5.00%	15.00%

יודגש כי השיעורים הנ"ל הינם המינימום הנדרש. בכל מקרה שיעורי ההפרשה לא יפחת מהשיעורים והסכומים הנקובים בהסכמים קיבוציים החלים על המעביד או הנהוגים אצל אותו מעביד.

שווי שימוש וניכוי הוצאות רכב פרטי

לאחרונה פורסמו תקנות מס הכנסה* בדבר ניכוי הוצאות רכב ושווי שימוש ברכב. במסגרת התקנות, בין היתר, נקבעה העלאה הדרגתית של שווי השימוש בגין רכב פרטי ושינויים משמעותיים ביחס לניכוי הוצאות בגין רכב פרטי. תחילת התקנות מיום 1.1.08.

א. העלאת שווי שימוש

אדם נדרש לזקוף שווי שימוש בגין רכב, כהגדרתו בתקנות ניכוי הוצאות רכב (להלן: "**רכב פרטי**"), שהועמד לרשות עובדו. לאחרונה פורסם תיקון לתקנות שווי שימוש. תחילת התיקון מיום 1 בינואר 2008.

בהתאם לתיקון, הגדרת רכב פרטי תכלול גם אופנוע שסיווגו L3 (אופנוע שהספקו גבוה מ- 33 כ"ס) ולא תכלול רכב תפעולי. רכב תפעולי הינו אחד מאלה: (1) רכב ביטחון המשמש בפעילות מבצעית או ביטחונית בלבד, או (2) רכב שלא הועמד לרשות עובד כלשהו של המעביד, המשמש רק לצורכי המעביד או בעל משלח היד או העסק ואשר בתום שעות העבודה אינו יוצא מחוץ למקום העיסוק, ובלבד שמקום העיסוק אינו בבית מגוריו של המעביד.

כמו כן, בהתאם לתיקון, שווי השימוש בגין רכב צמוד יועלה באופן הדרגתי, על פני 4 שנים, החל משנת 2008. להלן פרוט שווי השימוש החודשי בכל שנה, למן התיקון:

קבוצה	שווי שימוש חודשי לפני התיקון	שווי שימוש חודשי למן התיקון			
		2008	2009	2010	2011 ואילך
1	1,170	1,420	1,580	1,920	2,260
2	1,330	1,570	1,730	2,090	2,450
3	1,740	2,160	2,450	2,800	3,150
4	2,150	2,640	2,980	3,380	3,780
5	3,030	3,680	4,130	4,680	5,230
6	3,840	4,720	5,320	6,050	6,780
7	4,840	5,980	6,790	7,760	8,720
אופנוע L3	-	260	500	750	750

* תקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב) (תיקון), התשס"ח-2007 (להלן: "תקנות שווי שימוש"); תקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות רכב) (תיקון), התשס"ח-2007 (להלן: "תקנות ניכוי הוצאות רכב").

ב. ניכוי הוצאות רכב

תקנות ניכוי הוצאות רכב מפרטות כללים לניכוי הוצאות בגין רכב פרטי (הוצאות אחזקה, פחת וכדומה). במקביל לפרסום התיקון לתקנות שווי שימוש, פורסם תיקון לתקנות ניכוי הוצאות רכב. תחילת התיקון מיום 1 בינואר 2008.

להלן עיקרי השינויים שבוצעו בתקנות במסגרת התיקון:

1. הוצאות אחזקת רכב פרטי (למעט, אופנוע שסיווגו L3) שהוצאו בייצור הכנסה, שאינה הכנסת עבודה, יותרו בניכוי בשנת המס, כדלקמן: סכום הוצאות החזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב, או 45% מהוצאות החזקת הרכב, לפי הגבוה. כפועל יוצא, אין חשיבות למספר הקילומטרים אותו נסע הרכב בשנת המס.
2. הוצאות החזקת אופנוע שסיווגו L3 שהוצאו בייצור הכנסה, שאינה הכנסת עבודה, יותרו בניכוי בשנת המס, כדלקמן: סכום הוצאות החזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב, או 25% מהוצאות החזקת הרכב, לפי הגבוה.
3. הוצאות החזקת רכב בשל רכב שהמעביד העמיד לרשות עובדו, יותרו בניכוי במלואן.

הערות ודגשים:

- ✓ *תקנות ניכוי הוצאות רכב קובעות, למעשה, טכניקת חישוב לקביעת חלק השימוש הפרטי ברכב. לדעתנו, במידה ובאפשרות הנישום לפצל באופן פרטני את החלק העסקי והחלק הפרטי (כגון, באמצעות ניהול ספר רכב) אין חובה ליישם את טכניקת החישוב שנקבעה בתקנות.*
- ✓ *החל משנת 2008 סכום ההוצאה המותר בניכוי אינו נגזר ממספר הקילומטרים שנסע הרכב בשנת המס.*
- ✓ *הוצאות בגין רכב אשר אינו בגדר רכב פרטי בהתאם לתקנות, לכאורה, מותרות בניכוי במלואן.*
- ✓ *לאור ההעלאה המשמעותית בשווי השימוש, מומלץ לבחון כדאיות רכישת הרכב במישור הפרטי, טרם ייחוס כלי הרכב לחברה וזקיפת שווי שימוש לעובד.*
- ✓ *להרחבה ראה גם מדריך המס 2008-2007.*

פס"ד פי גלילות: ניכוי הוצאות מימון בגין הלוואה שניטלה לחלוקת דיבידנד

בחודש נובמבר 2007 פורסם פס"ד של בית המשפט העליון בעניין פי גלילות. פס"ד דן בין היתר בניכוי הוצאות מימון בגין הלוואה שניטלה לצורך חלוקת דיבידנדים, זאת לאחר שלפני כשנה קבע ביהמ"ש העליון בנושא פזגז כי הוצאות מימון כאמור אינן ניתנות לניכוי. במקרה דנן קבע ביהמ"ש כי הוצאות מימון כאמור מותרות בניכוי.

כמו כן, פס"ד דן בתנאים לניכוי הוצאות דמי חכירה, הכרה בהוצאות שלא נשאו פרי, ובסיווג זכות החכירה כנכס קבוע לצורך חוק התיאומים בשל אינפלציה.

לפס"ד עשויות להיות השלכות משמעותיות ביותר על הציבור.

להלן תמצית החלטות ביהמ"ש העליון:

א. ניכוי הוצאות מימון בגין הלוואה שניטלה לצורך חלוקת דיבידנד

בשנות המס 1994 ו- 1995 חילקה חברת פי גלילות (להלן גם: "**החברה**") דיבידנדים לבעלי מניותיה, בהתאם לדיני החברות. בשנים 1992 ו- 1993 השתמשה החברה ביתרת עודפיה לצורך מימון רכישת נכסים ולפיכך, בשנים 1994 ו- 1995 נטלה הלוואות על מנת לממן את חלוקת הדיבידנדים כאמור. פי גלילות ביקשה לנכות את הוצאות המימון בגין ההלוואות, בהתאם להוראות סעיף 17(1)(א) לפקודה, כהוצאה הכרוכה בייצור הכנסה.

בית המשפט העליון קבע, תוך הבחנה עובדתית בין המקרה דנן לבין פס"ד פזגז*, כי הוצאות המימון במקרה דנן יותרו בניכוי. בית המשפט קבע כי מקרה זה מהווה חריג לכלל שנקבע בפס"ד פזגז, לפיו, אין להתיר ניכוי הוצאות על יסוד של קשר עקיף בין ההוצאה להכנסה. הואיל ובמקרה זה בהתאם לדיני החברות החברה הייתה רשאית לחלק דיבידנדים. כמו כן, מתקיימת שקילות כלכלית ברורה בין מצב בו החברה הייתה ראשית מחלקת דיבידנדים ורק לאחר מכן הייתה נוטלת הלוואה לצורך מימון נכסיה.

כמו כן, ביהמ"ש העליון דחה את בקשת פז גז לדיון נוסף, תוך שהוא מציין כי אין בהלכת פזגז כדי לחסום את ההכרה בהוצאות מימון בגין הלוואות שניטלו לצורך חלוקת דיבידנדים זאת במידה והוכיח הנישום כי: בחברה הצטברו רווחים הראויים לחלוקה, בהתאם לדיני החברות, המזומנים שנתקבלו מהרווחים שימשו לצורך ייצור הכנסה, ומרווחים אלו חולקו דיבידנדים. ובלבד שמתקיימת שקילות כלכלית ברורה בין מצב בו החברה הייתה ראשית מחלקת דיבידנדים מתוך עודפים ורק לאחר ממנת את הפעילות באמצעות הון זר.

* להרחבה ראה חוזר מיסים 19.06 - פס"ד פזגז- ניכוי הוצאות מימון והכרה בהפרשות.

ב. אי הכרה בניכוי הוצאות דמי חכירה

בית המשפט קבע כי עסקת חכירה תיבחן על פי מהותה הכלכלית ולא צורתה המשפטית. לפיכך, מקום בו הועברו לחוכר מירב הסיכויים וטובות ההנאה הנובעים מהזכויות במקרקעין, הרי שמדובר בחכירה מימונית ודמי החכירה יוכרו בדרך של פחת ולא כהוצאה שוטפת לפי סעיף 17 לפקודה, ולהיפך.

במקרה דנן, ביהמ"ש בחן את זכותה של פי גלילות לנכות הוצאות חכירה אשר שולמו למינהל מקרקעי ישראל כהוצאה שוטפת. בית המשפט קבע כי במקרה דנן החכירה הינה בגדר חכירה מימונית מהסיבות הבאות: **(1)** החברה נושאת בסיכויים ובסיכונים הכרוכים בהחזקה ובטיפול בנכס המוחכר, **(2)** תקופת החכירות הכוללת הינה 98 שנים וכן הסיכוי שהחברה תידרש להחזיר את המקרקעין הינו קלוש, **(3)** דמי החכירה נקבעו בהתאם לשווי הקרקע בעת העברת זכות החכירה, כך שמדובר ברכישת קרקע בתשלומים **(4)** בתקופת החכירה הנוספת, דמי החכירה המשולמים הינם נמוכים משווי השוק, ו- **(5)** החברה התחייבה לשאת בכל המיסים והתשלומים שיוטלו על המקרקעין. כפועל יוצא, דמי החכירה לא יותרו בניכוי כהוצאה שוטפת לפי סעיף 17 לפקודה (אלא בדרך של פחת).

ג. סיווג זכות החכירה כנכס קבוע לצורך חוק התיאומים

כאמור בסעיף ב' דלעיל, יש לסווג את החכירה במקרה דנן כמימונית. משכך, נדרשת החברה לרשום את החכירה כנכס מיד עם תחילת החכירה ובמקביל לרשום התחייבויות לזמן ארוך. סיווג זכות החכירה כנכס קבוע יעשה גם לצורך חוק התיאומים בשל אינפלציה.

ד. הכרה בהוצאות סקרים ובדיקות שלא נשאו פרי

בית המשפט קבע כי הן הוצאות שהוצאו לצורך רכישת נכס חדש והן הוצאות שהוצאו לצורך רכישת נכס חדש שנועד להחליף נכס קיים, יזקפו לעלות רכישת הנכס בעת רכישתו.

במקרה דנן, רכישת הנכס החלופי לא התממשה. לפיכך, קבע בית המשפט כי סוגיה זו תטופל כשינוי אומדן. לאמור, ההוצאות שהוצאו לצורך רכישת הנכס יופחתו במלואן בשנה שבה הוחלט שלא לרכוש את הנכס.

הערות ודגשים:

- ✓ *פס"ד מרכך את החלטת ביהמ"ש בנושא פזגז. חברות המתעתדות לחלק דיבידנד נדרשות לבחון את התקיימות התנאים לעיל לניכוי הוצאות המימון (יש להבחין בין העובדות הנתונות בפס"ד פזגז לעומת העובדות בפס"ד פי גלילות).*
- ✓ *לצורך סיווג חכירה כתפעולית או הונית, ככלל, מאמץ ביהמ"ש את התקינה החשבונאית.*

פס"ד שרון טופז: דמי ביטוח לאומי בגין אופציות לעובדים

בחודש יולי 2007 פורסם פס"ד שרון טופז אשר קובע כי החבות בביטוח לאומי בגין אופציות לעובדים תחול בתום תקופת החסימה, ללא קשר למועד מימושן בפועל. לאמור עשויה להיות השפעה משמעותית על החבות בדמי ביטוח.

בחודש יולי 2007 ניתן על ידי בית הדין האזורי לעבודה פס"ד בעניין שרון טופז (4961/02, שרון טופז ואח' נ' המוסד לביטוח לאומי) (להלן: "פס"ד"). פס"ד דן בשאלה אימתי מתגבשת החבות בביטוח לאומי בגין אופציות לעובדים – האם בתום תקופת החסימה (Vesting) או במועד המימוש בפועל?

להלן עיקרי פסק הדין:

א. עובדות המקרה

בחודש אוקטובר 1999 הוקצו לתובעות, אשר עבדו בחברת צ'ק פוינט, אופציות לא סחירות, בהתאם לסעיף 3(ט) לפקודת מס הכנסה, לרכישת מניות החברה (מניות סחירות). בהתאם לתנאי ההקצאה, רבע מהאופציות ("האופציות") ניתנות למימוש החל מתום שנתיים ממועד ההקצאה (דהיינו, אוקטובר 2001).

תובעת אחת בחרה לממש את האופציות בחודשים נובמבר 2001 ופברואר 2002. תובעת אחרת בחרה לממש את האופציות בחודשים ינואר-פברואר 2002. בשנים 2002-2003 יצאו התובעות לחופשת לידה. התובעות דרשו מהמוסד לביטוח לאומי הפרש תשלומי דמי לידה בגין מימוש האופציות.

המוסד לביטוח לאומי סירב לראות בסכומים שהתקבלו בשנת 2002 בגין מימוש האופציות כהכנסת עבודה שהתקבלה בשנה האמורה. הואיל, ולטענתו, יש לראות במועד הבשלת האופציות (אוקטובר 2001) כמועד החיוב בדמי ביטוח, גם אם האופציות לא מומשו בפועל. לטענתו, מועד סחירות האופציות הינו המועד הראשון בו ניתן להעריך ולפדות את האופציות.

לטענת התובעות, יש לראות במועד המימוש בפועל וקבלת ההכנסה בפועל כמועד החיוב בדמי ביטוח.

ב. החלטת בית הדין האזורי

בית הדין האזורי קבע, בהתבסס על **הלכת דר**[*], כי המועד הקובע לעניין החבות בביטוח לאומי, הינו מועד הפיכת האופציות לסחירות.

במקרה דנן, האופציות שבידי התובעות הפכו לסחירות באוקטובר 2001 (במועד זה הן היו ניתנות למימוש למניות סחירות), ולכן ההטבה חייבת בדמי ביטוח, כהכנסת עבודה, כבר במועד זה, וכל רווח שנצמח בגין האופציות לאחר מועד זה הינו רווח הון – אשר אינו חייב בדמי ביטוח.

הערות ודגשים:

- ✓ *פס"ד סותר את הפרקטיקה המקובלת כיום לגבי אופציות לא סחירות, לפיה לעובד נזקפת הכנסת עבודה בעת מימוש האופציות למניות בפועל, בגין ההפרש שבין שווי השוק של המניה במועד המימוש לבין מחיר המימוש שנקבע בעת הקצאת האופציות.*
- ✓ *פס"ד מתייחס לאופציות שהוקצו לפי סעיף 3(ט) לפקודה. עמדת המוסד לביטוח לאומי ביחס לאופציות שהוקצו לפי סעיף 102 (מסלול עבודה או מסלול רווח הון) אינה ברורה.*
- ✓ *יש לבחון הגשת דוחות מתקנים לביטוח לאומי כאשר שווי האופציות במועד ההבשלה היה נמוך מהשווי במועד המימוש בפועל. (שהרי, הרווח שנצמח מתום תקופת החסימה ועד המימוש בפועל הינו בגדר רווח הון, אשר אינו חייב בדמי ביטוח).*
- ✓ *רשות המסים טרם פרסמה את עמדתה לגבי פסק הדין.*

[*] עמ"ה 1/98, יאיר דר נ' פקיד שומה כפר סבא.

פס"ד גופר: המועד להחזר מס ששולם ביתר

בהתאם לפס"ד עצי גופר החזר מס על פי דוח יוחזר לנישום עד 90 יום ממועד הגשת הדוח, אף אם הדוח שנוי במחלוקת.

בחודש ספטמבר 2007 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי פס"ד בעניין עצי גופר (ה"פ 95/07, חב' עצי גופר בע"מ נ' פקיד שומה חיפה) (להלן: **פס"ד**). פס"ד דן בשאלה האם לפקיד השומה סמכות לעכב החזר מס, לאחר שחלפו 90 יום ממועד הגשת דוח לפי סעיף 131 לפקודה.

להלן עיקרי פסק הדין:

א. עובדות המקרה

עצי גופר בע"מ ("**המבקשת**") הינה חברה העוסקת בתחום המסחר בעץ ובמוצרי עץ. המבקשת הפסיקה את פעילותה המסחרית בשנת 2002, ומאז אין לה פעילות, לבד מהשכרת נכס מקרקעין.

בחודש ינואר 2006 הגישה המבקשת דוח לשנת המס 2004 ("**הדוח**"), לפיו הוצג הפסד נצבר של כ- 5.4 מיליון ש"ח. בהתאם לדוח, המבקשת זכאית להחזר מס בסך של כ- 335 אלפי ש"ח (מס אשר נוכה במקור מהכנסותיה). בדוח הכספי שהוגש לפקיד השומה כלל רו"ח פיסקת הימנעות בדוח המבקרים (הדוח לא היה מבוקר).

סכום ההחזר, על פי הנהלים של רשות המיסים, חייב בדיקה של רכז החוליה בפקיד השומה. במסגרת הבדיקה, נמצאו ליקויים בדוח, אולם הודעה על ליקויים בדוח ופסילת הדוח לא נמסרה למבקשת. בחודש אוקטובר 2006 הודיע הרכז על עיכוב ביצוע ההחזר עד לדיון כולל בתיק המס של המבקשת, שנקבע לחודש נובמבר 2006. ביום 28 בנובמבר 2006 הודיע המשיב כי הוא אינו רואה בדוח שהוגש, כדוח על פי סעיף 131 לפקודה (הואיל וחוות הדעת של רו"ח כללה הימנעות) ולכן הבקשה להחזר המס נדחית.

ב. החלטת בית המשפט

בית המשפט קבע, בהתבסס על סעיף 159א(ב) לפקודה, כי מס ביתר ששולם, בהתאם לדוח שהוגש לפי סעיף 131 לפקודה, יוחזר לנישום עד 90 ימים מיום הגשת הדוח. לאמור, מס השנוי במחלוקת יוחזק, בתקופת הביניים, בידי הנישום עד להכרעה על חובת הנישום לשלם את המס, אף אם הוצאה שומה על פי מיטב שפיטה וההשגה על השומה נדחתה. המשיב היה רשאי להודיע למבקשת כי הדוח אינו בגדר דוח לפי סעיף 131 לפקודה. אולם, לאור קיומה של בקשה להחזר מס, הודעה כאמור צריכה הייתה להינתן במסגרת המועד הקצוב של 90 הימים. במקרה דנן, הודיע פקיד השומה כאמור רק במאי 2007, כשנה לאחר הגשת הדוח.

לסיכום, הערעור התקבל. פקיד השומה נדרש להשיב את סכום המס ששולם ביתר על פי הדוח.

תיקון 103 לחוק הביטוח הלאומי

במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2008 אושר תיקון 103 לחוק הביטוח לאומי (להלן: "התיקון"). התיקון כולל שינויים משמעותיים בחבות בדמי ביטוח, וביניהם, הטלת דמי ביטוח על הכנסות פאסיביות, רווחי חברה משפחתית וחברת בית ומתן פטור מלא על הכנסות מדיבידנד. תחילת התיקון מיום 1.1.2008.

להלן עיקרי השינויים שנכללו בתיקון בדבר תשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות (להלן ביחד: "דמי ביטוח").

(1) ביטול הפטור מדמי ביטוח לאומי בשל הכנסות אחרות שיש למבוטח בתקופה שבה משתלמים לו דמי פגיעה, דמי לידה או שיקום מקצועי

החל משנת 2008, בוטל הפטור מדמי ביטוח בגין הכנסות אחרות שיש למבוטח בתקופה שבה משתלמים לו דמי פגיעה, דמי לידה או שיקום מקצועי. **לדוגמה**, מבוטחת עובדת כשכירה כמורה במשרד החינוך. בחופשת הקיץ יצאה המבוטחת לחופשת לידה. ההכנסה שתקבל המבוטחת בתקופת חופשת הלידה, בהתאם להסכם הקיבוצי, חייבת בדמי ביטוח.

(2) הרחבת החבות בדמי ביטוח בגין הכנסות פאסיביות

בהתאם לתיקון, תחול חובת תשלום דמי ביטוח על הכנסות פאסיביות, ללא תלות בהכנסות המבוטח מעבודה (לרבות עסק), אלא אם כן נקבע פטור ספציפי להכנסה.

עד לפרסומו של התיקון, ובהתאם לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח), התשל"א-1971, ככלל, הכנסות פאסיביות (כגון, דיבידנדים, דמי שכירות, שכר דירקטורים במקרים מסוימים וכדומה) היו פטורות מדמי ביטוח במידה והן שוות או נמוכות מההכנסה ממשלח יד או מעבודה, ובכפוף לתקרה הקבועה בחוק לתשלום דמי ביטוח.

החל משנת 2008 מוגדר בחוק הביטוח לאומי מושג חדש: "**הכנסה אחרת**". הכנסה אחרת מוגדרת כהכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה, אשר אינה הכנסה מעבודתו של המבוטח כעובד שכיר ואינה הכנסה מעבודתו כעובד עצמאי.

בהתאם לתיקון, תחול חובת תשלום דמי ביטוח על הכנסתו האחרת של המבוטח, גם אם הכנסתו האחרת נמוכה ממחצית סך הכנסותיו. אולם, הכנסה פאסיבית שאינה עולה על סך של 25% מהשכר הממוצע במשק (כ- 23 אלפי ש"ח לשנה) לא תובא בחשבון והיא תהיה פטורה מתשלום דמי ביטוח.

לאור האמור לעיל, הכנסות פאסיביות שלגביהן לא נקבע פטור ספציפי בחקיקה יהיו חייבות בדמי ביטוח (בכפוף לרצפה לתקרה לתשלום דמי ביטוח). התיקון קובע כי שיעור דמי הביטוח אשר יחול על ההכנסות הפאסיביות החל משנת 2008, הינו 12%.

לדוגמה, הכנסתו הממוצעת של מבוטח עצמאי הינה כ- 10,000 ש"ח בחודש. למבוטח הכנסה נוספת מהשכרת חנות בישראל בסך של 9,000 ש"ח בחודש (הכנסה אחרת/פאסיבית). טרם התיקון ההכנסה האחרת הייתה פטורה ממס הואיל והיא הייתה נמוכה מהכנסות האקטיבית (כעצמאי). משנת 2008 הכנסתו האחרת חייבת בדמי ביטוח, כדלהלן: 1,915 ש"ח - פטורים (עד 25% מהשכר הממוצע); יתרה – חייבת.

דוגמה נוספת, לשכיר הכנסה שנתית בסך של 200,000 ש"ח. בנוסף לשכיר הכנסה שנתית כדירקטור בסך של 70,000 ש"ח. טרם התיקון הכנסה זו הייתה פטורה מדמי ביטוח (בהנחה שמדובר בהכנסה פסיבית). למן שנת 2008 הכנסה זו חייבת בדמי ביטוח (החלק מעל 25% מהשכר הממוצע), כדלהלן: פטור- 22,989 ש"ח; חייב – 47,011 ש"ח.

דוגמה נוספת למבוטח משכורת בסך של 10,000 ש"ח לחודש (120,000 ש"ח בשנה). כמו כן, למבוטח הכנסה כעצמאי בסך של 30,000 ש"ח בשנה. לצורך ביטוח לאומי המבוטח אינו מוגדר עצמאי מכיוון שהיקף עבודתו, נניח, היא 10 שעות בשבוע. לכן, הכנסתו כעצמאי מוגדרת כהכנסה אחרת. בהתאם, ההכנסה כעצמאי מעל 25% מהשכר הממוצע במשק חייבת בדמי ביטוח, בשיעור של 12%, יתרת ההכנסה כעצמאי פטורה מדמי ביטוח.

כמו כן, החל משנת 2008 ההכנסות הפאסיביות שלהלן פטורות מדמי ביטוח:

(א) הכנסות מדיבידנד שנקבע לגביהן שיעור מס מוגבל בהתאם לסעיף 125ב לפקודה. יודגש כי הפטור הנ"ל חל גם על הכנסות מדיבידנד בידי בעל שליטה. לעניין הכנסה בחברה משפחתית או חברת בית, ראה סעיף 3 להלן.

לדוגמה, מבוטח הינו בעל שליטה בחברה ושכרו הינו 10,000 ש"ח לחודש. החברה בשליטתו החליטה לחלק דיבידנד מדי רבעון בסך של 50,000 ש"ח. הכנסתיו של בעל השליטה מדיבידנד פטורות מדמי ביטוח.

(ב) הכנסות ריבית ודמי ניכיון, שנקבע לגביהן שיעור מס מוגבל, בהתאם לסעיפים 125ג(ב) ו- (ג) לפקודה.

(ג) הכנסות מדמי שכירות, שחל לגביהן שיעור מס מוגבל בהתאם לסעיפים 122 ו- 122א לפקודה. לאמור, הכנסה מדמי שכירות מהשכרת דירת מגורים בישראל (במסלול ה- 10%) והכנסה מדמי שכירות מהשכרת מקרקעין מחוץ לישראל, לפי סעיף 122א, תהיינה פטורות מדמי ביטוח. כמו כן, בהתאם לחוות דעת משפטית הכנסות מהשכרת דירת מגורים בישראל פטורות מדמי ביטוח אף אם הן חייבות במס הכנסה.

(ד) כל הכנסה פאסיבית אחרת, שאינה הכנסה כעובד שכיר או כעצמאי, הפטורה ממס לפי כל דין, למעט הכנסה מפנסיה מוקדמת כהגדרתה בחוק הביטוח הלאומי, ולמעט הכנסות שיקבעו בעתיד על ידי שר האוצר.

(3) הטלת חבות בדמי ביטוח על חברה משפחתית וחברת בית

עד לפרסומו של התיקון, בהתאם לפסיקה, הכנסה של חברה משפחתית או חברת בית לא חויבה בדמי ביטוח, אלא במועד משיכתה (כגון, דיבידנד או שכר).

בהתאם לתיקון, החל משנת 2008, הכנסה של חברה משפחתית וחברה בית תחויב בדמי ביטוח בשנת המס שבה הופקה ההכנסה, ולא במועד חלוקת הרווחים בפועל. לאמור, יראו את ההכנסה שהופקה בשנת מס פלונית, כאילו חולקה בסוף אותה שנת מס לבעלי מניותיה (בדומה לחבות במס הכנסה).

להלן טבלה מסכמת (מבוססת על חוזר ביטוח לאומי 1368 מחודש מארס 2008):

נושא	הדין טרם התיקון	הדין למן התיקון	שיעור דמי ביטוח
חיוב הכנסות פאסיביות בדמי ביטוח (תיקון סעיף 371).	הכנסה פאסיבית חויבה במס רק כאשר הכנסה זו הייתה שווה או גבוהה מההכנסה האקטיבית.	חובת תשלום דמי ביטוח על הכנסה פאסיבית שעולה על 25% מהשכר הממוצע.	7% ביטוח לאומי (במקום 11.05%) בתוספת 5% דמי בריאות (ללא שינוי).
חיוב חברה משפחתית, חברה שקופה וחברת בית (הוספת סעיף 373א)	הכנסות מחברות כאמור חויבו בדמי ביטוח רק במועד בו חולקו בפועל.	רווחי חברות כאמור יחויבו בדמי ביטוח בסוף שנה (ולא במועד חלוקת דיבידנדים בפועל). הרווחים יחולקו בין בעלי המניות לפי זכויותיהם.	דמי ביטוח (לאומי ובריאות) – 12%.
הכנסה של שכיר בתקופת דמי פגיעה ודמי לידה (תיקון סעיף 351(א) וביטול סעיף 351(ה)).	הכנסה נוספת ששולמה לעובד שכיר בזמן שהוא מקבל דמי לידה, דמי פגיעה או תשלום בקשר לשיקום מקצועי הייתה פטורה מדמי ביטוח.	הכנסות כאמור חייבות בדמי ביטוח.	
הכנסות לפי סעיף 125ב, 125ג(ב), (ג) לפקודה (דיבידנד וריבית)	הכנסות כאמור שאינן בידי בעל שליטה היו פטורות מדמי ביטוח.	הכנסות מדיבידנד וריבית שנקבע להן שיעור מס מוגבל פטורות מדמי ביטוח (למעט דיבידנד מחברה משפחתית/שקופה/בית).	
הכנסות מהשכרת דירה למגורים בישראל (לרבות הכנסות כאמור החייבות במס הכנסה)	פטורות, בהתאם לחוות דעת משפטית.	ללא שינוי.	
הכנסות מדמי שכירות-נכס בחו"ל (לרבות שאינו למגורים)	חייבות בדמי ביטוח.	פטורות במידה וההכנסה חייבת במס מוגבל, בהתאם לסעיף 122א לפקודה.	

תיקונים נוספים לחוק מיסוי מקרקעין

לאחרונה פורסמו, במסגרת הוראת שעה, שני תיקונים לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963. תיקון מס' 62 בדבר פטור ממס שבח בעסקאות לפי תמ"א 38 ותיקון מס' 63 בדבר פטור ממס שבח לתקופה מוגבלת במכירה של מקרקעין שהם מפעל אשר אינו מצוי באזור מוטב, שנעשתה לשם העברת המפעל לאזור מוטב, וזאת בכפוף לאמור להלן.

להלן פירוט עיקרי התיקונים:

א. חוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (תיקון מס' 62 - הוראת שעה), התשס"ח-2008

מטרתו של תיקון 62 ליצור מנגנון להקלת ניצול זכויות הבנייה וביצוע עבודה ברכוש משותף המבוצעים במסגרת תמ"א 38 (תכנית מתאר ארצית לחיזוק מבנים קיימים מפני רעידות אדמה).

בהתאם לתיקון 62 לחוק, במכירת זכות במקרקעין שהתמורה המשתלמת בעדה מושפעת מזכויות לבנייה נוספת שהוקנו לפי הוראות תמ"א 38, הזכות הנמכרת תהא פטורה ממס שבח וממס מכירה, עד גובה שווין של זכויות הבנייה כאמור, וזאת בהתקיים התנאים הקבועים בתיקון. כמו כן, קובע התיקון תנאים שבהתקיימם תהא מכירת זכות במקרקעין שהיא רכוש משותף במבנה שלגביו ניתנו זכויות בנייה לפי תמ"א 38 פטורה ממס שבח וממס רכישה.

תיקון 62 יחול רטרואקטיבית על מכירת זכות במקרקעין ומתן שירותי בנייה לפי תמ"א 38 שנעשו בתקופה שמיום 18.5.2005 ועד ליום 31.12.2016.

ב. חוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (תיקון מס' 63 - הוראת שעה), התשס"ח-2008

תכלית תיקון 63 הינה לעודד בעלי מפעלים להעתיק מפעלים שבבעלותם לאזורים בפריפריה, שבהם קיימת רמה חברתית-כלכלית נמוכה או שיעור אבטלה שנתי גבוה, וזאת באמצעות פטור ממס שבח.

בהתאם לתיקון 63 יינתן פטור ממס שבח לתקופה מוגבלת במכירה של זכות במקרקעין שהם מפעל אשר אינו מצוי באזור מוטב, שנעשתה לשם העברת המפעל לאזור מוטב, בהתקיים תנאים שנקבעו בתיקון. מאחר שהתנאים המזכים בפטור הם תנאים עתידיים אשר אינם יכולים להתקיים במלואם במועד המכירה, מוכר זכות במקרקעין שהם מפעל נמכר, שהוראות התיקון חלות עליו, יהיה חייב בתשלום מס השבח כל עוד לא התקיימו מלוא התנאים המזכים בפטור כאמור. רק עם התקיימותם של התנאים, יהיה המוכר זכאי להחזר המס (בגובה הסכום הפטור) ששילם (בתוספת הפרשי הצמדה וריבית). במידה והתנאים המזכים יתקיימו לאחר שחלפו 4 שנים מיום שנעשתה השומה, תתוקן השומה, וזאת למרות הוראות סעיף 85 לחוק מיסוי מקרקעין (לפיהן תיקון שומה צריך להיעשות בתוך 4 שנים מיום שנעשתה השומה).

תמצית פרסומי רשות המיסים

א. טופס 1213 בדבר פעולות שהן תכנון מס החייב בדיווח

בחודש מרס 2008 פרסמה רשות המיסים את טופס 1213 בדבר הודעה על פעולות שהן תכנון מס החייב בדיווח לצרכי מס אשר יצורף כנספח לדוח השנתי של יחיד (טופס 1301) או חברה (טופס 1214) לפי העניין, החל מהדוחות לשנת המס 2007.

תקנות מס הכנסה (תכנון מס החייב בדיווח) (הוראת שעה), התשס"ז-2006 קובעות 13 פעולות החייבות בדיווח לפקיד השומה הן בעניין מס הכנסה והן בעניין מיסוי מקרקעין. התקנות חלות כהוראת שעה לגבי פעולות שביצוען הוא בשנות המס 2007 – 2009.

להרחבה בנושא ראה מדריך המס 2008-2007.

ב. הגדלת שיעור הפחת לרכב המשמש ללימודי נהיגה

בחודש דצמבר 2007 פורסמו תקנות מס הכנסה (פחת) (תיקון), התשס"ח-2007 אשר קובעות כי שיעור הפחת בגין רכב המשמש ללימוד נהיגה בבתי ספר לנהיגה יועלה משיעור של 20% לשיעור של 25%. תוקף התקנות הינו החל מיום 1 בינואר 2008.

ג. המועד להגשת דיווחים על נאמנויות

בהתאם להודעת רשות המיסים מחודש מאי 2008, יידחה המועד להגשת דיווחים המתחייבים מהוספת פרק הנאמנויות (במסגרת תיקון 147 לפקודה) **עד ליום 31 באוגוסט 2008.**

הדיווחים אשר נדרשים בהתאם לחוק ביחס לנאמנויות כוללים:

- הגשת הודעות, הצהרות, תצהירים ובקשות המתחייבים מהוספת פרק הנאמנויות,
- דיווח על הכנסות שנוצרו בנאמנות,
- דיווח הנובע מפעולות שבוצעו בנאמנות,
- דוח שנתי למי שחייב בהגשת הדוח בשל הוספת פרק הנאמנויות ובשל כך בלבד.

בחודש מאי 2008 אישרה ועדת הכספים של הכנסת את הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה בעניין מיסוי נאמנויות. בנוסף, אושרו בוועדת הכספים, שתי תקנות מס הכנסה בנושא הנאמנויות: (1) תקנות מס הכנסה (הוראות לעניין תיקון שומת הכנסת הנאמן וקביעת רווח הון בידיו בעקבות חלוקה לנהנה תושב חוץ) ו- (2) תקנות מס הכנסה (ייעוד הכנסה לנהנה יחיד תושב חוץ וקביעת רווח הון בנאמנות מיועדת). התקנות יחולו רטרואקטיבית מיום 1 בינואר 2006.

ד. מחירי העברה – תחולת סעיף 85א לפקודה

בחודש מרס 2008 פרסמה רשות המיסים הבהרה בעניין תחולתו של סעיף 85א על השקעת כספים בדרך של שטרי הון.

ככלל, סעיף 85א' לפקודת מס הכנסה קובע הוראות בדבר מחירי העברה בעסקה בינלאומית. הסעיף קובע כי בעסקה בינלאומית בה מתקיימים "יחסים מיוחדים" שבשלהם נקבע מחיר לעסקה או נקבעו תנאים אחרים לעסקה, כך שהופקו פחות רווחים מאשר היו מופקים אילו היתה העסקה מתבצעת בתנאי שוק, תדווח העסקה בהתאם לתנאי השוק ותחויב במס בהתאם. **להרחבה ראה גם "מדריך המס 2008-2007".**

עד כניסת סעיף 85א לפקודה לתוקף, גיוס ו/או השקעת כספים במסגרת שטר הון (ללא הצמדה וריבית) לא יצר חובה לזקוף הכנסות ריבית מכח סעיף 3(ט) ו- 3(י) לפקודה באותם מקרים בהם חלו על המלווה הוראות פרק ב' לחוק התאומים ושטר ההון נחשב כנכס קבוע בידי המלווה.

עם כניסתו לתוקף של סעיף 85א ותחולתו לגבי עסקאות אשראי, נוצרה חובה לקבוע את מחיר השוק גם לגבי עסקאות כאלו, בין צדדים קשורים, ולדווח על הכנסות ריבית לצרכי מס.

לאור האמור לעיל, ובהתאם להודעת רשות המיסים, בכוונת הרשות ליזום הליך חקיקה בו ייקבע כי בהתאם לקריטריונים שיפורטו בחוק, יסווג שטר הון כהשקעה ולא כהלוואה לעניין סעיף 85א. כמו כן, בכוונת הרשות לקבוע הוראות מעבר, לעניין שטרי הון שהונפקו בעבר ושלא יעמדו בהכרח בקריטריונים שיקבעו בהליך החקיקה הצפוי. בנוסף, הוחלט לפרש את הוראות החוק באופן כזה שעד תום שנת המס 2007 סעיף 85א לא יחול על שטרי הון שנחשבו כנכס קבוע בידי המלווה.

יצוין כי במסגרת ביטול חוק התאומים, תוקן סעיף 3(י) לפקודה המתייחס בעיקר להלוואות בין צדדים קשורים. התיקון קובע, בין היתר, כי סעיף 3(י) לא יחול על עסקה בינלאומית (יודגש כי סעיף 3(ט) אינו מחריג עסקאות בינלאומיות). **ראה לעיל – ביטול חוק התיאומים.**

שאלות ותשובות בענייני מס*

1. קיזוז הפסדים מעסקאות במט"ח

ש: ***בשנת 2007 השקעתי באגרת חוב צמודת דולר הנושאת ריבית בשיעור של כ- 3% לשנה. כתוצאה מירידת שע"ח של הדולר נוצר לי הפסד משמעותי. אולם, בגין הכנסות הריבית נוכה מס במקור בשיעור של 20%. האם ניתן לקזז את ההפסד בגין ירידת שע"ח כנגד הכנסות הריבית (או כנגד רווחים אחרים בבורסה)?***

ת: בהתאם לפקודת מס הכנסה, יחיד חייב במס בשיעור של 20% על רווח ריאלי מנכסים פיננסים, למעט נכסים שקליים לגביהם שיעור המס הוא 15% (נומינלי). הרווח הריאלי מחושב בהתאם לשינוי במדד המחירים לצרכן, למעט אם הנכס נסחר או צמוד למט"ח. במקרה כזה, הרווח הריאלי יחושב בהתאם לשינוי בשער המטבע. המשמעות הינה שהפרשי שער בגין השקעה בנכסים צמודי מט"ח (לרבות מניות בחו"ל) פטורים ממס. תכלית הוראה זו הינה להטיב עם יחידים, למרות שבדיעבד, בעקבות הירידה בשער החליפין של הדולר, היא פוגעת בהם משמעותית. לעניות דעתנו, הוראה זו שגויה ביסודה. תושבי ישראל, ככלל, פועלים בסביבה כלכלית שקלית. שכרם הוא בשקלים ועלויות המחייה שלהם נקובות בשקלים. כפועל יוצא, רווח מהפרשי שער (משינויים בשער המטבע) הינו רווח כלכלי עליו יש להטיל מס. אולם, כאמור, אין זה הדין כיום.

לאחרונה יחידים אשר השקיעו בנכסים צמודי דולר ספגו הפסדים משמעותיים. לדוגמה, יחיד הפקיד בפיקדון דולרי 100 אלפי דולר (שע"ח 4) לאחר מספר חודשים נמשך הפיקדון (שע"ח 3.5). בדולרים ליחיד לא נוצר הפסד. אולם, בשקלים ליחיד נוצר הפסד בסך של 50 אלפי ש"ח. נשאלת השאלה, האם ההפסדים הנ"ל ניתנים לקיזוז. בהתאם לחוק, תנאי יסודי לקיזוז הפסד הינו שאילו היה רווח הוא היה חייב במס.

כפועל יוצא, לעניות דעתנו ההפסד הנ"ל (מהפרשי שער) אינו ניתן לקיזוז. זו גם למיטב ידיעתנו העמדה של רשות המיסים. יצוין כי קיימת גם עמדה אחרת בנושא.

* **הרשימות בפרק זה מבוססות על שאלות שהופנו למשרד. התשובות פורסמו במקומון "גל-גפן".**

2. מס מופחת לגמלאים על הכנסות ריבית

ש: לפני מספר שנים מלאו לי 60 שנים. הכנסתי היחידה הינה ריבית מפיקדון בבנק. בגין הכנסות הריבית מנוכה מס במקור בשיעור של 20%-15%. שאלותיי הן: (א) האם אני זכאית למדרגות המס המלאות שתחילתן ב - 10%; (ב) האם בכל מקרה אני זכאית להטבות המס לגמלאים או לבעלי הכנסה נמוכה?

ת: שיעור המס ליחידים בישראל הוא מדורג, מ- 10% ועד 48% (נכון לשנת 2007). מדרגות המס הנ"ל חלות על הכנסה מיגיעה אישית (בעיקר הכנסות מעסק או מעבודה). לגבי הכנסות אחרות (שאינן מיגיעה אישית), כגון, הכנסות ריבית ודמי שכירות, לא חלות 3 מדרגות המס הראשונות, כך שההכנסה חייבת במס מינימאלי של 30% (למעט אם ההכנסה חייבת במס מוטב-מוגבל).

חריג לעיקרון הנ"ל הינו ביחס ליחיד שמלאו לו 60 שנים. יחיד כאמור זכאי למלוא מדרגות המס (החל מ- 10%), גם על הכנסותיו שאינן מיגיעה אישית. מדרגת המס הראשונה, בשיעור של 10%, היא עד להכנסה נטו (רווח) בסך של כ- 50 אלפי ש"ח בשנה. כפועל יוצא, בגין הכנסותיך מריבית עד סך של 50 אלפי ש"ח הינך זכאית למס בשיעור של 10%. הכנסה מריבית מעל הסכום האמור תתחייב במס בהתאם לשיעור המס המוטב - 15% או 20%, הואיל ושיעור המס המוטב הוא שיעור מקסימלי ובשנת 2007 מדרגת המס השנייה (21%) גבוהה מהשיעור הנ"ל.

למותר לציין כי יחיד זכאי לנקודות זיכוי בשווי מינימאלי של כ- 5 אלפי ש"ח לשנה אשר מופחתות מהמס הנדרש לתשלום. כך שלמעשה בגין הכנסה מיגיעה אישית (לרבות הכנסה פאסיבית בידי מי שמלאו לו 60 שנים) עד סך של כ - 50 אלפי ש"ח בשנה אין חבות במס.

לעניין הטבות מס מיוחדות לגמלאים ולבעלי הכנסות נמוכות, את עשויה להיות זכאית להטבות המס הנ"ל בכפוף לתנאים מסוימים. להרחבה ראי רשימות קודמות בנושא באתר הבית של המשרד. יצוין כי הטבות המס המיוחדות לגמלאים ולבעלי הכנסות נמוכות ניתנות על הכנסות ריבית מפיקדונות ותוכניות חסכון (ולא לדוגמה על הכנסות ריבית מאג"ח). לצורך קבלת הטבות המס הנ"ל, ככלל, הינך נדרשת להגיש דוח להחזר מס, למעט לעניין ניכוי מס מיוחד לגמלאים אשר, למיטב ידיעתנו, ניתן אוטומטית על ידי הבנק בעת ניכוי המס במקור. לצורך הגשת דוח להחזר מס, אנו ממליצים להסתייע ברו"ח או יועץ מס.

3. קיזוז הפסדי אדם מהכנסות בן זוגו

ש: **בשנת 2006 פתחתי עסק (עצמאי). בשנה זו העסק הפסיד כ- 100 אלפי ש"ח. אשתי עובדת כשכירה מזה כ- 10 שנים בחברת מחשבים ושכרה כ- 240 אלפי ש"ח בשנה. מהכנסותיה מנוכה מס במקור. שאלתי, האם ניתן לקזז את ההפסדים שנוצרו בעסק בשנת 2006 כנגד המשכורת של אשתי ולקבל החזר מס.**

ת: כידוע, לגבי הכנסה מעבודה ומעסק זכאים בני זוג לחישוב נפרד (למעט אם קיימת תלות במקורות הכנסה). בהתאם, זכאים הן הנישום והן בן זוגו למדרגות המס ולנקודות הזיכוי. אין עוררין כי חישוב זה, על פי רוב, מקטין משמעותית את חבות המס. ברם, לעיתים חישוב מס מאוחד (מיסוי בני הזוג כגוף אחד) הינו עדיף לבני הזוג. כך לדוגמה, כאשר לבן הזוג הפסדים עסקיים בשנת המס.

סעיף 65 לפקודת מס הכנסה (להלן: "**הפקודה**") קובע את הכלל לפיו הכנסת בני זוג נחשבת להכנסת "בן הזוג הרשום" (חישוב מאוחד). חריג לכלל הנ"ל הינו, בין היתר, ביחס להכנסות מיגיעה אישית של בני הזוג (בעיקר הכנסות מעסק, משלח יד או שכר עבודה), לגביהן זכאים בני הזוג לחישוב נפרד. ה"הטבה" הנ"ל, חישוב נפרד, עשויה להסתכם בעשרות אלפי שקלים בשנה. שהרי, בחישוב נפרד מדרגות המס ונקודת הזיכוי ניתנות לכל אחד מבני הזוג בנפרד.

ברם, חישוב נפרד הינו זכות (ולא חובה). במקרים מסוימים עדיף לנישום לבקש חישוב מאוחד. כך, לדוגמה, במקרה הנדון. ללמדך, הינך רשאי לבקש כי בשנת 2006 יערך חישוב מאוחד ובכך הינך זכאי, לדעתנו, לקזז את ההפסד מעסק כנגד הכנסות בת הזוג מעבודה. יתר על כן, את ההפסד מעסק אף ניתן לקזז כנגד הכנסות אחרות, כגון, רווחי הון בבורסה, הכנסות ריבית, שבח מקרקעין וכדומה.

בהערת אגב, נציין כי כאשר קיימת תלות במקורות ההכנסה של בני הזוג (חזקה שקיימת תלות במקורות הכנסה כאשר בן הזוג עובד אצל בן זוגו) לא ניתן, ככלל, לערוך חישוב מס נפרד.

פסיקה*

א. מס הכנסה

1. חובות אבודים

הנושא: אי הכרה במרכיב המע"מ הגלום בחובות אבודים.

מספר תיק: עמ"ה 409/02.

המערערת: אורפז חשמל בע"מ.

המשיב: פקיד שומה חדרה.

1. עובדות המקרה:

1.1 המערערת עוסקת במכירת דברי חשמל לתעשייה, למסחר ולבניה. רוב לקוחותיה הם לקוחות מוסדיים, קבלנים וקבלני משנה.

1.2 המשיב לא התיר למערערת לנכות חובות, שלטענתה הינם אבודים בסך של כ- 750 אלפי ש"ח.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט קבע, כי חוב אבוד או חוב רע יוכר כאשר סיכויי גבייתו אפסו. על הנישום להוכיח שאכן מדובר בחוב אבוד ; להציג ראיות כי נקט בהליכי גבייה ולמרות האמור אפסו הסיכויים לגביית החוב. כמו כן, על הנישום להוכיח כי החוב הפך לאבוד בשנת המס שבה נדרש הניכוי.

2.2 חוב יוכר כ"אבוד" רק בשנה שבה הפך החוב לחוב רע בוודאות או בסבירות גבוהה. חוב שנוצר בשנת מס מסוימת לא ייחשב כאבוד באותה שנת מס.

2.3 לעניין מרכיב המע"מ הגלום בחובות האבודים, קבע בית המשפט כי משהפכו החובות לאבודים היה על המערערת לפעול מול רשויות מע"מ ולהוציא חשבוניות מס כנגדם להחזרת מס העסקאות. משלא עשתה כן המערערת, אין להתיר בניכוי לצרכי מס הכנסה את מרכיב במע"מ הגלום בחובות האבודים שהוכרו.

2.4 הערעור נדחה.

* **ראה גם פס"ד פרי, פס"ד פי גלילות, פס"ד שרון טופז ופס"ד גופר בפרק א': מאמרים, עדכונים וחידושים.**

2. ניכוי הוצאות מימון

הנושא: אי התרת הוצאות מימון בשל אי הוכחת שימוש עסקי בהלוואה.

מספר תיק: עמ"ה 1232/03.

המערער: י. קוטין.

המשיב: פקיד שומה רחובות.

1. עובדות המקרה:

1.1 בשנות המס שבערעור (2000 ו-2001), עבד המערער כסוכן פירות וירקות. הכנסתו נבעה מעמלות תיווך שקיבל מתיווך בתוצרת חקלאית בין ספקי ירקות ובין סיטונאים.

1.2 בשנת 1996 נטלו המערער ורעייתו הלוואה בשוק האפור בסך של כ 144 אלפי דולר. הסכם ההלוואה נוסח כהסכם השקעה. בני הזוג התחייבו להחזיר את ההשקעה בתוך 6 חודשים מיום שבו יודיע אחד הצדדים - המלווה או בני הזוג - על רצונו בקבלת או בהשבת ההשקעה, בהתאמה. בני הזוג לא עמדו בהתחייבויותיהם על פי ההסכם ולכן נערכו בינם לבין המלווה מספר הסכמים עוקבים, שבאחרון שבהם הוסכם, כי בני הזוג ישלמו למלווה סכום של 750 אלפי ש"ח וישלימו את היתרה בתוך 60 יום.

1.3 לטענת המערער, ההלוואה נועדה לסילוק חובות לספקים, ואלמלא קיבל אותה היה נעשה לחדל פרעון וחובות הספקים לא היו נפרעים.

1.4 לטענת המשיב, הכספים ששילם המערער בגין חובו למלווה לא שימשו בייצור הכנסתו והם הוצאה פרטית, ועל כן לא הותרו בניכוי.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט דחה את הדרישה לניכוי הוצאות מימון בקובעו כי: (א) המערער לא תבע את ניכוי הוצאות הריבית במועדן אף שדיווח בשיטה המצטברת ו- (ב) המערער לא נשא בנטל לשכנע, לגופם של דברים, בדבר הקשר שבין נטילת ההלוואה לבין פעילותו בעסק, ביצירת הכנסתו, לרבות בקשר עם הסדרת חובותיו לספקים.

2.2 הערעור נדחה.

3. כיבוס דיבידנדים

הנושא: קיזוז הפסד הון הנובע מחלוקת דיבידנדים.

מספר תיק: עמ"ה 1228/02.

המערערת: סגנון שירותי תקשוב בע"מ.

המשיב: פקיד שומה פתח תקווה.

1. עובדות המקרה:

1.1 המערערת עוסקת בתחום התקשרות. בשנות המס שבערעור (1998 ו- 1999), רכשה המערערת מניות בבורסה של חברות ישראליות אשר הודיעו על כוונתן לחלק דיבידנד. מיד לאחר הרכישה התקבל הדיבידנד בפטור ממס בידי המערערת (בהתאם לסעיף 126 לפקודה). סמוך לאחר מכן, מכרה המערערת את המניות במחיר הנמוך ממחיר הרכישה. כך שלמערערת נוצר הפסד הון מניירות ערך סחירים, ובמקביל הכנסה פטורה מדיבידנד.

1.2 לטענת המשיב, בהתאם לאופי ומהות העסקה יש להוסיף את שווי הדיבידנד לתמורה ממכירת המניות. לחלופין, דרך הצגת הפעולות הינה מלאכותית או נועדה להימנעות או להפחתת מס בלתי נאותה.

1.3 לטענת המערערת, בהתאם למהות הכלכלית האמיתית של העסקה אין לכלול את הדיבידנד בתמורה ממכירת ניירות הערך, או מאידך אין להפחיתו מהמחיר המקורי של המניות.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט קבע כי מקום שנכס מניב תשואה שהיתה וודאית ערב המכירה של הנכס העיקרי והנכס נמכר לאחר שפירותיו מומשו, הרי שהמכירה משקפת מכירת שני נכסים, האחד - העץ המופשט (stripped) מפירותיו שהבשילו, והאחר - הפירות עצמם.

2.2 לאמור, נכס הנמכר על פוטנציאל התשואה (הפירות) המצוי בו, אף אם התשואה קרובה לוודאית אולם לא הופשטה ואינה עומדת בפני עצמה מן הבחינה הכלכלית או המשפטית, ייחשב מחיר מכירתו כמחיר הנכס על התשואה הגלומה בו. את הזכות לקבלת התשואה ניתן לראות כזכות ודאית שניתן לסחור בה. במועד ההכרזה בדבר חלוקת הדיבידנד, הזכות לקבלת דיבידנד הבשילה, למעשה, לכדי זכות ממשית, לזכות ברורה וברת קיימא שאף ניתן לכמתה. יכולת הכימות וודאות חלוקת הדיבידנד מעניקים לזכות לדיבידנד אופי של נכס כלכלי נפרד, הגם שזכות זו צמודה למניה.

2.3 לאור האמור לעיל, קבע בית המשפט כי "המחיר המקורי" לא יכלול את שווי הדיבידנדים. לפיכך, יוכרו רק ההפסדים הנובעים ממכירה במחיר הנמוך מ"שווי נטו" של הרכישה.

2.4 הערעור נדחה.

3. הערת מערכת:

במסגרת תיקון 132 לפקודה, אשר תחילתו משנת המס 2003, נקבע בסעיף 94ג לפקודה כי במכירת מניה על ידי חבר בני אדם יופחת מסכום הפסד ההון בשל מכירת המניה סכום דיבידנד שהתקבל במשך 24 החודשים שקדמו למכירה, אך לא יותר מסכום ההפסד. הוראת הסעיף אינה חלה במקרים בהם שולם בישראל מס בגין הדיבידנד בשיעור של 15% או יותר.

4. ניכוי הוצאות בגין תשלום שוחד

הנושא: תשלומי שוחד לא יוכרו כהוצאה בייצור הכנסה.

מספר תיק: עמ"ה 1015/03.

המערערים: חברה בע"מ ואח' (הפרטים חסויים).

המשיב: פקיד שומה נתניה.

1. עובדות המקרה:

1.1 בשנת 1995 חתמה המערערת, אשר הינה חברה ישראלית, על הסכם להקמת פיתוח מיזם חקלאי. ההסכם נחתם עם מועצת ענף חקלאי ב"מדינת המיזם". בהתאם להסכם, התחייבה המערערת לספק טכנולוגיה וידע, ציוד ושירותים להקמת המיזם בתמורה כספית של 8 מיליון דולר. מערער מס' 2 הינו בעל השליטה במערערת ומנהלה.

1.2 לטענת המערערת, היא נאלצה לשלם "עמלת תיווך" כמקובל במדינת המיזם, על מנת להגיע להסכם עם הגורמים המתאימים במדינת המיזם ולאור היקפו הניכר של המיזם. "העמלות" שולמו לגורמים שונים ואישיים בכל הדרגים המעורבים בעסקה. עוד טענה המערערת כי העברת "העמלות" הינה תנאי מתלה לכריתת העסקה.

1.3 לטענתו של המשיב, (א) כל אימת שנמשכו הכספים במזומן על ידי המערער יש לראותם כהכנסה בידו ו- (ב) המערערת לא עמדה בנטל ההוכחה בדבר הצגת תיעוד מתאים לתשלומי השוחד כנדרש על פי הוראות מס הכנסה.

1.4 לאור האמור לעיל, עולה השאלה העיקרית שבערעור, האם תשלומי שוחד ששולמו לגורמים בחו"ל יוכרו כהוצאה לצרכי מס בייצור הכנסה של נישום?

2. פסק הדין:

2.1 לאור העובדה כי תשלומי שוחד אינם עולים בקנה אחד עם חקיקת יסוד ומנוגדים לתקנת הציבור, קבע בית המשפט כי אין להתיר בניכוי כנגד הכנסותיה של המערערת סכומים ששילמה כתשלומי שוחד לשם ייצור הכנסה.

2.2 עוד קבע בית המשפט, כי יש לראות בסכומים הנ"ל כהכנסה של המערער, מאחר ושכרו יותר לחברה כהוצאה. לאמור, הדבר אינו מהווה כפל מס.

2.3 הערעור נדחה.

5. לימודים אקדמאיים הממומנים על ידי המעביד

הנושא: לימודים והשתלמויות הממומנים על ידי המעביד נחשבים כטובת הנאה לעובד.

מספר תיק: ע"א 3501/05.

המערער: פקיד שומה ירושלים.

המשיב: בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ.

1. עובדות המקרה:

1.1 במקרה דנן, מימן המשיב לימודים אקדמאיים עבור עובדיו. העובדים לא חויבו במס בשל היות הלימודים, לטענת המשיב, בבחינת טובת המעביד, שאין בה ליצור חיוב במס לעובד.

1.2 פסק הדין דן בסוגיה האם עלותם של לימודים אקדמיים הממומנים בידי המעביד הינה בגדר "טובת הנאה" לעובד, ועל כן נדרש המעסיק בניכוי במקור בגינה בהתאם לסעיף 164 לפקודה.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט קבע כי יש לבחון את ההטבה לעובד בצורה אובייקטיבית תוך התייחסות רק לעובד ולתפקיד שהוא ממלא. אין לבחון את ההטבה בעיני המעביד, אשר השקפתו ביחס ללימודי העובד אינה תנאי מספיק.

2.2 המבחן האובייקטיבי יכלול שני מבחנים: (א) הזיקה שבין הלימודים לתפקיד העובד. דהיינו, האם טובת ההנאה חיונית למילוי תפקידו של העובד ו- (ב) האם הלימודים נועדו לשמור על הקיים או לשפר את מצבו. לאמור, האם ההטבה גורמת לעובד להנאה ניכרת.

2.3 כמו כן קבע בית המשפט כי כאשר הנישום השכיר יוצא להשתלמות מקצועית על חשבונו, הוא אינו שונה במאומה מהנישום העצמאי היוצא להשתלמות דומה, ומן הראוי שכלל אחד יחול על כל סוגי הנישומים.

2.4 עוד מתייחס בית המשפט, לתיקוני החקיקה בנושא לימודים אקדמאיים (תיקון 147 ותיקון 151 לפקודה) ומציין כי המחוקק בחר להכיר בתועלת האישית ללימודים על ידי מתן נקודות זיכוי ולא בדרך של ניכוי ההוצאה. כמו כן, המחוקק אסר מפורשות לראות כהוצאה מוכרת את הלימודים האקדמאיים, להבדיל מהשתלמות מקצועית.

2.5 לאור האמור לעיל, קבע בית המשפט כי הלימודים האקדמאיים שמימן המשיב לעובדיו חורגים מגדר "נוחות המעביד" ואינם עומדים במבחן הזיקה והחיוניות הנדרשים לצורך ביצוע התפקיד, והמדובר ב"טובת הנאה" שניתנה לעובדים.

2.6 הערעור התקבל.

6. עסקה מלאכותית

הנושא: סיווג עסקה כמלאכותית לפי סעיף 86 לפקודה.

מספר תיק: ע"א 4375/05.

המערערים: דורון ראובני ואח'.

המשיב: פקיד שומה תל-אביב (4).

1. עובדות המקרה:

1.1 המערער פעל כסוכן ביטוח עצמאי במשך 13 שנים. בשנת 1993 הקים המערער את המערערת והעביר אליה את כל הפעילות העסקית לרבות מוניטין שצבר ומוניטין שרכש מחברת ביטוח אחרת כנגד הקצאת מניות. בשנת 1998 נערך הסכם בין המערערת לבין חברת סלעית, לפיו רכשה סלעית 40% מהמוניטין של המערערת. לאחר מכן הוקמה חברה חדשה אליה העבירו המערערת וסלעית את המוניטין שבידיהם בתמורה למניות בחברה החדשה. העברה זו דווחה למשיב והתבקש בגינה פטור לפי סעיף 104.

1.2 לטענת המשיב, ההסכם שנערך בין הצדדים הינו הסכם להכנסת שותף עסקי במערערת ולפיכך יש לסווג את מכר המוניטין, לצורכי מס, כמכר מניות או זכות ראויה אחרת המצויה בידי המערער, אשר מימושה חייב במס. עוד טען המשיב, כי לא ניתן למכור 40% מן המוניטין בלבד. לחילופין, מדובר בעסקה מלאכותית בהתאם לסעיף 86 לפקודה.

1.3 לטענת המערערים, אין מניעה למכור חלק בלתי מסוים מהמוניטין. בנוסף טענו כי מדובר בתכנון מס לגיטימי, ואין לראות את המהלך כעסקה מלאכותית.

1.4 בית המשפט המחוזי קבע, כי המערערים לא הציגו טעם כלכלי ממשי לבניית העסקה והמטרה היחידה בבנייתה היתה ניצול המס המופחת המוטל על מכירת מוניטין.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט העליון קבע כי, כאשר פקיד השומה מבקש לראות עסקה באורח שונה מזה שהציגו הצדדים, יש בידיו שני כלים: (א) הסיווג השונה - משמע, האם ניתן לסווג את העסקה באופן שונה מטענת הנישום לפי הדין הכללי ו- (ב) הסיווג מחדש על פי "הנורמה האנטי-תכנונית" בדיני המס, הקבועה בסעיף 86 לפקודה.

2.2 במקרה דנן, קבע בית המשפט כי היות שחברה מהווה ישות משפטית נפרדת לפי דיני התאגידים, המערערת והחברה החדשה הן שתי ישויות משפטיות נפרדות ולכן לא מדובר בסיווג שונה של רכישת מוניטין. לגבי הסיווג השונה, המבחן הוא המהות הכלכלית – תוכן העסקה. האם מדובר בעסקה שמפחיתה או שעלולה להפחית את חבות המס בעסקה. במקרה דנן מתקיים התנאי האמור, שכן שיעור המס בגין מכירת המוניטין היה נמוך (10% - לפני תיקון הפקודה) לאין ערוך משיעור המס בגין רווח הון על מכירת נכס אחר.

2.3 הערעור נדחה.

7. שערוך מקדמות בגין עודפות ששולמו לפני שנת 1999

הנושא: שערוך מקדמות בגין הוצאות עודפות גם בגין השנים שלפני 1999.

מספר תיק: ע"א 4030/03.

המערערת: מפעלי גרנות אג"ש חקלאית מרכזית בע"מ.

המשיב: פשמ"ג.

1. עובדות המקרה:

1.1 במהלך השנים 1987-1996 שילמה המערערת מקדמות בגין הוצאות עודפות. בדו"ח ההתאמה לצורכי מס, אותו הגישה המערערת לשנת 1996, היא דרשה את קיזוזן של מקדמות בגין הוצאות עודפות ("**מקדמות**") ששולמו בשנים קודמות וטרם קוזזו מהמס, לפי ערכן הריאלי.

1.2 המשיב התיר את קיזוז המקדמות משנים עברו בערכן הנומינלי בלבד.

1.3 המחלוקת בין הצדדים נסבה סביב פרשנות סעיף 181ג לפקודה כנוסחו עובר לתיקון 118 לפקודה (תיקון משנת 1998). נוסח הסעיף עובר לתיקון לא כלל הוראות בדבר שערוך סכום המקדמות העודף שלא ניתן היה לקזזו בשנה השוטפת. במסגרת תיקון 118 לפקודה נקבע, כי סכומי מקדמות בגין הוצאות עודפות ששולמו משנת 1999 ואילך יועברו לשנות המס הבאות תוך שהן צמודות למדד המחירים לצרכן.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט קבע כי לצורך הגשמת התכלית המאפיינת את פקודת מס הכנסה (גביית מס אמת), יש להתיר את סכום המקדמות בערכן הריאלי גם לגבי מקדמות ששולמו טרם תיקון 118 לפקודה. בית המשפט מבסס את החלטתו על עקרון השוויון בין הנישומים שהוציאו הוצאות עודפות בשיעור זהה, אך יתחייבו במס בגין הוצאות אלו בשיעורים שונים, רק בשל השוני במועדים בהם הצליחו להפיק רווחים ובשל שיעורי האינפלציה השונים שבין מועדים אלו לבין מועדי תשלום המקדמות.

2.2 הערעור לעניין המקדמות התקבל.

3. הערת מערכת:

לאור פסיקת בית המשפט, לדעתנו, על חברות ששילמו מקדמות בשל הוצאות עודפות שקדמו לשנת 1999 ונוצלו רק בשנים מאוחרות יותר בערכן הנומינלי, לשקול הגשת בקשות להחזר מס לפיהן יש לדרוש את המקדמות לפי ערכן הריאלי.

8. ניהול ספרי חשבונות ע"י סוחר בני"ע

הנושא: חובת ניהול ספרים לפי תוספת י"א (השיטה הכפולה) לסוחר בניירות ערך.

מספר תיק: עמ"ה 1177/03.

המערער: רזניק גיא.

המשיב: פקיד שומה תל-אביב (1).

1. עובדות המקרה:

1.1 בשנות המס 2000 ו-2001 הייתה למערער הן הכנסה ממשכורת והן הפסדים מניירות ערך. המערער טען, שהינו בעל עסק למסחר בניירות ערך, וביקש לקזז את ההפסדים מול הכנסותיו ממשכורת בכל אחת משנות המס.

1.2 לטענת פקיד השומה, על המערער, כסוחר בניירות ערך, מוטלת היתה החובה לנהל פנקסים לפי תוספת י"א להוראות ניהול פנקסים, ובשל גובה המחזור חייב היה לנהלם בשיטה הכפולה. בשל אי ניהול פנקסים כדין, יש לבטל את ההפסדים. כמו כן, לאור סעיף 6 לחוק התיאומים בשל אינפלציה, הפסד ריאלי מניירות ערך ניתן לקיזוז רק כנגד רווח ריאלי מניירות ערך. לחילופין, מדובר בפעילות שאינה מגיעה לכדי עסק ואין להתיר קיזוז הפסדים.

1.3 לטענת המערער, בהסתמך על הלכת ערכים (ע"א 10554/02) בבית המשפט העליון, יש לראותו כ"כלכלן", וכבעל מקצוע חופשי הוא פטור מהגשת דו"ח תיאום אינפלציוני .

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט קבע כי: (1) המערער אינו "כלכלן", שכן הראיות שהציג בדבר התמחותו בנושא זה מתייחסות לשנות מס מאוחרות לשנות הערעור, (2) המסחר בניירות ערך הוא מסחר ב"נכס" המהווה "מלאי עסקי", כמשמעות מונחים אלה בפקודה (גם בהלכת ערכים הניח בית המשפט, כי המסחר בניירות ערך מהווה מסחר ב"מלאי עסקי", אלא ששם נקבע כי המדובר ב"מוסד כספי" הפטור בשל כך מהחלת סעיף 6 לחוק התיאומים), (3) קיומו של מלאי עסקי בהיקפים ניכרים מצריך ניהול ספרים בשיטה הכפולה, כאשר הדיווח הנאות הוא בשיטה המצטברת ו- (4) כיוון שהמערער חב בניהול פנקסים בשיטת החשבונאות הכפולה, חלה עליו תוספת י"א, תוספת "הסל" להוראות ניהול פנקסים, ולפיכך יחול לגביו חוק התיאומים.

2.2 לאור האמור לעיל, המערער אינו זכאי לקזז הפסדים מניירות ערך מול הכנסותיו משכר עבודה, והפסדים ריאליים מניירות ערך יקוזזו רק כנגד רווחים מניירות ערך כאמור בסעיף 6 לחוק התאומים, והם אינם ברי קיזוז משכר עבודה או מכל מקור הכנסה אחר.

2.3 הערעור נדחה.

9. סיווג הכנסות מהשכרת מקרקעין

הנושא: מיסוי הכנסות מהשכרת מקרקעין באילת, כהכנסות מעסק או כהכנסות שכירות.

מספר תיק: ע"א 10251/05.

המערערים: ברשף אילת בע"מ ואח'.

המשיב: פקיד שומה אילת.

1. עובדות המקרה:

1.1 המערערת הינה חברה משפחתית כהגדרת מונח זה בסעיף 64א לפקודה. המערער החזיק בתקופה הרלוונטית 75% ממניות המערערת ויתר 25% הוחזקו בידי בנו.

1.2 המערער הקים תחנת דלק באילת על שטח שאותו חכר מינהל מקרקעי ישראל. התחנה הופעלה ונוהלה בידי המערערת.

1.3 לאחר כ- 30 שנה התקשרו המערערים עם חברת דלק בהסכם, לפיו הניהול והתפעול השוטף של התחנה הועבר לחברת דלק, והמערערים יהיו זכאים לסך של 44 אלפי דולר בחודש, ללא קשר להיקף המכירות, להוצאות ולמספר הלקוחות.

1.4 לטענת המערער, ההכנסה הנ"ל מחברת דלק הינה הכנסה העולה לכדי הכנסה מעסק לפי סעיף 2(1) לפקודה, ומשכך זכאי הוא לקבל זיכוי של 10% מהמס כפי שנקבע בהתאם לסעיף 11 לחוק אזור סחר חופשי באילת (פטורים והנחות ממסים), התשמ"ה-1985, באותה תקופה.

1.5 בית המשפט המחוזי דחה את טענת המערער בקובעו כי מדובר בהכנסה פסיבית מהשכרת מקרקעין, העולה לכדי הכנסה לפי סעיף 2(6).

2. פסק הדין:

2.1 ככלל, שכירות מהווה הכנסה פסיבית, תשואה על קרן הון (המקרקעין). אולם קיימים שני מקרים בהם הכנסה משכירות תהווה הכנסה לפי סעיף 2(1): (א) כאשר לנישום יש עסק של השכרה ו- (ב) כאשר הנישום משכיר "עסק חי", והכנסתו של הנישום הינה חלק מהרווחים המופקים באמצעות הנכס המושכר.

2.2 אחד המבחנים הרלוונטיים לאבחנה, האם המדובר בהכנסת שכירות לפי סעיף 2(6) או לפי סעיף 2(1), הינו מידת "הניתוק" בין בעל הנכס לבין הנכס - ככל ש"הניתוק" רב יותר, כך ניטה לראות את ההכנסה כהכנסה לפי סעיף 2(6), וההיפך.

2.3 במקרה דנן, קבע בית המשפט כי מהות העסקה בין המערערים לחברת דלק הינה השכרת המקרקעין ולא השכרת העסק. גם העובדה, כי התמורה בגין המקרקעין הינה קבועה ואינה תלויה בביצועים העסקיים של התחנה, מלמדת כי המדובר בהכנסה פסיבית לפי סעיף 2(6).

2.4 הערעור נדחה.

10. מעמד אמנה למניעת כפל מס

הנושא: זכותה של רשות המס לטעון לעסקה מלאכותית כלפי אמנה למניעת כפל מס.

מספר תיק: עמ"ה 8033/07.

המערערת: ינקו וייס אחזקות (1996) בע"מ.

המשיב: פקיד שומה חולון.

1. עובדות המקרה:

1.1 המערערת הינה חברה שנתאגדה בישראל. בשנת 1999 נרשמה המערערת בבלגיה והעבירה את ניהולה ופעילותה לבריסל.

1.2 פסק הדין דן בסוגיית זכותה של רשות המס להפעיל כלים אנטי-תכנוניים, כאשר היא סבורה כי הנישום ניצל לרעה את האמנה למניעת כפל מס עם מדינת האמנה (במקרה הזה – בלגיה).

1.3 לטענת המשיב, יש לראות ברישום המערערת כתושבת חוץ כעסקה מלאכותית לפי סעיף 86 לפקודה.

1.4 לטענת המערערת, לאור אמנת המס בין בלגיה לישראל, וכן לאור סעיף 196 לפקודה המעניק, לטענת המערערת, מעמד על מבחינת החוק, אין רשות המס רשאית או מוסמכת להעלות טענה של "עסקה מלאכותית" מכח סעיף 86 לפקודה.

2. פסק הדין:

2.1 מטרתה של אמנת המס הינה, בראש ובראשונה, למנוע מצב של כפל מס ולהקפיד שלא ייעשה בה שימוש שלא בתום לב ובדרך לא מקובלת וכי לא ייעשה בה שימוש העולה כדי ניצולה לרעה.

2.2 לאור האמור לעיל, קבע בית המשפט כי המדינות המתקשרות זכאיות להעלות טענות כנגד ניצול לרעה, מכוח הוראות הדין הפנימי המכיל הוראות אנטי-תכנוניות, שהרי הדין הפנימי קובע את חובת המס. אולם, משנקבע אופי החבות במס, יש לשאוף, על אף השימוש שנעשה בכלים האנטי-תכנוניים, ליישום תכלית האמנה ומניעת כפל המס, תוך היעזרות בכלי האמנה עצמה, כמו נוהל ההסכמה ההדדית.

2.3 כמו כן קבע בית המשפט כי יש לכלול בכל אמנה התניה מכללא (כקבוע באמנת וינה) לפיה אין לנצל לרעה את הוראות האמנה. לפיכך, הוראת סעיף 86 לפקודה בדבר עסקה מלאכותית אינה נדחקת או גוברת על הוראות אמנת מס שאושררה, אלא מתלכדת עם התפיסה שבסיסה של כל אמנת מס, כי אין לעשות בה שימוש לרעה.

2.4 הערעור נדחה.

ב. מס ערך מוסף

1. החייב בתשלום מע"מ בהעדר התייחסות בחוזה

הנושא: החלת החבות במע"מ על העוסק כאשר החוזה בין הצדדים "שותק" בעניין זה.

מספר תיק: ע"א 9922/02.

המערערת: רשות השידור.

המשיבה: שפ"מ שידורי פרסומות מאוחדים בע"מ.

1. עובדות המקרה:

1.1 המערערת והמשיבה התקשרו בחוזה למתן שירותים נמשכים והניחו בעת כריתתו, כי העסקה אינה חייבת במס ערך מוסף. כמו כן, החוזה בין הצדדים "שתק" בעניין המע"מ ולא קבע, מי יישא בתשלום המס, במידה ויחול.

1.2 במשך מספר שנים לא שולם מע"מ בגין השירותים נשוא העסקה אך בשלב כלשהו הודיעו רשויות המס לנותן השירות (המשיבה), כי מעתה ואילך יחול חיוב במס על שירותים אלה.

1.3 בהתאם לקביעת בית המשפט המחוזי, רשאית המשיבה (נותנת השירות) לחייב את המערערת במע"מ וזאת מכוח הוראת סעיף 6 רישא לחוק מס ערך מוסף ובהיעדר כל הוראה בחוזה השוללת את זכותה לעשות כן, כאמור בסיפא לסעיף 6.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט העליון התייחס לכלל שהיכה שורשים בפסיקה (ע"א 738/80 נתן נ' זגורי) לפיו בהעדר הוראה אחרת בחוזה במפורש או במשתמע, נכלל המע"מ במחיר העסקה.

2.2 לאור האמור לעיל, קבע בית המשפט העליון כי בחירת המשיבה לא לכלול במחיר העסקה התייחסות לסוגיית המס פועלת לחובתה.

2.3 עוד קבע בית המשפט העליון כי במונחים "הוטל מס" ו"הועלה שיעור המס" שבסעיף 6 לחוק מע"מ כיוון המחוקק לפעולות אשר על פי מהותן קובעות נורמה משפטית כללית או משנות אותה ואינו חל במצב שבו המס הוטל לפתע בשל שינוי שחל בעמדתה של רשות המס.

2.4 הערעור התקבל.

2. מחיר עסקה

הנושא: מחיר עסקה לעניין הטלת מע"מ בעסקאות מתן שירותי אחזקת בניינים.

מספר תיק: ע"ש 1516/04 וע"ש 1560/04.

המערערת: צ.ד.א. אחזקה ושירותים בע"מ.

המשיב: מנהל המכס והמע"מ.

1. עובדות המקרה:

1.1 המערערת הינה חברה העוסקת במתן שירותי אחזקה לבתים משותפים אשר תמורת שירותיה גבתה מהדיירים עמלה, המחושבת כאחוז מסוים (15%) מהוצאות האחזקה של הבית המשותף בצירוף עלות ההוצאות (+ COST).

1.2 בשנות המס נשוא הערעור, הגישה המערערת דו"חות תקופתיים בהם כללה כמחזור העסקאות החייב במס, את כל הסכומים שגבתה מלקוחותיה (עמלה בתוספת העלות). בהתאם, שילמה את המס ובמקביל ניכתה מס תשומות בגין ההוצאות בהן נשאה.

1.3 במהלך שנת 2003 הגישה המערערת דו"חות מתקנים בהן פיצלה בדיעבד את מחזור עסקאותיה, באופן שחלק הארי שבו הפך להיות מדווח כמחזור עסקאות הפטור מתשלום מע"מ ורק החלק המבטא את סכום העמלה דווח כמחזור עסקאות חייב במס.

1.4 לטענת המשיב, הדוחות המתקנים כיווצו את מחזור העסקאות לכ-15% משיעורו המקורי, ולפיכך סירב לקבל את הדוחות המתקנים והוציא למערערת שומות עסקאות לפיהן נקבע מחזור העסקאות החייבות במס בהתאם לדיווח המקורי. כמו כן, לא הותר בניכוי מס התשומות שהותר בניכוי בדוחות המקוריים.

1.5 לטענת המערערת, הערך המוסף בשירות המסופק על ידה מתבטא אך ורק ברכיב העמלה.

2. פסק הדין:

2.1 בית המשפט קבע כי הסכמי ההתקשרות עליהם חתומה המערערת והתנהלותה מול הדיירים ומול שלטונות המס מלמדים על היותה של המערערת בבחינת קבלן שירותים אשר נכפה על הדיירים כנותן שירותים. כמו כן, המערערת אינה עומדת בדרישות תקנה 6 לתקנות מע"מ בדבר הוצאות לטובת צד ג' אשר קובעות כי "סכום ששילם עוסק כהוצאות בשביל לקוחו, והוצאה חשבונית או מסמך אחר שאישר המנהל לעניין זה לשמו של אותו לקוח, לא יהיה חלק מהמחיר", שכן לא נכלל פירוט בחשבוניות ללקוח בדבר החזר הוצאות וכן הסכום שהתקבל לא הופקד בחשבון בנק נפרד.

2.2 באשר לטענת המערערת לניכוי מס התשומות, בית המשפט קיבל את טענת המערערת באשר לזכותה לניכוי מס תשומות וזאת, למרות "שישנה על זכויותיה" ובעצם הגשת הדו"חות המתוקנים וההשגה, לא ביקשה את הארכות הנדרשות לצורך ניכוי מס תשומות.

2.3 הערעור נדחה חלקית.

ג. מיסוי מקרקעין

1. חלוקה של שבח מקרקעין על בסיס כלכלי

הנושא: שיעור מס שבח יחושב באופן לינארי ולא לפי התקופה בה נוצר.

מספר תיק: ו"ע 1180/06 וו"ע 1185/06.

העוררים: ויסברוט מרדכי ואח'.

המשיב: מנהל מס שבח תל-אביב.

1. עובדות המקרה:

1.1 העוררים ירשו זכויות בקרקע. ביום 14.11.02 שונתה התב"ע והוגדלו זכויות הבנייה בקרקע.

1.2 בשנת 2005 מכרו העוררים את זכויותיהם בקרקע וצרפו לשומות המס חוות דעת שמאית אשר קבעה את שווי המקרקעין ליום 7.11.2001 ("יום התחילה" לעניין חוק מיסוי מקרקעין).

1.3 לטענת העוררים, בהסתמך על פס"ד פוליטי*, מרבית ההשבחה במקרקעין חלה לאחר יום התחילה ועל כן לא חלה לגביהם הנוסחה הליניארית בדבר פיצול השבח לשתי תקופות, כאמור בסעיף 47 לחוק, הקובע דרך חישוב של השבח באופן שרירותי וללא כל קשר לתקופה האמיתית בה נוצר השבח הריאלי.

1.4 לטענת המשיב, מנגנון החישוב הלינארי לא נועד לחשב את השבח אלא רק את שיעור המס שיחול על השבח, כמו כן פרשנות העורר סותרת את לשון החוק וכוונת המחוקק, שיטת "שווי השוק ביום הקובע" קשה ליישום, ובעניין פוליטי הוגש ערעור לבית המשפט העליון.

1.5 יצויין כי שיעור מס השבח עד למועד התחילה הינו 49% ואילו שיעור מס השבח לאחר מועד התחילה הינו 25%.

2. פסק הדין:

2.1 ועדת הערר קבעה כי שיטת החישוב הליניארית, המעוגנת כיום בלשון החוק, שהיא שיטה יעילה ופשוטה ליישום ללא צורך במנגנון שמאות הינה השיטה אשר תיושם לצורך חישוב השבח.

2.2 ישנו שוני בעובדות בין עניין פוליטי לעניין זה, ובכל מקרה - השיטה שאומצה בעניין פוליטי שגויה, שכן היא מאפשרת לנישום ליהנות מדחיית מס על בסיס נומינלי והיא מתנגשת עם עקרון תשלום מס אמת ועם לשון החוק.

2.3 הערר נדחה.

* ראה גם "מדריך המס 2008-2007".

2. הנחה ממס שבח לפי סעיף 48א לחוק מיסוי מקרקעין

הנושא: השלמת בנייה כתנאי למתן הנחה ממס למוכר לפי סעיף 48א לחוק מיסוי מקרקעין.

מספר תיק: ו"ע 1438/05.

העוררים: ריזנברג אהוד ואח'.

המשיב: מנהל מס שבח תל-אביב 1.

1. עובדות המקרה:

1.1 בשנת 2002 רכש עורר 1 זכויות בחלקת מקרקעין. בשנת 2003 רכש עורר 2 אף הוא זכויות באותה חלקה.

1.2 בתחילת שנת 2004 התקבל היתר בנייה. בחודש אוקטובר 2004 מכרו העוררים את זכויותיהם במקרקעין, כאשר במועד המכירה היתה הבנייה בשלביה הראשונים ולא עלתה לכדי 70% מהשטח הכולל הניתן לבנייה. הרוכשים הם שנשאו בעלויות הבנייה.

1.3 לטענת העוררים, הינם זכאים להנחה של 10% ו-20% מגובה מס השבח החל לפי סעיף 48א לחוק מיסוי מקרקעין.

1.4 לטענת המשיב, אין העוררים זכאים להנחה הנ"ל, היות ובמועד המכירה היתה הקרקע עדיין ריקה והמוכרים לא עמדו בתנאי הסף לקבלת ההנחה.

2. פסיקת ועדת הערר:

2.1 ועדת הערר הסתמכה על הוראות סעיף 48א לחוק מיסוי מקרקעין הקובעות כי מתן ההנחה כאמור לעיל מותנה בכך ש: (א) קיימת תוכנית המתירה את הבנייה על המקרקעין ו- (ב) תוך חמש שנים מיום הרכישה ייבנה על המקרקעין בניין, בתנאים שנקבעו בסעיף.

2.2 הועדה קבעה כי בהתאם ללשון הסעיף, לא ניתן לומר, כי המחוקק התכוון לכך שחמש השנים הנזכרות יחולו דווקא על רוכשי המקרקעין "ההיסטוריים" (המוכרים), וכי דווקא הם יהיו אלה שצריכים לבנות תוך התקופה הנ"ל לפחות 70% כדי שיהיו זכאים להנחה של 10% או 20% לפי העניין.

2.3 לאור האמור לעיל, השלמת הבנייה תוך תקופת חמש השנים על ידי הרוכשים עונה על תנאי הסעיף ומקנה למוכרים (העוררים) את הזכות להנחה.

2.4 הערר התקבל.

ד. ביטוח לאומי

הגדרת תושב ישראל

הנושא: הגדרת תושבות ישראלית לעניין החוק לביטוח לאומי.

מספר תיק: ב"ל 4345/05.

התובע: איתן ולדינגר.

הנתבע: המוסד לביטוח לאומי.

1. עובדות המקרה:

1.1 התובע יליד ארה"ב 1978, עלה ארצה בהיותו בן 3, וקיבל מעמד תושב ישראל החל ממועד עלייתו. לתובע אזרחות ישראלית ואזרחות ארה"ב. בשנים 1999 עד 2001 לא התגורר התובע בארץ. בשנת 2001, לאחר שנעדר מהארץ למעלה משנתיים, הגיע התובע ארצה לצורך לימודים. התובע חויב בתשלום דמי ביטוח כלא עובד לתקופה 1.1.99 ועד 30.9.01.

1.2 לטענת הנתבע, התובע חייב בתשלום דמי ביטוח (ביטוח לאומי ומס בריאות) כתושב ישראל גם בתקופת שהותו בחו"ל (1999 עד 2001), זאת מאחר ושהייתו בחו"ל היתה אך ורק לצורך לימודים ובפועל התובע לא העתיק עצמו לחו"ל באופן קבוע.

1.3 לטענת הנתבע, התובע העתיק את מרכז חייו לחו"ל כבר בשנת 1999 ושהייתו בישראל נועדה אך ורק למטרת לימודים.

2. פסק הדין:

2.1 ככלל, תושב ישראל חייב בדמי ביטוח גם בתקופת שהותו בחו"ל. בית הדין לעבודה פונה לפרשנות המונח "תושב" ולצורך כך נעזר בהלכה הפסוקה וקבע כי המבחן העיקרי לקביעת תושבותו של אדם הינו מרכז חייו.

2.2 קביעת תושבתו של אדם תיבחן בהתחשב במכלול הנסיבות. נטל ההוכחה בנושא מוטל על הטוען זאת וכלל זה חל הן במקרים בהם טוען אדם כי שינה את מעמדו כתושב ישראל.

2.3 לצורך בחינה כאמור ייבדק: (א) היכן מצוי מרכז חייו של אותו אדם, (ב) מה היתה הצהרת הכוונות שלו ו- (ג) מה הביטוי החיצוני שניתן לאותן הכוונות.

2.4 במקרה דנן, קבע בית הדין לעבודה כי מאחר ולא היתה כל הצהרת כוונות מפורשת של התובע באשר לשינוי מעמדו כתושב ישראל ולאור העובדה, כי מעבר להיות התובע בעל אזרחות אמריקאית לא הובאה כל ראייה על העתקת מרכז חייו מהארץ לחו"ל, הרי שאין בשהותו של התובע בשנים נשוא הדיון כדי להעיד על העתקת מרכז החיים מישראל לארה"ב. בנוסף, עובדת היותו של אזרח ישראלי בעל אזרחות זרה מלידה, לצורך ראיית האזרחות הזרה כחלק מתהליך העתקת מרכז החיים, הינה בעלת משקל נמוך יחסית.

2.5 התביעה נדחתה.

פרק ב:
חשבונאות ושוק ההון

מאמרים, עדכונים וחידושים

א. ח ש ב ו נ א ו ת

1. נגזרים משובצים – זיהוי, הפרדה וסוגיות מיוחדות

א. כללי

בישראל אין תקן חשבונאות מקיף בנושא מכשירים פיננסים, ככלל, ונגזרים משובצים בפרט (למעט דרישות הצגה וגילוי- תקן 22). בהתאם לפרקטיקה המקובלת כיום בישראל על פי רוב נגזרים משובצים אינם מופרדים מהחוזה המארח (זאת למעט מספר מצומצם של חריגים). פרקטיקה זו להערכתנו צפויה להשתנות.

כמו כן, בהתאם לתקינה הבינלאומית, תקן חשבונאות בינלאומי מס' 39 (IAS) בדבר מכשירים פיננסים- הכרה ומדידה (להלן גם: "**התקן**"), ישות נדרשת להפריד נגזרים משובצים מחוזה מארח. הנגזר והחוזה המארח שהופרדו יטופלו בהתאם לכללי החשבונאות הרלוונטיים (על פי רוב, נגזר נמדד לפי שווי הוגן כאשר כל ההפרשים נזקפים לרווח והפסד).

ב. נגזר משובץ - מהות

מכשיר פיננסי או חוזה אשר בשלמותו אינו בגדר נגזר פיננסי (כמוגדר להלן), כגון, הלוואה או אג"ח עשויים לכלול גם נגזר. במקרה כזה המכשיר הפיננסי הוא משולב - הוא כולל נגזר וחוזה מארח. נגזר יכול להיכלל גם בחוזה לא פיננסי, כגון, חוזה לרכישת סחורות. ההשפעה של נגזר בחוזה (חוזה מארח) הינה שתזרימי המזומנים של המכשיר המעורב/משולב משתנים באופן דומה לנגזר אשר אינו משובץ. נגזרים כאמור מכונים "נגזר משובץ". לדוגמה, אגרת חוב להמרה הינה מכשיר מעורב הכולל אגרת חוב ואופציה (נגזר משובץ).

בהתאם לתקן יש להפריד נגזר משובץ מחוזה מארח (בכפוף לחריגים שיפורטו להלן). דרישה זו עקבית עם העיקרון החשבונאי- מהות כלכלית קודמת לצורה משפטית.

נגזר הינו מכשיר פיננסי או חוזה אחר אשר:

1. שוויו משתנה בהתאם לשינוי בשיעור הריבית, במחיר של מכשיר פיננסי, במחיר סחורה, בשער חליפין של מטבע חוץ, או במשתנה מוגדר אחר, ובלבד כאשר המשתנה אינו פיננסי המשתנה אינו ספציפי לצד לחוזה; ו-
2. אינו דורש השקעה ראשונית נטו או, דורש השקעה ראשונית נטו הקטנה מההשקעה אשר הייתה נדרשת עבור סוגים אחרים של חוזים אשר חזוי כי יגיבו באופן דומה לשינויים בגורמי השוק; ו-
3. הוא מסולק במועד עתידי.

דוגמאות לנגזרים הינן: אופציה על מניה/מט"ח, חוזים עתידים על מטבעות/שיעורי ריבית/סחורות.

ג. הפרדה ותמצית טיפול חשבונאי

תקן 39 קובע כי נגזר משובץ יופרד מהחוזה המארח (וכפועל יוצא יטופל בנפרד), במידה והוא מקיים את שלושת התנאים הבאים במצטבר:

1. המאפיינים הכלכלים והסיכונים של הנגזר המשובץ אינם קשורים באופן הדוק למאפיינים הכלכלים ולסיכונים של החוזה המארח.

סעיף AG33 לנספח הנחיות היישום ל- IAS 39 קובע כי נגזר משובץ בחוזה חכירה מארח שהוא מדד הקשור לאינפלציה קשור באופן הדוק לחוזה המארח ולפיכך אין להפרידו. בהתאם, לדעתנו, נגזר משובץ בהסכם הלוואה שהוא מדד הקשור לאינפלציה (לדוגמה, מדד המחירים לצרכן) או מטבע חוץ (כגון דולר של ארה"ב) קשור באופן הדוק לחוזה המארח ולכן אין להפרידו.

סעיף AG33(ד) להנחיות היישום קובע כי נגזר מטבע חוץ המשובץ בחוזה מארח שהוא חוזה ביטוח או **מכשיר לא פיננסי** (כגון, הסכם לרכישת/מכירת סחורות במטבע חוץ) קשור באופן הדוק לחוזה המארח במידה והוא אינו ממונף, אינו כולל מאפיין של אופציה ודורש תשלומים הנקובים באחד המטבעות הבאים:

i. מטבע הפעילות של צד משמעותי לחוזה; **לדוגמה**, חברה ישראלית (מטבע פעילות שקל) אשר מתקשרת עם חברה בארה"ב (מטבע פעילות דולר) לרכישת או מכירת סחורות בדולר, אינה נדרשת להפריד את נגזר המט"ח המשובץ בחוזה ההתקשרות.

ii. המטבע שבו נקוב המחיר של הסחורה או של השירות הקשורים, שנרכשים או נמסרים, הינו שיגרתי בעסקאות בעולם; **לדוגמה**, דולר של ארה"ב הינו המטבע המקובל בעולם לגבי עסקאות בנפט גולמי.

iii. מטבע שמשתמשים בו בדרך כלל בחוזים לרכוש או למכור פריטים לא פיננסים בסביבה הכלכלית שבה מתרחשת העסקה.

בישראל נהוג לערוך חוזים בדולרים בהתקשרויות מסוימות, גם כאשר הדולר אינו מטבע הפעילות של אחד הצדדים. כגון, חוזה שכירות בדולרים, הסכם לרכישת נדל"ן בדולרים. בעסקאות כאמור קיים נגזר מטבע חוץ אשר יש להפרידו, למעט אם ניתן לקבוע כי הדולר הינו המטבע שמשתמשים בו בדרך כלל לרכוש או למכור פריטים לא כספיים בישראל.

בחודש אפריל פרסמה לשכת רואי חשבון בישראל **טיוטת נייר עמדה בדבר נגזרי מטבע חוץ משובצים בהתקשרויות,** במסגרתה הוחלט כי בישראל בנוסף למטבע המקומי עשויים להיות מטבע או מטבעות נוספים "שמשתמשים בהם בדרך כלל". **כך לדוגמה**, בהתאם לחוות דעת כלכלית שהוצגה לוועדה, בשנת 1999 היה הדולר של ארה"ב מטבע מקובל בשימוש במשק הישראלי. הוועדה המקצועית החליטה לפנות לבנק ישראל ולגופי מחקר כלכליים בכדי לקבל

נתונים לגבי רמת השימוש בדולר של ארה"ב בהתקשרויות בישראל ואת עמדתם לגבי התקופה בה ניתן להתייחס לדולר כמטבע "שמשתמשים בו בדרך כלל".

2. **מכשיר נפרד עם אותם תנאים כשל הנגזר המשובץ היה עונה להגדרת נגזר**, ו-

3. **המכשיר המעורב אינו נמדד לפי שווי הוגן כאשר ההפרשים בשווי ההוגן נזקפים לרוה"ס.**
דהיינו, אין צורך להפריד נגזר משובץ במידה והמכשיר המשולב בכללותו נמדד לפי שווי הוגן וכל ההפרשים בשווי ההוגן נזקפים לרוה"ס.

נגזר משובץ אשר מקיים את התנאים לעיל יופרד מהחוזה המארח. כל אחד מהמרכיבים (החוזה המארח והנגזר) יטופלו בנפרד בהתאם לכללי החשבונאות הרלוונטיים. כך לדוגמה, החוזה המארח יטופל בהתאם ל – IAS 39 במידה והוא לבדו מהווה מכשיר פיננסי או בהתאם לתקני חשבונאות אחרים אם הוא אינו מהווה מכשיר פיננסי.

ד. סוגיות נבחרות

להלן סוגיות נבחרות מקובץ הפרשנות ל- IAS 39:

1. הפרדת מכשיר חוב מארח

הסוגיה: *במידה ויש להפריד נגזר משובץ, שאינו אופציה, מחוזה חוב מארח, כיצד יזוהו התנאים של החוזה המארח והנגזר המשובץ.*

תנאי מכשיר החוב יקבעו בהתאם לתנאים המצוינים או המשתמעים של המכשיר המעורב. בהעדר תנאים כאמור יש להפעיל שיקול דעת. כמו כן, תנאי הנגזר המשובץ שאינו אופציה, כגון: עסקת אקדמה, חייבים להיקבע כך שהשווי ההוגן של הנגזר ליום העסקה יהיה אפס.

2. השקעה באג"ח להמרה המסווג כנכס פיננסי "זמין למכירה"

הסוגיה: *הטיפול החשבונאי בהשקעה באג"ח להמרה.*

אגרות חוב להמרה על פי רוב לא תסווגנה כהשקעה לפדיון לאור זכות ההמרה בהן (והתשלום עבורה). כפועל יוצא, השקעה באג"ח להמרה תסווג כמוחזקת ל"מסחר" או כ"זמין למכירה". במידה ואג"ח מסווגת לקבוצת המסחר (או נבחרה אופציית השווי ההוגן) אין משמעות להפרדת מרכיב האופציה בנייר הערך.

אם אג"ח מסווגת לקבוצת זמין למכירה, יש להפריד את אופציית ההמרה (נגזר משובץ) מהחוזה המארח. אופציית ההמרה תימדד לפי שווי הוגן וכל ההפרשים ייזקפו לרוה"ס (אלא אם כן מהווה גידור של תזרימי מזומנים) ואילו אג"ח (ללא אופציית ההמרה) תימדד לפי שווי הוגן והפרשי השווי ייזקפו ישירות להון העצמי- קרן שערוך. יודגש כי IAS 39 אינו קובע היכן להציג את מרכיב ההמרה במאזן, האם בנפרד מהחוזה המארח או כחלק מהחוזה המארח.

להלן דוגמה להמחשת הנושא:

ביום 1 בינואר 2008 רכשה חברה 200,000 ע.נ. אג"ח להמרה בבורסה לניירות ערך בתל אביב תמורת סך של 196,000 ש"ח. אג"ח נושאות ריבית בשיעור של 6% לשנה, המשולמת בתום שנה. קרן האג"ח תיפרע בתום שנת 2008. השווי ההוגן של זכות ההמרה (הגלומה באג"ח), במועד הרכישה, בהתאם למודל להערכת שווי הוגן של אופציות, הינו 10,000 ש"ח.

מחיר השוק של האג"ח בבורסה ביום 30.3.08 הינו 205,000 ש"ח. השווי ההוגן של מרכיב ההמרה לאותו מועד הינו 12,000 ש"ח.

<u>1 בינואר 2008 – מועד הרכישה:</u>

במועד זה יש לפצל את ההשקעה ולהכיר בנגזר המשובץ בנפרד. השווי ההוגן של מרכיב ההמרה נתון ולכן השארית תיוחס לאג"ח (ללא מרכיב ההמרה).

ח- השקעה באופציה	10,000		
ח- אג"ח	186,000		=196,000- 10,000
ז- מזומן		196,000	

<u>31 במרץ 2008:</u>

בתום הרבעון יש לרשום הכנסות ריבית (לרבות הפחתת ניכיון) בגין האג"ח ולעדכן את השווי של מרכיב ההמרה. כמו כן, יש לעדכן את השווי ההוגן של אג"ח ולזקוף אותו להון העצמי של החברה.

ח- אופציה	2,000		=12,000- 10,000
ז- הכנסות מימון		2,000	

ח- אג"ח – הכנסות לקבל והפחתת ניכיון	6,195		=3,000 +3,195
ז- הכנסות מימון		6,195	
ח- אג"ח (*)	805		
ז- קרן הון		805	

(*) עדכון שווי הוגן אג"ח ליום 31.3.08:

שווי הוגן	193,000	= 205,000- 12,000
יתרה בספרים	<u>192,195</u>	=186,000+6,195
	805	

ה. דוגמה - חוזה לרכישת נכס במט"ח

חברה ישראלית התקשרה ביום 1 בינואר 2007 בהסכם לרכישת קרקע מצד ג' תמורת סך של 10 מיליון דולר של ארה"ב. מטבע הפעילות של החברות הינו שקל. הנכס נמסר לחברה ביום 30 ביוני 2007. תמורת הרכישה שולמה ביום 31 בדצמבר 2007.

נתונים של שערי החליפין של הדולר:

	שער חליפין (ספוט)	**שער חליפין עתידי (שער פורוורד)**
1.1.2007	4	ל- 31.3.07 - 4.2
		ל- 30.6.07 – 4.25
		ל- 31.12.07 – 4.5
31.3.07	3.8	ל- 30.6.07 – 4.05
		ל- 31.12.07 -4.25
30.6.07	3.9	ל- 31.12.07 -4.08
31.12.07	4.2	-

בהנחה שנגזר המט"ח אינו קשור באופן הדוק לחוזה (ראה פירוט לעיל, לרבות בחינת הוועדה המקצועית של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות האם ניתן להתייחס לדולר כמטבע "שמשתמשים בו בדרך כלל", ואם כן לאיזו תקופה), יש להפריד את נגזר המט"ח. דהיינו, יש לפצל את העסקה, כדלהלן:

- רכישת נכס בשקלים- לפי שער הפורוורד למועד רכישת הנכס (4.25 ש"ח לדולר) במועד חתימת החוזה. כלומר, רכישת מקרקעין תמורת 42.5 מיליון ש"ח (4.25*10), ו-
- התקשרות בחוזה פורוורד דולרי.

יצוין כי מיום 30 ביוני 2007 לחברה התחייבות פיננסית (ספקים/זכאים) אשר צמודה לדולר. החל מהמועד הנ"ל, מועד ההכרה בנכס ובהתחייבות, נגזר המט"ח אינו בר הפרדה הואיל והוא קשור קשר הדוק לחוזה המארח.

<u>1 בינואר 2007 – מועד ההתקשרות:</u>

במועד ההתקשרות השווי של עסקת הפורוורד הינו אפס. כמו כן, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים המקרקעין יוכרו בדוחות הכספיים במועד העברת החזקה, 31 בדצמבר 2007.

לכן לא נדרשת כל פעולת יומן למועד זה.

31 במרץ 2007 – תום רבעון ראשון: (*)

יש לעדכן את הנגזר המשובץ לפי שווי הוגן.

ח- חייבים (חוזה פורוורד)	2,000	(4.05-4.25)* 10,000=
ז- הכנסות מימון	2,000	

(*) בהתעלם מערך הזמן.

30 ביוני 2007 – קבלת הנכס:

יש לעדכן את חוזה הפורוורד בהתאם לשער המעודכן. הנכס ירשם לפי שער הפורוורד שהיה ידוע במועד ההתקשרות (1.1.07).

ח- חייבים	1,500	(3.9-4.05)* 10,000=
ז- הכנסות מימון	1,500	

ח- קרקע	42,500	4.25*10,000=
ז- חייבים (חוזה פורוורד)	3,500	2,000+1,500=
ז- זכאים	39,000	10,000*3.9=

בתקופות עוקבות, יתרת הזכאים תשוערך בהתאם לשערי הספוט עד למועד התשלום. הנכס (קרקע) יוצג על פי כללי חשבונאות מקובלים.

2. ביטול הפסד מירידת ערך השקעה בחברה כלולה בעת אימוץ התקינה הבינלאומית (טיוטת נייר עמדה של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות – תקינה בינלאומית)

בחודש אפריל 2008 פרסם המוסד הישראלי טיוטת נייר עמדה ("נייר עמדה"). נייר העמדה עוסק בסוגיה האם יש לבטל הפסד מירידת ערך השקעה בחברה כלולה, אשר הוקצה למוניטין, בעת המעבר לתקינה הבינלאומית, במידה וחלה עליית ערך של ההשקעה. בהתאם לעמדת המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות לא נדרש תיאום כאמור.

א. כללי

בהתאם לתקן חשבונאות מס' 15 בדבר ירידת ערך נכסים, הפסד מירידת ערך השקעה בחברה כלולה יוקצה תחילה למוניטין. כמו כן, הפסד מירידת ערך שהוקצה למוניטין לא יבוטל (גם אם בתקופות עוקבות חלה עליית ערך של ההשקעה). לעומת זאת, תקן בינלאומי מס' 28 (IAS) בדבר השקעות בחברות כלולות, קובע כי ירידת ערך השקעה בחברה כלולה לא יוקצה למוניטין, אלא להשקעה בכללותה. כפועל יוצא, בהתאם לתקינה הבינלאומית, במידה ובתקופות עוקבות חלה עליית ערך בהשקעה ההפסד מירידת ערך יבוטל.

יצוין כי בכוונת המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות להתאים את הוראות תקן מס' 15, בכל הקשור לירידת ערך השקעה בחברה כלולה, להוראות התקינה הבינלאומית בנושא כאמור לעיל.

ב. סוגיה חשבונאית

בעת אימוץ לראשונה של התקינה הבינלאומית, אם הוכר הפסד מירידת ערך של השקעה בחברה כלולה, אשר נזקף למוניטין, ולאחר מכן חלה עליית ערך של ההשקעה בחברה הכלולה (לפני המעבר לתקינה הבינלאומית), האם יש לתאם את ההשקעה בחברה הכלולה במאזן הפתיחה, לפי תקני ה-IFRS, בגין ביטול הפסד מירידת ערך שהוקצה למוניטין בהתאם לתקינה הישראלית.

ג. דיון ומסקנות

תקן דיווח כספי בינלאומי מס' 1 (IFRS) בדבר אימוץ לראשונה של התקינה הבינלאומית, קובע הקלות לעניין צירופי עסקים. כמו כן נקבע ב- IFRS 1 כי ההקלות לעניין צירופי עסקים תחולנה גם על השקעות בחברות כלולות וזכויות בעסקאות משותפות.

בהתאם ל- IFRS1 (נספח ב) בעת אימוץ התקינה הבינלאומית לראשונה רשאי תאגיד לבחור שלא ליישם למפרע את הוראות IFRS 3 בדבר צירופי עסקים ביחס לצירופי עסקים שהתבצעו לפני המעבר ל- IFRS (למעט ביחס ל- 3 תיאומים מוגדרים – נכסים בלתי מוחשיים, תמורה מותנית ועיתוי בחינת ירידת ערך מוניטין).

לאור האמור לעיל, תאגיד אשר בחר ליישם את ההקלה לגבי צירופי עסקים, אינו נדרש לבצע תיאום של ההשקעה בחברה כלולה בגין ירידת ערך שהוקצתה למוניטין בהתאם לתקן חשבונאות מס' 15.

3. סיווג אג"ח להמרה כהתחייבות שוטפת או התחייבות לזמן ארוך

לאחרונה פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות חוזר בנושא סיווג אג"ח להמרה כהתחייבות שוטפת או התחייבות לזמן ארוך, בהתאם לתקן בינלאומי מס' 1 בדבר הצגת דוחות כספיים.*

החוזר דן בסוגיה האם אג"ח אשר ניתנת להמרה במהלך 12 חודשים לאחר תאריך המאזן תסווג כהתחייבות שוטפת. בהתאם לנייר העמדה, אג"ח להמרה תסווג כהתחייבות שוטפת או התחייבות לז"א בהתאם למועדי הפירעון במזומן של האג"ח (ולא בהתאם למועדי ההמרה שלהן).

א. כללי

אג"ח להמרה כוללות שני רכיבים – אג"ח וזכות המרה (אופציה). בתקינה הבינלאומית, מרכיב ההמרה מסווג כהתחייבות או כהון עצמי בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי מס' 32 (IAS) (בישראל הנושא מוסדר בתקן חשבונאות מס 22 בדבר מכשירים פיננסים: גילוי והצגה; יצוין כי קיימים הבדלים, בין התקינה הבינלאומית לבין התקינה הישראלית, ביחס לסיווג זכות המרה כמרכיב הוני או כמרכיב התחייבותי).

סעיף 60 לתקן חשבונאות בינלאומי מס' 1 (IAS) בדבר הצגת דוחות כספיים קובע כי התחייבות תוצג כהתחייבות שוטפת, בין היתר, אם: (א) היא תסולק במהלך 12 חודשים לאחר תאריך המאזן, או (ב) לישות אין זכות בלתי מותנית לדחות את סילוק ההתחייבות למשך לפחות 12 חודשים מיום המאזן. בהתאם למסגרת המושגית, "סילוק" כולל גם המרה של מחויבות להון עצמי.

כפועל יוצא, לכאורה, כאשר אג"ח להמרה ניתנות להמרה למניות על ידי המחזיק (המשקיע) במהלך 12 חודשים לאחר תאריך המאזן, אג"ח יסווגו כהתחייבות שוטפת, זאת ללא תלות במועדי פירעון האג"ח במזומן.

ב. סוגיה חשבונאית

כיצד יש להציג את המרכיב ההתחייבותי של אג"ח להמרה, כהתחייבות לז"א או כהתחייבות לז"ק.

* יצוין כי תקן בינלאומי מס' 1 (IAS) חל על חברות אשר אימצו את התקינה הבינלאומית. חברות אחרות, המיישמות כללי חשבונאות מקובלים בישראל, בהעדר תקן חשבונאות ישראלי בנושא הצגת דוחות כספיים, נדרשות ליישם את הפרקטיקה המקובלת בישראל.

ג. דיון ומסקנות

על פי רוב, מועדי ההמרה של אג"ח להמרה אינם זהים למועדי פירעון האג"ח (במידה והמחזיק בחר לא להמיר את האג"ח). לכן, כאשר מועדי הפירעון של אג"ח הינם לאחר שנה לאחר תאריך המאזן, אך ניתן להמיר את האג"ח למניות גם במהלך שנה לאחר תאריך המאזן, נשאלת השאלה כיצד יש לסווג את האג"ח להמרה (המרכיב ההתחייבותי, לרבות זכות ההמרה שהיא בגדר התחייבות).

תכלית סיווג הנכסים וההתחייבויות של ישות לשוטפים ולא שוטפים (ז"ק וז"א) הינה לספק מידע בדבר הנזילות וכושר הפירעון של הישות.

כפועל יוצא, אג"ח להמרה צריכות להיות מסווגות כהתחייבות שוטפת או התחייבות לז"א בהתאם למועדי הפירעון במזומן (ולא בהתאם למועד ההמרה).

בכוונת המוסד הבינ"ל לתקינה להתאים את הוראות IAS1 בהתאם לאמור לעיל.

4. מדידה של נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

(נייר עמדה של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות – תקינה בינלאומית)

בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל, נכסים והתחייבויות פיננסים (כגון: הלוואה) אשר צמודים למדד המחירים לצרכן ("מדד") נמדדים לפי שיטת העלות. דהיינו, לפי היתרה הצמודה של הנכס או ההתחייבות ליום המאזן. בתקינה הבינלאומית, תיאורטית, קיימות שלוש חלופות חשבונאיות למדידה של פריטים כאמור (לרבות המדידה המקובלת כיום בישראל).

בחודש פברואר 2008 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות נייר עמדה בנושא מדידה של מכשירים פיננסים צמודי מדד בהתאם לתקינה הבינלאומית (להלן: "נייר העמדה"). בהתאם לנייר העמדה, עד לקבלת עמדת המוסד הבינ"ל לתקינה בחשבונאות בנושא, תאגיד רשאי לבחור כל אחת מהחלופות, לרבות יישום השיטה המקובלת כיום בישראל.

א. כללי

בישראל אין פרסום מקצועי בנושא. בהתאם לפרקטיקה, נכסים והתחייבויות אשר צמודים למדד נמדדים לפי שיטת העלות. כלומר, אם לדוגמה מדובר בהלוואה אשר צמודה למדד, היתרה הנומינלית של ההלוואה לתאריך המאזן מוצמדת למדד המחירים לצרכן בגין יום המאזן. השינויים במדד בתקופה נזקפים לרוה"ס כהכנסות או הוצאות מימון.

נכסים והתחייבויות פיננסים הצמודים למדד דומים במהותם, למעשה, לפריט פיננסי הנושא ריבית משתנה (כגון, ריבית פריים).

ב. סוגיה חשבונאית

1. האם מרכיב ההצמדה מהווה נגזר משובץ, אשר יש להפרידו בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי מס' 39 (IAS) בדבר מכשירים פיננסים - הכרה ומדידה.
2. כיצד יש ליישם, אם בכלל, את שיטת הריבית האפקטיבית לגבי נכסים והתחייבויות פיננסים צמודי מדד.

ג. רקע חשבונאי

סעיף AG33 ל- IAS 39 קובע כי נגזר משובץ בחוזה חכירה מארח שהוא מדד הקשור לאינפלציה קשור באופן הדוק לחוזה המארח ולפיכך אין להפרידו[1].

[1] לעניין אופן הפרדה של נגזר משובץ ראה סעיף 1 לעיל.

IAS 39 מגדיר את שיטת הריבית האפקטיבית כשיטה לחישוב העלות המופחתת של נכס פיננסי או התחייבות פיננסית ולהקצאת הכנסות או הוצאות הריבית לתקופת הדיווח. שיעור הריבית האפקטיבי הוא השיעור שמהווה במדויק את אומדן תשלומי (או תקבולי) המזומנים במשך אורך החיים החזוי של המכשיר הפיננסי לערך בספרים נטו של הנכס או ההתחייבות. לפיכך, בעת חישוב שיעור הריבית האפקטיבי יש לאמוד את תזרימי המזומנים הצפויים מהפריט, בהתחשב בכל התנאים החוזיים של הפריט (לרבות, פירעון מוקדם, אופציית רכש וכדומה).

סעיף AG7 ל- IAS 39 קובע כדלהלן: לגבי נכסים פיננסים בריבית משתנה והתחייבויות פיננסיות בריבית משתנה, אמידה מחדש תקופתית של תזרימי המזומנים, על מנת לשקף תנודות בשיעורי ריבית השוק, משנה את שיעור הריבית האפקטיבי. אם פריט פיננסי בריבית משתנה הוכר לראשונה בהתאם לסכום הקרן שתתקבל או תיפרע, לאמידה מחדש של תשלומי הריבית העתידים, בדרך כלל, אין השפעה מהותית.

סעיף AG8 ל- IAS 39 קובע כדלהלן: אם ישות מעדכנת את האומדנים שלה לגבי תשלומים או תקבולים, הישות תתאים את הערך בספרים של הנכס או ההתחייבות הפיננסית כדי לשקף את תזרימי המזומנים בפועל ואת אומדן תזרימי המזומנים המעודכן. הישות מחשבת מחדש את הערך בספרים באמצעות חישוב הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים לפי שיעור הריבית האפקטיבי המקורי של המכשיר הפיננסי. התיאום מוכר כהכנסה או כהוצאה בדוח רווח והפסד.

סעיף 13 לתקן בינלאומי מס' 29 (IAS) קובע כדלהלן: נכסים והתחייבויות הצמודים לשינויים במחירים (כגון, הלוואות צמודות מדד) מותאמים בהתאם להסכם כדי לוודא את הסכום העומד לפירעון בתאריך המאזן. פריטים אלה מוצגים בסכום מותאם זה במאזן המותאם.

ד. חלופות חשבונאיות

בהתאם לאמור לעיל ב-AG33, ניתן להסיק כי אין דרישה להפרדה של נגזר משובץ שהוא הצמדה למדד מחוזה מארח שהוא מכשיר פיננסי. לכן, אם מכשירים פיננסים אינם נמדדים לפי שווי הוגן, יש למדוד אותם לפי שיטת הריבית האפקטיבית. IAS 39 אינו כולל התייחסות ספציפית למכשירים פיננסים צמודי מדד. אולם, בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית, יש לבצע אומדנים לגבי הסכומים שעל הישות לשלם או לקבל במהלך אורך החיים החוזי של הפריט. כלומר, כאשר הפריט צמוד מדד או נושא ריבית משתנה יש לאמוד את השינויים הצפויים בריבית או במדד, לפי העניין, עד למועד הפירעון של הפריט (את האינפלציה או הריבית הצפויה לאורך חיי הפריט).

למעשה, קיימות שלוש חלופות עיקריות למדידה של מכשירים פיננסים צמודי מדד[2]:

א. טיפול חשבונאי בהתאם ל- AG7

בכל תאריך חתך יש לאמוד מחדש את תזרימי המזומנים בכדי לשקף את התחזית המעודכנת לשיעורי האינפלציה עד למועד הפירעון של המכשיר הפיננסי ולקבוע את שיעור הריבית האפקטיבי לאותו מועד. בהתאם לשיעור הריבית הנ"ל יחושבו הוצאות המימון לתקופה הבאה, עד לקביעת שיעור ריבית אפקטיבי חדש.

ב. טיפול חשבונאי בהתאם ל- AG8

בכל תאריך חתך יש לאמוד מחדש את תזרימי המזומנים בכדי לשקף את התחזית המעודכנת לשיעורי האינפלציה עד למועד הפירעון של המכשיר הפיננסי ולקבוע את הערך בספרים של המכשיר הפיננסי **בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבי המקורי**. התיאום של הערך בספרים של המכשיר הפיננסי נזקף לרוה"ס.

ג. הטיפול החשבונאי המקובל כיום.

הוועדה המקצועית של המוסד לתקינה פנתה למוסד הבינלאומי לתקינה חשבונאית בכדי לקבל את עמדתה לגבי הטיפול החשבונאי במכשירים פיננסים צמודי מדד. עד לקבלת תגובתה, בהתאם לנייר העמדה, **ניתן לבחור כל אחת מהחלופות החשבונאיות לעיל (לרבות יישום החלופה החשבונאית המקובלת כיום). יצוין כי זו אף עמדתה של רשות ניירות ערך.**

ה. הוראות מעבר

IFRS 1 בדבר אימוץ לראשונה של תקני דיווח כספי בינלאומי קובע, כידוע, כי אימוץ לראשונה של תקני ה- IFRS יבוצע בדרך של יישום למפרע, למעט אם נקבע במפורש אחרת (הקלות או חריגים). בהעדר הקלה או חריג בנושא ב- IFRS1, ישות אשר בחרה בטיפול החשבונאי המבוסס על AG7 או AG8 נדרשת ליישם את הטיפול החשבונאי החדש למפרע.

[2] ראה דוגמה ליישום החלופות החשבונאיות בנייר העמדה.

5. הצגת מניות בכורה הניתנות לפדיון בנסיבות מוגדרות או שיחס ההמרה שלהן למניות רגילות משתנה בתנאים מסוימים (נייר עמדה של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות – תקינה בינלאומית)

מניות בכורה אשר ניתנות לפדיון, ככלל, הן בגדר התחייבות פיננסית. נייר העמדה דן בסיווג מניות בכורה (כהון עצמי או כהתחייבות) במידה ומניות הבכורה ניתנות לפדיון בנסיבות מוגדרות או כאשר מניות הבכורה זכאיות לשינוי יחס ההמרה שלהן למניות רגילות.

בחודש פברואר 2008 פרסם המוסד הישראלי לתקינה נייר עמדה בנושא. נייר העמדה מתייחס לתקינה הבינלאומית (IAS 32). אולם, ניתן להקיש ממנו גם לעניין סיווג מניות בכורה כאמור בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל.*

א. רקע

במקרים מסוימים, בעיקר בשלבי גיוס ראשוניים של חברות הזנק, נהוג להנפיק למשקיעים מניות בכורה (להלן גם: "**מב"כ**"). על פי רוב מניות הבכורה ניתנות להמרה למניות רגילות ובעת הנפקה לציבור של החברה (IPO) מומרות מניות הבכורה אוטומטית למניות רגילות.

מניות הבכורה הנ"ל על פי רוב כוללות זכויות הגנה. זכות הגנה שכיחה הינה זכאות לפדיון מניות הבכורה בנסיבות מסוימות המוגדרות בהסכם או בתקנון החברה, כגון: בעת החלפת בעלי שליטה, מיזוג, מכירת נכסים וכדומה. זכות הגנה נוספת שכיחה הינה התאמה של יחס ההמרה, לטובת מחזיק מניות הבכורה, בעת הנפקה עתידית של מניות נוספות בתנאים מועדפים (הגנה מדילול מחזיקי המב"כ).

ב. הסוגיות החשבונאיות

1. כיצד יש לסווג מניות בכורה הניתנות לפדיון בנסיבות מוגדרות, כהון עצמי או כהתחייבות.
2. כיצד יש לסווג מניות בכורה אשר זכאיות לשינוי יחס ההמרה שלהן למניות רגילות, אם תבוצע הנפקה נוספת בתנאים מועדפים ביחס לתנאי הנפקתן המקוריים.

* בישראל הנושא מוסדר בתקן חשבונאות מס' 22 בדבר מכשירים פיננסים: גילוי והצגה.

ג. רקע חשבונאי

סעיף 11 לתקן חשבונאות בינלאומי מס' 32 (IAS) בדבר מכשירים פיננסים – גילוי והצגה, מגדיר התחייבות פיננסית ככל התחייבות שהיא:

1. מחויבות חוזית –
   - **i.** למסור לישות מזומן או נכס פיננסי אחר; או
   - **ii.** להחליף נכסים פיננסים או התחייבויות פיננסיות עם ישות אחרת בתנאים פוטנציאליים נחותים לישות; או
2. חוזה אשר יסולק או עשוי להיות מסולק במכשיריה ההוניים של הישות והוא:
   - **i.** מכשיר לא נגזר, אשר על פיו הישות מחויבת או עשויה להיות מחויבת למספר משתנה של מכשירים הוניים; או
   - **ii.** מכשיר נגזר, אשר יסולק או עשוי להיות מסולק שלא בדרך של החלפת סכום קבוע של מזומן או נכס פיננסי אחר בתמורה למספר קבוע של מכשיריה ההוניים של הישות. לצורך כך, מכשירה ההוניים של הישות אינם כוללים מכשירים, אשר הם כשלעצמם חוזים לקבלה עתידית או מסירה עתידית של מכשיריה ההוניים של הישות.

מכשיר הוני מוגדר ב- IAS 32 ככל חוזה המעיד על זכות שייר בנכסים של הישות לאחר ניכוי כל התחייבויותיה.

סעיף 16 ל- IAS 32 קובע כי מכשיר פיננסי יסווג כמכשיר הוני רק אם הוא מקיים את שני התנאים הבאים:

1. המכשיר אינו כולל מחויבות חוזית למסור מזומן או נכס פיננסי אחר, או להחליף נכסים פיננסים או התחייבויות פיננסיות עם ישות אחרת בתנאים פוטנציאליים נחותים לישות.
2. אם המכשיר יסולק או עשוי להיות מסולק במכשיריה ההוניים של הישות, הוא מכשיר לא נגזר, שאינו כולל מחויבות חוזית של המנפיק למסור מספר משתנה של מכשירים הוניים; או נגזר אשר יסולק רק על ידי החלפת סכום קבוע של מזומן או נכס פיננסי אחר בתמורה למספר קבוע של מכשירים הוניים של המנפיק. לצורך כך, מכשיריה ההוניים של הישות אינם כוללים מכשירים, אשר הם כשלעצמם חוזים לקבלה עתידית או מסירה עתידית של מכשיריה ההוניים של הישות.

סעיף 25 ל- IAS 32 מתייחס להוראות סילוק מותנה וקובע כי מכשיר פיננסי אשר עשוי לדרוש מהישות למסור מזומן (או נכס פיננסי אחר) או לחלופין לסלק אותו בדרך כזו שהמכשיר יהווה התחייבות פיננסית, במקרה של אירוע עתידי לא וודאי שהם מעבר לשליטה הן של המנפיק והן של מחזיק המכשיר (כגון, מדדי מניות, מדד המחירים לצרכן, רווח נקי) יהווה התחייבות פיננסית (הואיל ולמנפיק אין זכות בלתי מותנית להימנע ממסירת נכס פיננסי), אלא אם:

1. התממשות החלק של הוראות הסילוק המותנה, אשר עשוי לדרוש סילוק בנכס פיננסי (או לחלופין לסלק אותו בדרך כזו שהמכשיר יהווה התחייבות פיננסית) אינה מציאותית ; או
2. המנפיק יכול להידרש לסלק את המחויבות בנכס פיננסי רק במקרה של חיסול המנפיק.

ד. עיקרי הדיון ומסקנות המוסד הישראלי לתקינה

1. מניות בכורה הניתנות לפדיון בנסיבות מוגדרות

סיווג מניות בכורה כאמור, כהון עצמי, התחייבות או מכשיר מורכב, תלוי בשליטה של המנפיק בהתרחשות או אי התרחשות של אותן נסיבות מוגדרות.

אם הנסיבות המאפשרות פירעון מניות הבכורה הן בשליטת החברה, הן יסווגו כהון עצמי. כגון, כאשר פדיון מניות הבכורה אפשרי רק במקרה של מכירת נכסים על ידי החברה. לדעתנו, על פי רוב אירועים הם בשליטת החברה אם נדרש אישור של האסיפה הכללית לצורך ביצועם. יחד עם זאת, יש לבחון כל מקרה לגופו.

2. מניות בכורה אשר זכאיות לשינוי יחס ההמרה שלהן למניות רגילות, אם תבוצע הנפקה נוספת בתנאים מועדפים ביחס לתנאי הנפקתן המקוריים.

סיווג מניות בכורה כאמור, כהון עצמי, התחייבות או מכשיר מורכב, תלוי בתנאים הספציפיים של מניות הבכורה. עמדה אחת הינה שמניות בכורה כאמור הן מכשיר מורכב הכולל הן מרכיב הוני (מניות הבכורה) והן התחייבות פיננסית (זכות ההמרה). במצב כזה, בהתאם ל- IAS 32 יש לפצל את מניות הבכורה לכל אחד מהמרכיבים. אולם, מכיוון שלזכות ההמרה על פי רוב אין שווי משמעותי (לא כדאי למחזיק המב"כ להמירן למניות רגילות אשר נחותות יותר מבחינת זכויותיהן) הרי שניתן לסווג את כל סכום מניות הבכורה (ללא פיצול) כהון עצמי.

עמדה אחרת, הינה שאופן סיווג מניות בכורה כאמור תלוי בשליטה של החברה בהתרחשות או אי התרחשות של הנפקות נוספות בתנאים מועדפים, אשר תגרום להתאמה של יחס ההמרה.

יצוין כי בהתאם לעמדת רשות ניירות ערך יש לבחון כל מקרה לגופו, בהתאם למהות ההסדר החוזי של המכשיר. לכן, חברות הכפופות לחוק ניירות ערך נדרשות לבחון פניה לרשות ניירות ערך לפרה-רולינג במקרים כאמור.

6. ירידת ערך של השקעות המסווגות כנכסים פיננסים זמינים למכירה

(נייר עמדה של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות – תקינה בינלאומית)

בחודש אפריל 2008 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות נייר עמדה הדן בסוגית מועד ההכרה בהפסד מירידת ערך בגין השקעה המסווגת כ"זמין למכירה" והטיפול החשבונאי במקרה כאמור.

ירידת ערך בגין נייר ערך זמין למכירה מתהווה כאשר מתרחש אירוע (או אירועים) ולאירוע יש השפעה על אומדן תזרימי המזומנים העתידים של הנכס. ירידת ערך כאמור תוכר, בהתאם ל-IAS 39, בדוח רווח והפסד.

א. רקע

בתקופה האחרונה חלו ירידות שערים חדות, יחסית, בשוקי ההון בעולם. הירידות הנ"ל עשויות להעיד על ירידת ערך של השקעות. כאשר ההשקעה מסווגת, בהתאם ל- IAS 39, לקבוצה של "שווי הוגן דרך רווח והפסד" אין צורך לבחון ירידת ערך הואיל וכל שינוי בשווי ההוגן של הנכס נזקף לרוה"ס. לעומת זאת, כאשר הנכס מסווג לקבוצה "זמין למכירה", שינויים בשווי ההוגן של הנכס נזקפים ישירות להון העצמי (ולא לרוה"ס) אלא אם כן ערכו של הנכס נפגם וחלה ירידת ערך בערכו. לעניין זה יצוין כי ירידה בשווי השוק של נכס אינה בהכרח מעידה על פגימה בערכו.

ב. דיון ומסקנות

IAS 39 קובע כי ישות נדרשת להעריך בכל תאריך מאזן האם קיימות ראיות אובייקטיביות לירידת ערך של נכס פיננסי (כגון, מניה, אג"ח). ערכו של נכס פיננסי נפגם ונוצר הפסד מירידת ערך אם התרחש אירוע (או אירועים) המשפיע לרעה על תזרימי המזומנים של הנכס ונוצרת ירידת ערך. כך לדוגמה, ירידה בשווי ההוגן של נכס כתוצאה משינויים בריבית השוק אינה מביאה לירידת ערך (וכל השינוי בשווי ההוגן ייזקף ישירות להון העצמי). לעומת זאת, גידול בסיכון לחדלות פירעון של החברה המנפיקה עשוי להביא לירידת ערך של הנכס.

ירידת מתמשכת או משמעותית בשווי ההוגן של נכס מהווה סממן משמעותי לירידת ערך של נכס. כאשר קיימות ראיות אובייקטיביות לירידת ערך, יש לזקוף אותה לדוח רווח והפסד (אם בעבר הירידה בשווי ההוגן הוכרה בהון העצמי יש להעביר אותה לדוח רווח והפסד במועד בו קיימת ירידת ערך).

מחיר נכס בשוק פעיל הינו הראיה הטובה ביותר לשווי הוגן בכדי להשתמש בו לצורך שיערוך הנכס ו/או בחינת ירידת ערך. בהיעדר שווי שוק כאמור יש להשתמש בטכניקות הערכה. יצוין כי לדעתנו לא מתקיים שוק פעיל בבורסה לניירות ערך בישראל לגבי ניירות ערך מסוימים הנסחרים במדד היתר, ולכן אין להשתמש במחיר זה, כאשר לא מתקיים שוק פעיל, לצורך שערוך נייר הערך בדוחות הכספיים ו/או הכרה בירידת ערך.

ב. שוק ההון

1. באורים וגילויים בדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2008 ע"י תאגידים המיישמים את תקני ה- IFRS לראשונה (FAQ12 של רשות ניירות ערך)

בהתאם לעמדת רשות ניירות ערך, תאגיד המיישם לראשונה את תקני ה- IFRS החל מהתקופות המתחילות ביום 1 בינואר 2008, יכלול במסגרת הדוח הכספי לרבעון הראשון של שנת 2008 ביאור על עיקרי המדיניות החשבונאית, בהיקף זהה לזה הנדרש במסגרת דוחות כספיים שנתיים.

כידוע, תקן חשבונאות 29 בדבר אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) קובע כי ישויות שכפופות לחוק ניירות ערך, התשכ"ח- 1968, ומחויבות לדווח על פי תקנותיו (למעט תאגיד חוץ) ייערכו את דוחותיהן הכספיים לפי תקני ה- IFRS החל מהתקופות המתחילות לאחר 1 בינואר 2008.

נשאלת השאלה, מהו היקף הגילוי אשר יש לתת במסגרת באור עיקרי המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים לרבעון הראשון לשנת 2008 של תאגידים המיישמים את תקני ה- IFRS החל מיום 1.1.08.

מטרת דוחות כספיים ביניים הינה לספק עדכון למערכת השלמה של הדוחות הכספיים השנתיים האחרונים. לפיכך, הדוחות ביניים יכללו הסבר לגבי אירועים או עסקאות שהם משמעותיים להבנת השינויים במצב הכספי ובביצועי הישות מאז מועד הדיווח הכספי השנתי האחרון. התועלת למשתמשים בדוחות הביניים נפגמת כאשר הדוחות השנתיים האחרונים של הישות ערוכים לפי כללי חשבונאות קודמים, היות ולמשתמשים בדוחות הביניים לא קיימת גישה לדוחות השנתיים האחרונים הערוכים לפי תקני ה- IFRS. לאור האמור לעיל, ובהתבסס על IFRS1, תאגיד המיישם לראשונה את תקני ה- IFRS, החל מהתקופות המתחילות מיום 1.1.08, יכלול במסגרת הדוח הכספי לרבעון הראשון של שנת 2008 ביאור על עיקרי המדיניות החשבונאית, בהיקף זהה לזה הנדרש במסגרת דוחות כספיים שנתיים. בנוסף, במידת הצורך, ירחיב התאגיד את הגילוי, וזאת בייחוד לגבי אירועים, עסקאות ו/או סעיפים בדוחות הכספיים בהם השפעת היישום לראשונה של תקני ה- IFRS הינה מהותית ביותר.

2. הצגת דוחות כספיים נפרדים (סולו) בדוחות כספיים לפי ה- IFRS
(FAQ11 של רשות ניירות ערך)

בהתאם לעמדת רשות ניירות ערך תאגיד, אשר דוחותיו הכספיים ערוכים בהתאם ל- IFRS, נדרש להציג דוחות כספיים נפרדים (סולו), בנוסף לדוחות הכספיים המאוחדים. עם זאת, הדוחות הכספיים הנפרדים יערכו במתכונת מצומצמת ללא באורים מלאים (למעט מידע החשוב למשתמש סביר בדוחות הכספיים).

תקן בינלאומי מס' 27 (IAS) בדבר דוחות כספיים מאוחדים ונפרדים ("IAS 27") אינו מחייב ישות להציג דוחות כספיים נפרדים (סולו). תקנה 5(א) לתקנות ניירות ערך (עריכת דוחות כספיים שנתיים) התשנ"ג – 1993 ("**התקנות**") מחייבות ישות לצרף דוחות כספיים נפרדים. כמו כן, תקנה 3ב לתקנות, קובעת כי במקרים בהם הדוחות הכספיים של ישות נערכים בהתאם לתקינה הבינלאומית, לא יחולו הוראות התקנות שאינן מאפשרות את יישום תקני החשבונאות הבינלאומיים או את המותר על פיהם. דהיינו, במקום בו קיימת סתירה, הוראות התקינה הבינלאומית גוברות.

לאור האמור, עלתה השאלה האם ישות (העורכת דוחות כספיים בהתאם ל- IFRS) נדרשת להציג דוחות כספיים נפרדים. IAS 27, כאמור, אינו דורש להציג דוחות כספיים נפרדים, אולם מאפשר לעשות כן (אם מכיוון שהחברה בוחרת להציג דוחות נפרדים ואם מכיוון שקיימת דרישה חוקית להצגת דוחות נפרדים). תקנות ניירות ערך, כאמור, דורשות להציג דוחות כספיים נפרדים.

במקרה זה, בהתאם לעמדת רשות ניירות ערך ולאור האמור לעיל, לא קיימת סתירה בין הוראות התקנות להוראות IAS 27. שהרי, IAS 27 אינו אוסר על ישות להציג דוחות כספיים נפרדים.

מכיוון שדוחות כספיים סולו מספקים מידע שימושי עבור חלק ממשתמשי הדוחות הכספיים (כגון, ספקי אשראי), בהתאם לעמדת רשות ניירות ערך, ישות נדרשת להציג **תמצית** דוחות כספיים סולו (ללא באורים, למעט מידע חשוב למשתמש סביר). את הדוחות סולו ניתן להציג במסגרת הבאורים לדוחות הכספיים המאוחדים.

יצוין כי חברות פרטיות (אשר בחרו לאמץ את התקינה הבינ"ל) אינן כפופות לתקנות ניירות ערך ולכן לכאורה אינן מחויבות להציג דוחות כספיים נפרדים.

3. גילוי בדבר חשיפה של תאגיד להשפעת שינויים במטבע חוץ

לאחרונה, חלו שינויים משמעותיים בשערי החליפין של מטבעות חוץ (כגון; דולר של ארה"ב, לירה שטרלינג) לעומת מטבע הפעילות של התאגיד. שינויים כאמור עלולים ליצור חשיפה מטבעית לתאגיד הפועל בסביבה בין מטבעית, כגון: מכירת סחורות במט"ח כאשר עלויות התאגיד הן בשקלים, או נטילת הלוואה דולרית בעוד שהכנסות התאגיד הן בשקלים.

לאור ההשפעה המהותית אשר עשויה להיות לשינויים בשערי החליפין של השקל אל מול מטבעות חוץ, פרסמה רשות ניירות ערך, בחודש אפריל 2008, הבהרה לפיה על תאגידים החשופים מהותית לסיכוני מטבע, לתת גילוי לחשיפה במסגרת דוח הדירקטוריון לרבעון הראשון של שנת 2008.

תקנה 10(ב)(7) לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל – 1970 ("**התקנות**") קובעת כי בדוח הדירקטוריון על מצב ענייני התאגיד בשנת הדיווח יובאו פרטים בדבר חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם כמפורט בתוספת השנייה. בנוסף, תקנה 48ג(7) לתקנות קובעת כי דוח הדירקטוריון לתקופת הביניים, יכלול התייחסות לשינויים מהותיים מאוד אשר חלו בתקופת הביניים ובתקופה המצטברת מתום שנת הדיווח האחרונה ועד יום הדוח, ביחס לחשיפה לסיכוני שוק ולדרכי ניהולם כמופרט בתוספת השנייה, בשינויים המחויבים.

בהתאם להבהרת רשות ניירות ערך, מחודש אפריל 2008, על תאגידים החשופים מהותית לסיכוני מטבע, לתת גילוי במסגרת דוח הדירקטוריון לרבעון הראשון של שנת 2008, בהתאם לפרמטרים שלהלן:

א. **ביחס לתקופה שמיום המאזן (31 במרס 2008) ועד למועד פרסום דוחות הביניים לרבעון הראשון לשנת 2008-** יינתן גילוי ביחס להיקף החשיפה של התאגיד לשינויים שחלו בתקופה זו בשערי החליפין ושהשפעתה האפשרית של החשיפה על תוצאותיו העסקיות של התאגיד. גילוי כאמור, יינתן במסגרת החלק בדוח הדירקטוריון המתייחס לאירועים לאחר תאריך המאזן.

ב. **ביחס לתקופה המתחילה ביום 1 בינואר 2008 ומסתיימת במועד פרסום הדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2008 -** יינתן גילוי ביחס לדיונים שנערכו על ידי האורגנים של התאגיד (לרבות, דיוני ועדת הביקורת ודירקטוריון התאגיד) בנוגע לחשיפה המטבעית של התאגיד וכן החלטות שנתקבלו במסגרת דיונים אלה בקשר עם האסטרטגיות אותן התאגיד יאמץ על מנת לצמצם את החשיפה שלו לסיכון שערי המטבע.

אסטרטגיות כאמור, עשויות לכלול, בין היתר, הקבלה בין שער החליפין לפיו מבוצעת רכישה מספקים לבין שער החליפין לפיו מבוצעת מכירה ללקוחות, הגנה באמצעות מכשירים פיננסים נגזרים וחוזים עתידיים, העלאה במחירי המכירה של מוצרי התאגיד ללקוחותיו וכדומה.

4. שינוי תנאי כתבי אופציה ואג"ח להמרה לאור ה- IFRS (SLB)

בחודש ספטמבר 2007 פרסם סגל רשות ניירות ערך החלטה 7-199 (SLB) (להלן: "ההחלטה") בדבר שינוי תנאי כתבי אופציה ואגרות חוב המירות כתוצאה מהשפעת אימוץ ה- IFRS. ההחלטה דנה בהליכי האישור והגילוי הנדרשים ושאלת הצורך בפרסום תשקיף.

להלן עיקרי ההחלטה:

א. האישורים הנדרשים

חברה המבקשת לערוך שינוי בתנאי ניירות ערך המירים שהנפיקה נדרשת לקבל את כל האישורים המתחייבים על פי הוראות הדין, החלות בנסיבות העניין, לרבות ההוראות שלהלן:

- בהתייחס למחזיקי נייר הערך ההמיר, יש לבחון בהתאם לחוק החברות האם נדרש אישור אסיפת מחזיקי נייר הערך ההמיר לאור שינוי זכויותיהם.
- בהתייחס לבעלי המניות בחברה, יש לבחון בהתאם לחוק החברות האם נדרש נוסף על אישור אסיפת מחזיקי נייר הערך ההמיר גם אישור אסיפת בעלי המניות.
- יש לבחון מהם האישורים הנדרשים בהתאם להוראות תקנון הבורסה וההנחיות על פיו בנושא שינוי תנאי ניירות הערך ההמירים.
- יש לבחון מהם האישורים הנדרשים לשינוי תנאי ההמירים, בהתאם לתשקיף (ההתחייבות התשקיפית), כגון: חובת אישור שינוי תנאי ההמירים הן מצד מחזיקי נייר הערך ההמיר והן מצד בעלי המניות בחברה.
- לאור העובדה ששינוי בתנאי אגרות חוב כרוך בשינוי שטר הנאמנות, יש לבחון את התנאים הקבועים בחוק ניירות ערך לשינוי שטר נאמנות.

יודגש כי, מקום בו שינוי תנאי נייר ערך מגיע לכדי יצירת נייר ערך חדש, הרי שהצעת נייר הערך החדש צריכה להיעשות על פי תשקיף שהרשות התירה את פרסומו.

ב. הגילוי הנדרש

לגילוי שינתן על ידי החברה ישנה חשיבות הן עבור מחזיקי ניירות הערך ההמירים והן עבור בעלי המניות בחברה. הגילוי שהחברה נדרשת לתת יכלול:

- פרוט מלוא המידע הנדרש בדוח מיידי שהחברה תפרסם עובר לאישורו של ההסדר.
- פרוט היבטים מיסויים לשינוי האמור ככל שישנם והשפעתם על מחזיקי ההמירים.
- במקרים בהם טעון ההסדר אישור באסיפות הכלליות של מחזיקי ניירות הערך של החברה, יינתן הגילוי האמור בדוח מיידי על זימון האסיפה.
- מקום בו מצאה החברה כי לבעל השליטה בה זיקה עודפת שאינה מגיעה לכדי עניין אישי, יינתן גילוי הן לקיומה של הזיקה העודפת והן לנימוקי החברה כי אין המדובר בעניין אישי.

ג. הצורך בפרסום תשקיף

בהתאם להחלטת הרשות, חברה לא תידרש לפרסם תשקיף במקרה של שינוי כאמור בתנאי נייר ערך המיר, מקום בו מתקיימים כל התנאים הבאים:

- השינוי מיטיב עם מחזיקי האג"ח או כתבי האופציה, וועדת הביקורת והדירקטוריון אישרו קיומה של ההטבה.
- קיימת חוות דעת כלכלית של החברה לתמיכה בכך שהשינוי מיטיב עם בעלי האג"ח (או כתבי האופציה). לעניין שינוי כתבי אופציה, חוות דעת כזו לא תידרש כאשר אין בשינוי אלא כדי לזכות את מחזיקי כתבי האופציה בכל מצב עולם.
- הצורך בשינוי נובע מיישום כללי ה- IFRS.
- השינוי אושר באסיפה כללית של מחזיקי האג"ח (או כתבי האופציה) ובאסיפות אינטרסים אם וככל שנדרש כינוסן בנסיבות העניין הספציפיות, וזאת בהליך לפי סעיף 350 לחוק החברות (או, לעניין שינוי כתבי אופציה, אם באסיפות כלליות של מחזיקי כתבי אופציה בהתאם לתנאי כתבי האופציה כפי שפורטו בתשקיף).

כמו כן, על החברה לבחון ולקבל החלטות כמפורט להלן:

- האם התקבלו כל האישורים הנדרשים על פי דין הן בקרב מחזיקי ההמירים והן בקרב בעלי המניות, כמפורט בסעיף 2 לעיל.
- היקף הגילוי הנדרש.

5. שחרור מחסימה לאור רפורמת החיתום (SLB)

בחודש אוגוסט 2007 פרסם סגל רשות ניירות ערך החלטה 106-3 (SLB) (להלן: "החלטה") בדבר מכירת חוזרת של ניירות ערך לאור רפורמת החיתום*. ההחלטה קובעת תנאים שבקיומם ניתן יהיה לבצע מכירה חוזרת בבורסה של ניירות ערך שהוצעו בהצעה פרטית גם בטרם חלוף תקופת החסימה.

כידוע, ביום 1 ביולי 2007 נכנס לתוקף הסדר החיתום החדש אשר מטרתו להקל על תהליך ההנפקה לציבור ולעודד השתתפות של משקיעים מוסדיים זרים וחתמים זרים בהנפקות.

בהתאם להחלטה, יהא ניתן לשחרר מחסימה ניירות ערך שהוקצו בהצעה פרטית ובלבד שהמהלך של ההצעה הפרטית מלווה בתשקיף ומקיים את תכלית ההסדר של חוק החיתום, כך שניתן יהיה לראות במהלך זה הצעה לא אחידה. על מהלך כאמור לעמוד בתנאים הבאים:

א. הניצעים בהצעה הפרטית, שאת ניירות הערך שהוקצו להם מבקשים לשחרר מחסימה, הינם מי שהיו במועד ההצעה הפרטית ובמועד התשקיף "משקיעים מוסדיים".

ב. "השחרור" ממגבלות החסימה נעשה על פי תשקיף אשר מצוין בו כי מטרתו, או אחת ממטרותיו, הינה שחרור מחסימה של ניירות ערך , תוך ציון כמות ניירות הערך המשוחררת מחסימה ופרוט המחזיקים בהם.

ג. התשקיף חתום על ידי לפחות חתם אחד אשר היה מעורב בקביעת המחיר בהצעה הפרטית. במידה והיו מעורבים יותר מחתם מתמחר אחד, יחתמו כל החתמים המתמחרים על התשקיף.

ד. יחולו בעת ההצעה הפרטית המגבלות על ניגוד עניינים בין חתם (או מפיץ) למקורביו ובין חתם למנפיק כקבוע על פי דין באופן כללי ולגבי מכירה בהצעה לא אחידה באפן מיוחד, לרבות המגבלות הנוגעות לחתם מתמחר.

ה. מחיר ניירות הערך שמשלמים בהצעה הפרטית הניצעים המשוחררים מחסימה יהא אחיד.

יודגש כי, תאגיד מדווח יגלה במסגרת דוח ההצעה הפרטית את הכוונה לשחרר מחסימה ויציין במסגרת הדוח האמור והתשקיף את עמידתו בתנאים שלעיל.

ראה גם שאלות ותשובות בעניין בהחלטה.

* להרחבה ראה חוברת המשרד "נקודת מבט – אוגוסט 2007" בדבר עיקרי רפורמת החיתום.

6. תמצית חוזרים נבחרים בקשר עם מנהלי קרנות נאמנות

א. סוגיות שונות בקשר עם נטילת אשראי עבור הקרן

ביום 31 בדצמבר 2007 נכנס לתוקפו תיקון לתקנות השקעות משותפות בנאמנות (עסקאות באשראי ופדיון יחידות באשראי), התשס"א-2001 ("התיקון"), הקובע הוראות, בין היתר, בקשר לנטילת אשראי בעד הקרן. לאחרונה פרסם סגל רשות ניירות ערך חוזר בדבר סוגיות שונות בקשר עם נטילת אשראי עבור הקרן, כמפורט להלן.

- **הבהרות עיקריות לתיקון**

1. **חישוב מנוף האשראי** – התיקון מאפשר למנהל קרן ליטול אשראי בנקאי בעד קרן שבניהולו ובלבד שמנוף האשראי של קרן לא יעלה, בכל עת, על 20% מהשווי הנקי של נכסי הקרן, ובקרן ממנופת על 40% מהשווי. שווי נכסי הקרן ממנו נמדד מנוף האשראי המרבי הוא זה המשמש לצורך חישוב מחיר היחידה והפדיון.

2. **שעבוד נכסי קרן לצורך נטילת אשראי** – לאור העובדה כי תנאי נטילת אשראי מהבנק עבור הקרן הוסדרו בתקנות, רשאי מנהל קרן לשעבד את נכסי הקרן לצורך ביצוע עסקה זו.

3. **העמדת בטחונות לצורך נטילת אשראי** – לא קיימת מגבלה על גובה הביטחונות שיש להעמיד כנגד האשראי. יצוין כי, למרות היות הנאמן לקרן בעל החשבון, הקרן היא האחראית על מתן הביטחונות על ידי העמדת נכסיה למימוש על ידי הבנק במקרה של אי יכולת לפרוע את האשראי שניתן לה. הנאמן אינו רשאי להעמיד בטחונות משלו כנגד קבלת האשראי או לכסות גירעונות של הקרן, במידה וישנם כאלה.

- **דרישות גילוי**

התיקון מאפשר כיום למנהל הקרן ליטול אשראי בנקאי בעד קרן שבניהולו, במגבלות הקבועות בתקנות כאמור לעיל. בנוסף על מנהל הקרן לתת גילוי אודות פעילות הקרן באשראי, הכולל: גילוי בדוח מיידי (טופס ק53 בדבר דוח על שינוי בעמלות על עסקאות) אודות עלות נטילת האשראי הצפויה לקרן ובמסגרת תשקיף חוזר של קרן, הנושא תאריך 30.4.08 ואילך, לתת גילוי להיקף פעילות הקרן באשראי ועלותה לקרן.

- **היערכות נדרשת לצורך עמידה בהוראות התיקון**

1. לדעת סגל הרשות, וכחלק מחובות האמון והזהירות, על הדירקטוריון לקבוע נהלים לנטילת אשראי עבור הקרן, אשר יתייחסו בין היתר לכדאיות הפעילות באשראי, לנסיבות בהן יתקבל האשראי והיקפו ולפיקוח על פעילות זו. כמו כן, לדעת סגל הרשות, על החלטת מנהל הקרן לקחת אשראי להתקבל במתכונת דומה לדרך בה נדרש מנהל קרן לקבל החלטה לפעול בנגזרים.
2. במטרה לעמוד במגבלות מנוף האשראי, כפי שנקבע בתיקון, על מנהל הקרן והנאמן לוודא כי ברשותם מערכות שיאפשרו בקרה מתמדת אחר פעילות הקרן באשראי.
3. על מנהל הקרן להביא בחשבון באופן **שוטף** את עלויות הריבית המנוכה מנכסי הקרן, וזאת במסגרת קביעת שווי נכסי הקרן והתחייבויות בהתאם לתקנות.

ב. העסקת מנהלי השקעות חיצוניים על ידי מנהל קרן והפיקוח עליהם

בשנים האחרונות גברה התופעה של הוצאת ניהול תיק השקעות של קרן למנהל השקעות חיצוני. היות ומדובר במיקור חוץ של פעילות הליבה של מנהל הקרן, מחייבות אותו חובות הנאמנות והזהירות המוטלות עליו על פי החוק כלפי בעלי היחידות, לנהוג בזהירות מוגברת בעת ההתקשרות עם מנהל ההשקעות החיצוני וכן לפקח על פעילותו לאחר ביצוע ההתקשרות.

לאור חשיבות ומהותיות הנושא, פורסם, לאחרונה, על ידי סגל רשות ניירות ערך חוזר בנדון. החוזר כולל רשימת דוגמאות (לא ממצה) של פעולות אשר על מנהל הקרן לנקוט בעת ההתקשרות עם מנהל השקעות חיצוני, ולצורך הפיקוח על מנהל השקעות חיצוני.

להלן תמצית הדוגמאות שפורטו בחוזר:

1. דוגמאות לפעולות אשר על מנהל הקרן לנקוט בעת ההתקשרות עם מנהל השקעות חיצוני – כוללות בין היתר: מיסוד תהליך מובנה ומבוקר של בחירה והתקשרות עם מנהלי השקעות חיצוניים באמצעות נוהל כתוב; בדיקת עמידתו של מנהל ההשקעות, טרם ההתקשרות, בדרישות סטטוטוריות שונות; ווידוא כשירותם של עובדי מנהל ההשקעות החיצוני, המיועדים לעסוק בניהול ההשקעות של הקרנות; ווידוא בקיאותו של מנהל ההשקעות החיצוני בהוראות חוק הקרנות והתקנות על פיו.

2. דוגמאות לפעולות אשר על מנהל הקרן לנקוט לצורך הפיקוח על מנהל השקעות חיצוני – כוללות בין היתר: בדיקה תקופתית של כשירות מנהל ההשקעות החיצוני; דרישה לקבלת עדכון שוטף ממנהל ההשקעות החיצוני בדבר ביקורות שנערכו אצלו על ידי הרשות, קנסות אשר הוטלו עליו על ידי הרשות, פתיחה בהליכים משמעתיים או פליליים נגדו וכו'; רמת הפיקוח של מנהל הקרן על הקרנות שהשקעותיהן מנוהלות על ידי מנהלי השקעות חיצוניים אסור שתפחת מרמת הפיקוח על קרנות האחרות בניהולו של מנהל הקרן. יש לערוך בקרות גם במהלך יום מסחר, מקום בו נכסי הקרן מנוהלים על ידי מנהל השקעות חיצוני; על מנהל הקרן לעדכן בכתב את מנהלי ההשקעות החיצוניים בדבר כל החלטה שתתקבל על ידי ועדת ההשקעות ואשר נוגעת לקרנות המנוהלות במיקור חוץ; ועוד.

ג. מתן שרותי קידום מכירות למנהלי קרנות בידי בנקים

המטרות המרכזיות של רפורמת בכר, כללו, בין היתר, הפחתת ניגודי העניינים בתחום ייעוץ ההשקעות והפצת מוצרים פיננסים ושמירת מעמדו האובייקטיבי של הבנק כמפיץ שאינו משווק השקעות.

לאור חשיבות הנושא, פרסם סגל רשות ניירות ערך, בחודש אוגוסט 2007 חוזר למנהלי הקרנות ולמפיצים שהם תאגידים בנקאיים בדבר מתן שרותי קידום מכירות למנהלי קרנות בידי בנקים.

להלן עיקרי הבהרות סגל הרשות כפי שהובאו בחוזר:

1. אסורה הצעת תשלום או הטבה אחרת בקשר עם רכישה או החזקה של קרנות נאמנות, למעט מהסוגים או בנסיבות המפורטים בסעיף 82(א) לחוק הקרנות. לאמור, תשלום עמלת הפצה למפיץ שאינו משווק מותרת בתנאים שנקבעו בתקנות.

2. מקום שהמפיץ גובה ממנהל הקרן עמלת הפצה בשיעור המרבי שנקבע בתקנות, אין הוא רשאי לגבות כל תשלום נוסף עבור שירותי קידום מכירות הנלווים להפצת הקרנות שמקום הסדרתם בהסכמי ההפצה שבין המפיץ למנהלי הקרנות, שכן תשלום עמלת ההפצה מהווה אמצעי התגמול **היחיד** המותר בין מנהל הקרן והבנק בהיבט ההפצה והכל כפי שייקבע במסגרת הסכמי ההפצה ובאופן אחיד לכל מנהלי הקרנות הקשורים עמם בהסכם הפצה.

3. עריכת כנס לקוחות הבנק, בו יוצגו קרנות בניהול מנהל קרן אשר לבנק הסכם הפצה עימו, אינו מתיישב עם הוראות החוק, בין שהבנק גובה עבורו תשלום ממנהל הקרן ובין שאינו גובה.

4. שירותי קידום מכירות הניתנים באופן **אחיד** לכל מנהלי הקרנות, כמו שטח מדף לעלוני פרסום או פרסום על גבי מסכים בסניפים מותרים, ואולם הבנק אינו רשאי לגבות עבורם תשלום ממנהל הקרן, מקום שעל פי הסכם ההפצה הוא גובה ממנהל הקרן עמלה בשיעור המרבי המותר לפי תקנות עמלות הפצה.

7. הצעה לתקנות לאימוץ מרבית המלצותיה של ועדת גושן

בחודש פברואר 2008 פורסמה הצעה לתקנות של משרד המשפטים המאמצת את עיקרי המלצותיה של ועדת גושן[*] לבחינת קוד ממשל תאגידי בישראל. בהצעה נקבעו עקרונות אשר דומים להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הסרבאנס אוקסלי ("החוק"). ההצעה כוללת, בין היתר, את הנושאים הבאים:

- **ועדה מיוחדת לבחינת הדוחות הכספיים**

הדוחות הכספיים ייבחנו על ידי ועדה מיוחדת טרם אישורם על ידי הדירקטוריון. מידת כשירות חברי הוועדה המיוחדת תיבחן בהתאם למומחיותם ולמידת עצמאותם. חברי הועדה יכולים להיות חברים שאינם דירקטורים בחברה.

- **הצהרת הנהלה**

טרם אישור הדוחות הכספיים על ידי דירקטוריון החברה, יחתמו על הצהרת הנהלה המנהל הכללי, מנהל הכספים או דירקטור אחר שהוסמך לכך. ההצהרה תכלול הצהרה כי:

(1) ההנהלה בחנה את דוח הדירקטוריון ואת הדוחות הכספיים, והם אינם כוללים כל מצג לא נכון ולא חסרים בהם עובדות מהותיות, וכן הדוחות משקפים מבחינה מהותית את מצבה הכספי של החברה,

(2) ההנהלה העבירה לידיעת רואה החשבון את הליקויים והחולשות המהותיות בבקרה הפנימית, וכן כל תרמית שבה מעורב המנהל הכללי, מי שכפוף לו במישרין, ועובדים נוספים המעורבים בהכנת הדוחות,

(3) ההנהלה קבעה בקרות פנימיות ונהלים לצורך הגילוי הנדרש בדוחות, ו-

(4) ההנהלה בחנה את האפקטיביות של הבקרות והנהלים והם נמצאו נאותים (האמור יחייב ביצוע בדיקות אפקטיביות של הבקרות).

- **דו"ח רואה החשבון המבקר**

גם רואה החשבון המבקר של החברה יבדוק את האפקטיביות של בקרות הדיווח (להבדיל מבקרות התפעול) והנהלים אשר יושמו על ידי החברה. לאור האמור לעיל, על החברה לבצע תהליך מקיף של בקרות הדיווח, הכולל: איתור ותיעוד בקרות מפתח בתהליך עריכת הדוחות הכספיים; תיעוד הסיכונים בתהליך הדיווח; בדיקת האפקטיביות של הבקרות; הקמת ועדה לגילוי ולבחינת הדוחות הכספיים טרם אישורם; ועוד.

מוצע להחיל את הצהרת ההנהלה ודוח רואה החשבון המבקר, החל מהדוחות הכספיים לרבעון השני של שנת 2008.

[*] ראה גם "נקודת מבט – פברואר 2007" בדבר אימוץ דוח ועדת גושן בדבר בקרה ופיקוח בחברות ציבוריות.